

Budsjett 2021 Økonomiplan 2021-2024

Rådmannens forslag 3. november 2020

Rådmannens forslag til vedtak

1. Budsjett og økonomiplan vedtas med obligatoriske oppstillinger og budsjett skjema, samt økonomiske handlingsregler, mål og premisser for kommunens tjenesteproduksjon som fremgår av dokumentet.

2. Årsbudsjett 2021 for Rana kommune vedtas med en inntektsramme på 2 197 708 000 kr.

Rammen for tjenesteproduksjon settes til netto 1 564 564 kr med slik fordeling:

Støttetjeneste	109 298 000
Oppvekst og kultur	558 478 000
Helse og omsorg	593 019 000
NAV kommune.....	48 626 000
Tekniske tjenester.....	193 148 000
Kirkelig Fellesråd.....	15 785 000
Fellesområde drift	46 210 000

3. Investeringsbudsjett for 2021 vedtas med en total investeringsramme på 925,4 mill. kr. Samlet låneopptak til finansiering av investeringer vedtas med inntil 388,5 mill. kr fordelt med 292,1 mill. kr i ordinære lån og 96,4 mill. kr til selvfinansierende prosjekt.
4. Rådmannen gis fullmakt til å avhende kommunal eiendom som ikke har kommunal anvendelse. Salgsgevinsten avsettes til ubundne kapitalfond.
5. Det tas opp 80 mill. kr i startlån i Husbanken.
6. Det kommunale skattøret settes til høyest tillatte sats.
7. Kommunale gebyrer og betalingssatser reguleres per 1. januar 2021 i henhold til prisstigning i kommunal sektor anslått av Kommunal- og moderniseringsdepartementet til 2,7 prosent for 2021, dersom ikke annet fremgår av rådmannens forslag til vedtak.
8. Vann og avløpsgebyrene utskrives med 5 prosent økning for vann og 10 prosent økning for avløp.
9. Feie- og tilsynsgebyr vedtas i henhold til vedlegg 4.2.
10. Gebyrendringer innenfor areal og miljø i tekniske tjenester, økes i henhold til forventet lønns- og prisvekst på 2,7 prosent med avrundning til nærmeste 100 for gebyrer over 1 000 kr. Øvrige endringer vedtas i henhold til vedlegg 4.3 – Gebyrregulativ areal og miljø.
11. Gebyrer for husholdnings- og fritidsrenovasjon og kommunal septiktømming for 2021 fastsettes som vedtatt i representantskapsmøte til HAF IKS jf. vedlegg 4.4.

12. Eiendomsskatt vedtas i henhold til vedlegg 4.5. I medhold av lov om eiendomsskatt videreføres utskrivning av eiendomsskatt i 2021 i områder som helt eller delvis er utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang, samt på næringseiendom og bruk. Den generelle eiendomsskatten er 7 promille. Eiendomsskattesatsen på boliger og fritidseiendom settes til 2 promille. Bunnfradraget settes til 300 000 kr per boenhet på boligeiendommer.
13. Foreldrebetaling i barnehage settes fra 1.1.2021 til makspris fastsatt i statsbudsjettet for 2021 til 3 230 kr (3 135 i 2020).
14. Semesteravgiften for kulturskoleundervisning holdes uendret på 1 840 kr.
15. Timesats korttidsparkering 09:00-14:00 mandag til fredag holdes uendret på 24 kr per time. Dagsats langtidsparkering mandag til fredag 09:00-14:00 holdes uendret på 24 kr per dag.
16. Følgende gebyr for bruk av kommunalt løypenett for snøskuter vedtas:
 - 1) Årlig sesongkort: 900 kr
 - 2) Ukeskort: 400 kr
 - 3) 3-dagers kort: 250 kr
 - 4) Dagskort: 150 kr
17. Frikjøpsbeløp parkering holdes uendret på 350 000 kr for parkeringsplass.
18. Husleiereguleringer: Gjennomgangsboliger som kommunen eier og leier inn for fremleie, samt helse-, sosial- og omsorgsboliger reguleres i henhold til Husleieloven dersom ikke annet er avtalt.
19. Satsen for korttidsopphold i institusjon endres til 175 kr (170 kr) per døgn. Satsen for dagopphold endres til 95 kr (90 kr). Dette i henhold til regulering i Statsbudsjettet for 2021.
20. Mat fra sentralkjøkkenet:

Pris på middag økes med lønns- og prisvekst. Prisene på frokost og aftens i bosenter holdes uendret.

Middag for hjemmeboende på hverdager 76 kr (74 kr), liten porsjon 57 kr (55 kr).

Middag inkludert dessert for hjemmeboende på søndager- og helligdager 90 kr (88 kr) per dag, liten porsjon 71 kr (69 kr).

Bosenter: To-retters middag 90 kr (88 kr), liten porsjon 71 kr (69 kr). Frokost og aftens 42 kr per måltid per dag.
21. Vask av ytre rom i bosenter økes til 298 kr (292 kr) per mnd.
22. Bruk av kommunens vaskemaskiner og vaskemiddel, til vask av privat tøy for beboere bosenter, økes til 208 kr (202 kr) per mnd.

23. Betalingssatser for hjemmehjelp/praktisk bistand økes i henhold til tabell (2019 pris i parentes).

<i>Husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag</i>	<i>Minstepris og pris pr. time</i>	<i>Makspris pr. mnd.</i>
Under 2G: (202 702 kr)	108 kr (105 kr)	215 kr (210 kr)
	Minstepris og pris per time for hjelp inntil 7 timer per mnd.	Pris for hjelp fra 7 timer per mnd.
2G til 3G: (202 703 til 304 053 kr)	235 kr (230 kr)	1 645 kr (1 610 kr)
3G til 4G: (304 054 kr til 405 404 kr)	377 kr (369 kr)	2 640 kr (2 583 kr)
	Minstepris og pris per time for hjelp inntil 8 timer per mnd.	Pris for hjelp fra 8 timer per mnd.
4G til 5G: (405 405 kr til 506 755 kr)	419 kr (413 kr)	3 352 kr (3 304 kr)
	Minstepris og pris per time for hjelp inntil 9 timer per mnd.	Pris for hjelp fra 9 timer per mnd.
Over 5G: (506 755 kr)	419 kr (416 kr)	3 771 kr (3 744 kr)

G = Grunnbeløpet i folketrygden. Per 1.5.2020 er 1G 101 351 kr (reguleres årlig i mai måned). Betaling per time skal ikke overstige selvkost, som i 2020 er 419 kr per time.

24. Festeavgiften etter Gravferdslovens § 21 for 2020 vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	5 400 (5 200)
Festeavgift 20 år, 21-40 år	6 400 (6 200)
Festeavgift 20 år, 41-60 år	7 400 (7 200)

Festeavgift for navnet minnelund vedtas slik:

Festeavgift 20 år 1. festeperiode	2 700 (2 600)
Festeavgift 20 år, 21-40 år	3 200 (3 100)
Festeavgift 20 år, 41-60 år	3 700 (3 600)

25. Rådmannen gis følgende fullmakter innenfor budsjettets rammer:

- Budsjettreguleringer som følger av sentrale og lokale lønnsoppgjør.
- Budsjettreguleringer innenfor sektorenes rammer.
- Gjennomføre låneopptak av nye lån og refinansiere tidligere låneopptak. Herunder aksept av lånebetingelser, inngå avtaler om fastrente og underskrift av gjeldsbrev på vegne av kommunen.
- Beslutte oppstart av investeringer finansiert av ubundne kapitalfond, driftsmidler, næringsfond, lån og tomtfond. Disponere rammebevilgning avsatt til samfunnsformål i henhold til kommuneplanens handlingsdel.
- Fordeling av bevilgning til småinvesteringer innenfor rammen på 10,0 mill. kr.
- Regulering av teknisk art innenfor drift og finans.
- Kjøp og salg av boliger finansiert av boligfond.

Innholdsfortegnelse

Rådmannens forslag til vedtak	1
innledning og sammendrag.....	6
Organisering og styring	10
Politisk organisering.....	10
Administrativ organisering	10
Plan og styringssystemet	10
FNs bærekraftsmål som rammeverk	11
Samfunn	13
Klimabudsjettet - første versjon	15
Medarbeidere og organisasjon.....	21
Tjenester.....	24
Kommuneøkonomi	27
Forutsetninger og rammebetingelser	30
Handlingsregel for bærekraft	30
Investeringsnivå og risiko	30
Realkapital og vedlikeholdsetterslep.....	31
Usikre finansinntekter	31
Koronapandemien gir økt usikkerhet.....	31
Statsbudsjett 2021.....	32
Frie inntekter	33
Eiendomsskatt	35
Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekter	36
Kommunale gebyrer	36
Budsjett og økonomiplan	39
Omstillingsbehov	39
Investeringer.....	42
Finans.....	49
Tjenesteproduksjon	54
Utfordringer på lang sikt	88
Befolkningsutvikling.....	90
Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv	91

Vedlegg.....	94
Vedlegg 1. Bevilgningsoversikt drift	94
Vedlegg 2. Bevilgningsoversikt investering	95
Vedlegg 3. Hovedoversikt investeringer.....	96
Vedlegg 4. Gebyrregulativ	97
Vedlegg 5. Utgiftsutjevning 2021	107
Vedlegg 6. Befolkning	108
Vedlegg 7. Eiendomsskatt og skattebelastning (satser 2020)	109
Vedlegg 8 Klimabudsjett	110
Figur- og tabelloversikt.....	118

innledning og sammendrag

«RETT FOKUS TIL RETT TID»

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan legger grunnlaget for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne på kort og lang sikt.

Rana skal være en god kommune å bo i for alle. For å sikre fremtidig utvikling av Rana samfunnet, må kommunen innrette seg langsiktig med nødvendig handlingsrom.

Rana kommune har god kontroll og styring på egen drift. Det er knyttet større usikkerhet til de økonomiske rammebetingelsene enn tidligere år, samtidig som vi har store demografiske utfordringer og høyt investeringsnivå. Budsjett- og økonomiplanen er stramt innrettet for å dempe risiko og sikre bærekraftig utvikling.

2020 har vært et annerledes år for oss alle. Koronapandemien har rammet enkelt-mennesker, økonomi, samfunnsliv og næringsliv hardt. Siden mars har kommunen på beste måte forsøkt å balansere en krevende situasjon for å sikre lovpålagte tjenester. Mye tyder på at også 2021 vil bli preget av pandemien og samfunnets håndtering – både lokalt, nasjonalt og globalt.

Gode velferdstjenester på nye måter

Folkevalgte og ansatte i Rana kommune jobber hver dag for å levere gode velferdstjenester til innbyggerne og for å tilrettelegge for bærekraftig utvikling av ranasamfunnet.

Ambisjonen i økonomiplanen er å legge til rette for gode fremtidsrettede tjenester til innbyggerne innenfor de økonomiske rammene vi har, samtidig som vi sikrer en bærekraftig kommuneøkonomi.

De kommunale tjenestene er under press. Dagens etablerte løsninger og strukturer vil

ikke være bærekraftig over tid. Vi må tenke nytt og finne nye måter å løse tjenestene på.

Det skal være godt å vokse opp og bli gammel i Rana. Tidlig innsats, forebygging og tilpassede helhetlig tjenester er avgjørende for at innbyggerne skal få tjenester som skaper livsmestring i dag og i fremtida. Gode tjenestetilbud skapes ikke av kommunen alene, men gjennom samarbeid med andre.

FNs bærekraftsmål legges til grunn

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringer innen 2030. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge for fremtidas generasjoner.

Bærekraftsmålene er kommunens rammeverk for planlegging og utvikling i planperioden.

Klimabudsjettet – første versjon

Det er et nasjonalt mål at Norge skal være et lavutslippssamfunn innen 2050. Rana kan bidra med mye for å redusere utslipp av klimagasser. Derfor legger vi frem vårt første klimabudsjett. Klimabudsjettet skal være et styringsverktøy med konkrete tiltak som skal bidra til å nå nasjonale klimamål. Tiltakene skal forankres i hele kommuneorganisasjonen, og vi skal jobbe systematisk med dette de kommende årene.

Budsjett- og økonomiplan med større usikkerhet enn tidligere

I år er budsjett- og økonomiplanen basert på langt større usikkerhet enn det som har vært vanlig. Usikkerhetsfaktorene står nærmest i kø og utfordrer bærekraftgrunnlaget:

- Økonomiske konsekvenser av korona på kort og lang sikt.
- Regjeringens anslag for økte skatteinntekter i 2021.

- Usikre lokale inntekter - redusert mulighet for lokal beskatning/reduerte kraftinntekter.
- Avkastning på samfunnsinvesteringene – flyplass, batterifabrikk med videre.
- Befolkningsutvikling. Redusert bosetting av flyktninger.
- Vekst i antall eldre og krav til nye bærekraftige løsninger.
- Klimakonsekvenser.
- Styring og evne til rask omstilling av etablerte tjenester.
- Krav til ny tjenestedesign med bærekraftige tjenester og smart drift.
- Vedlikeholdsetterslep og skille mellom drift og investering.

I denne situasjonen er den viktigste oppgaven å begrense økonomisk risiko og unngå tiltak som binder kommunen opp på sikt. Det er tid for å stoppe opp for å sikre rett fokus til rett tid.

Begrense risiko

Det er viktig å ha kontroll og retrettmuligheter når usikkerheten er stor. Samtidig må man ha handlingsrom til å handle raskt og fremskaffe alternative løsninger når det er påkrevd. Det viktigste er å ha kontroll på det kommunen selv kan ha styring på. En fornuftig strategi er å avvente situasjonen til flest mulig usikkerhetsfaktorer er avklart. Denne økonomiplanen har derfor få nye tiltak.

Usikkerheten medfører at innretningen i økonomiplanen må tilpasses. Rådmannen ser seg nødt til å gå på akkord med handlingsreglene både når det gjelder størrelse på netto driftsresultat og utvikling i gjeldsgrad.

Stor usikkerhet kombinert med lavt netto driftsresultat gir høy risiko i det økonomiske opplegget. Risikoen kan reduseres gjennom et høyt netto driftsresultat, men dette setter

større trykk på tjenestene. Risikoelementet må balanseres og derfor er netto driftsresultat satt lavere enn handlingsreglene tilsier.

Hensynet til tjenestene og evne og mulighet til å omstille over tid må ivaretas. Det er spesielt utfordrende innenfor sektor for oppvekst og kultur der nedgang i barnetall og færre flyktninger utløser omstillingsbehov på flere områder. Det er en grense for hvor mange tunge omstillingsløp som kan kjøres parallelt.

Bærekraft må utøves og vises i praksis

Kommunen praktiserer handlingsregler som er uttrykt i KØB-modellen (kommunaløkonomisk bærekraftmodell). KØB-modellen setter ambisiøse krav til styringen av kommunen.

Kommunen er allerede på overtid med å ta tak i tidligere års synder på vedlikeholdssiden som koster dyrt. I oppryddingsperioden må det aksepteres ubalanse i bærekraften, men ubalansen må håndteres med økonomisk styring og kontroll. Kommunens ekstra-inntekter, spesielt på kraftsiden gjør det mulig å håndtere dette.

I en periode må handlingsrommet brukes til å dempe bærekraftavviket istedenfor å prioritere gode samfunnsutviklingsprosjekt.

I en slik situasjon må det lages forpliktende handlingsregler for absolutt smertegrense for bærekraftavvik på gjeldsgraden. Når årets usikkerhetslementer er avklart, må det utarbeides handlingsregler med plan om å reetablere økonomisk bærekraft. Dette innarbeides i neste års økonomiplan.

Innretningen i økonomiplanen

Budsjettet for 2021 har en samlet inntektsramme på 2,2 mrd. kr, og inneholder omstillingstiltak tilsvarende 28,5 mill. kr i 2021, som øker til 48 mill. kr i 2024.

Opplegget i økonomiplanen øker ubalansen i bærekraften. Gjeldsgraden øker mer enn ønskelig på grunn av høyt investeringsvolum

og reduserte egenkapitalmidler. Egenkapitalmidlene er omdisponert til å etterfylle disposisjonsfondet etter flyplassinvesteringen.

Rana kommune har som handlingsregel et netto driftsresultat (NDR) på 2 prosent. Høyt investeringsvolum med stigende gjeldsgrad øker risikoen, og måltallet er derfor satt opp til 3 prosent. Snittet på netto driftsresultat i forslaget er 2,5 prosent og ligger dermed lavere enn måltallet. I økonomiplanperioden vil det være ubalanse i de økonomiske handlingsreglene. Det betyr at bærekraften i Rana kommunes økonomi utfordres.

Et høyt NDR (netto driftsresultat) er et anbefalt mottrekk. Høyt netto driftsresultat vil over tid kunne bygge opp disposisjons-fondet og på sikt åpne for økt egenkapital til investeringer og dermed redusert gjeldsgrad. I planperioden er netto driftsresultat satt lavere enn ønsket, spesielt de to første årene.

Kommunen må selv ta ansvar for en bærekraftig styring av kommunen. Økt bærekraft og god generasjonspolitikk oppnås ved å ha kontroll på ressursbruken og et stabilt inntektsgrunnlag. Det arbeides kontinuerlig for effektive tjenester og vedlikehold av lokalt inntektsgrunnlag. Inntektene er langt på vei bestemt på kort og mellomlang sikt. Vekst som følge av ny flyplass og batterifabrikk kan gi avkastning på lang sikt.

Det er staten som sitter på nøkkelen til å gi kommunen stabile rammevilkår. Dette skjer ved overføringer i inntektssystemet, regler for brukerbetaling, gebyrer og lokal beskatning. De siste årene har staten utfordret lokal-demokratiet med å begrense området for eiendomsbeskatning. Stadige innskrenkninger utfordrer den kommunale bærekrafta.

Til slutt når alt er summert opp står en igjen med driften og velferdsleveransen. I drifta ligger nøkkelen til å lykkes. Den viktigste jobben nå er å utforme tjenester som bærer både velferden og økonomien. Spesielt er det viktig innenfor eldreomsorgen som har store behovs-utfordringer de nærmeste årene med

flere eldre. Når denne jobben er gjort, har vi retning og kan anvisa tiltak i handlingsplaner som er målretta og presise med mindre risiko.

Varsler mulige budsjettjusteringer

Som en følge av de økonomiske utfordringene knyttet til koronapandemien, vil rådmannen allerede nå varsle at det kan bli behov for større justeringer av budsjettet gjennom tertialrapportene i 2021.

Fakta om budsjett og økonomiplan

Økonomiske tall i mill. kroner	2021	2024
➤ Brutto driftsinntekter	2 198	2 212
➤ Omstillingsbehov	-28,5	-48
➤ Omstillingsbehov i prosent av tjenesteproduksjon	-1,8 %	-3,1 %
➤ Omstillingsbehov omgjort i årsverk	-34 1)	-58
➤ Driftsrammer tjenesteproduksjon	1 565	1 564
➤ Lønnsutgifter	1 160	1 165
➤ Antall årsverk 31.8.2020	1 785	
➤ Brutto driftsresultat (BDR)	-59,1	-100,8
➤ Netto driftsresultat (NDR)	-44,6	-67,8
➤ Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	2,0 %	3,1 %
➤ Disposisjonsfond (akkumulert)	99	176
➤ Investeringer (akkumulerte tall)	925,4	1723,2
➤ Gjeldsgrad	105,1	119,7
➤ Renter og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter	4,9 %	5,9 %
➤ Fondsutvikling	558,2	657,3
➤ Lønns- og prisstigning 2020-2021	2,7 %	

1) Reduserte årsverk illustrerer omstillingsoppgaven omdefinert i årsverk.

Kommunestyret bestemmer rammene

Rådmannen gir gjennom forslag til budsjett og økonomiplan for 2021-2024 sine anbefalinger om driftsrammer og tjenesteutvikling. Ved behandlingen 15. desember, er det kommunestyrets prioriteringer og vedtak som fastsetter mål og rammer for perioden.

Om dokumentet og prosessen

Forslag til budsjett og økonomiplan for 2021-2024 bygger på følgende forutsetninger:

- Vedtatt økonomiplan for 2020-2023.
- Vedtak i kommunestyret i løpet av året.
- Kommuneproposisjon og forslag til Statsbudsjett 2021.
- Kommunestyrets bestillinger - herunder perspektivanalyse.
- Kommuneplan 2017-2027.

Det har vært god involvering i årets budsjett-prosess. Det er redegjort for økonomiske forutsetninger og gjennomført felles budsjett-samling med politikere, administrasjon og tillitsvalgte høsten 2020.

Det er utarbeidet grunnlagsdokumenter som følger prosessen; kommunaløkonomisk analyse, KOSTRA- analyse, kommune-barometer og perspektivanalyse. Bare utdrag av analysene gjengis i dette dokumentet.

Kommunelov - lovgrunnlag

Budsjett – og økonomiplan 2021-2024 er utarbeidet i tråd med bestemmelsene i kommuneloven.

Rådmannen velger innledningsvis å understreke budsjett og økonomiplanens juridiske status med hensyn til balansering og behandling.

Økonomiplan

Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas av kommunestyret før årsskiftet.

- Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.
- Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets prioriteringer og

bevilgninger og målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. De skal også vise utviklingen i kommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

- Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.
- Økonomiplanen skal deles inn i en driftsdel og en investeringsdel. Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett og stilles opp på samme måte som økonomiplanen.
- Økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommuneplanens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.
- Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag til vedtak som foreligger, skal offentliggjøres minst 14 dager før kommunestyre. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Vedtatt budsjett og økonomiplan skal sendes departementet ved Fylkesmannen til orientering.

Budsjett

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret og underordnede organer. Utbetalinger som kommunen har en rettslig plikt til å foreta er unntatt bestemmelsen.

Kommunestyret skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse. Rådmannen skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med årsbudsjettet. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik, skal rådmannen foreslå endringer i årsbudsjettet.

Organisering og styring

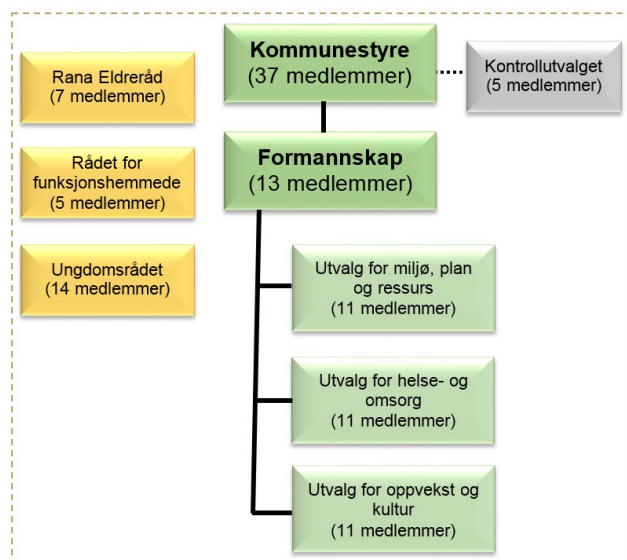
Politisk organisering

Rana kommune er politisk organisert etter formannskapsmodellen. Kommunestyret har 37 medlemmer og er øverste politiske organ.

Rana kommune har tre hovedutvalg:

- Utvalg for helse og omsorg
- Utvalg for miljø, plan og ressurs
- Utvalg for oppvekst og kultur

Figur 1. Politisk struktur

- I 2021 skal kommunen tilrettelegge for gjennomføring av Stortingsvalg.

Administrativ organisering

Rana kommune er administrativt organisert i en tradisjonell linjeorganisasjon. Rådmannen er kommunens øverste administrative leder, og ansvarlig for saksutredninger for folkevalgte organer og iverksettelse av politiske vedtak.

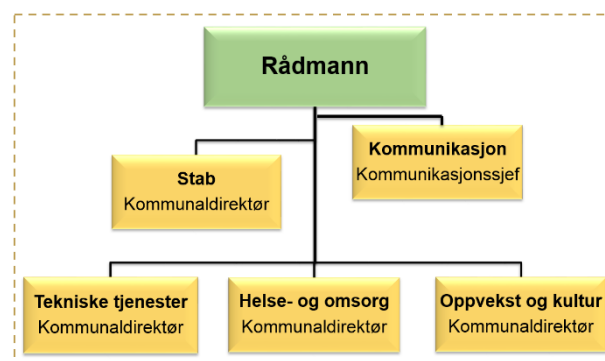
Rådmannens ansvar og myndighet fremgår av delegasjonsreglementet.

En organisasjon i endring

Kommuneorganisasjonen må løpende tilpasses utfordringsbildet for å sikre en fremtidsrettet og bærekraftig organisering der brukerfokus og helhetstenking vektlegges.

- Våre organisasjonsprosjekt skal bidra til bærekraftig utvikling.

Figur 2. Administrativ struktur (nivå 1)

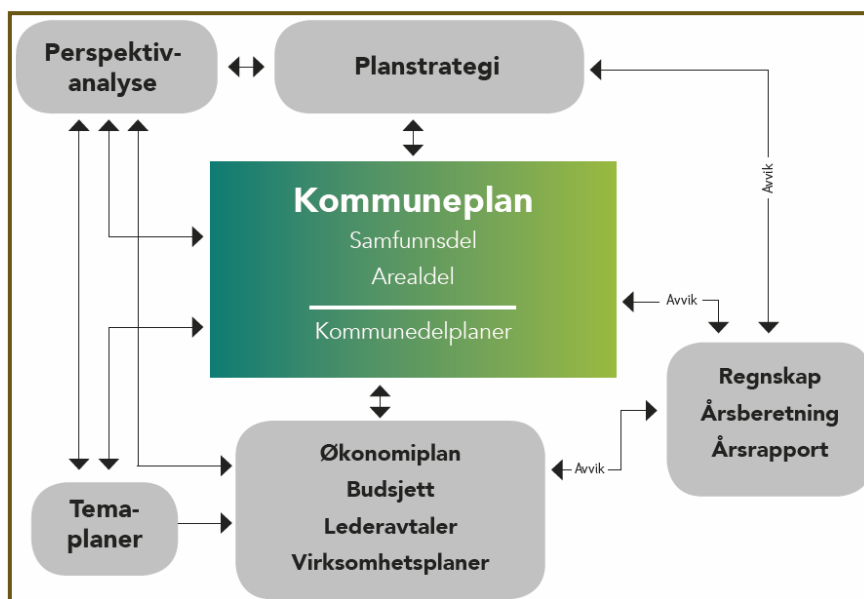
Plan og styringssystemet

God ledelse og gode plan- og styringsprosesser er en forutsetning for at Rana kommune kan ivareta rollen som tjenesteyter, samfunnsutvikler og demokratisk arena.

Plan- og styringssystemet skal ivareta de folkevalgtes ansvar for strategisk styring og prioriteringer, og rådmannens ansvar for å iverksette politiske vedtak og styringssignaler.

Gjennom helhetlig virksomhetsstyring sikres effektiv drift og gode tjenester, samtidig som vi ivaretar nødvendig utviklingsarbeid og innovasjon i tråd med samfunnets og innbyggernes behov.

Figur 3. Illustrasjon plan- og styringssystemet

Resultat – styringsindikatorer

For å se om utviklingen går i ønsket bærekraftig retning, settes det mål og følges med på indikatorer. Indikatorene er «temperaturmålere» som gir grunnlag for å vurdere utviklingstrekk i ranasamfunnet.

Styringsmodeller

Kommunen benytter ulike styringsmodeller for å iverksette politiske vedtak, skape resultat og styre samfunnsutviklingen i ønsket retning.

- Linjestyring - styring av basisorganisasjonen.
- Prosjektstyring - styring av midlertidig organisasjon som et prosjekt eller program.
- Kontraktstyring - styring av tjenester som ikke produseres i egen regi.
- Eierstyring - styring av selskaper som kommunen eier helt eller delvis.
- Samstyring/nettverksstyring – lede, planlegge og styre samskappingsprosesser på tvers av samfunnssektorer, organisasjoner og aktører.

I planperioden skal det jobbes aktivt med å videreutvikle kommunens styringsmodeller.

■ KF bygg etableres i 2021.

■ Plansystemet videreutvikles med fokus på bærekraft, ressursmobilisering og samskaping.

■ Kommuneplanens handlingsdel og klimabudsjett er en del av Budsjett-økonomiplan 2021-2024.

FNs bærekraftsmål som rammeverk

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til oss som lever i dag, uten å ødelegge for neste generasjon.

Bærekraftsmålene består av 17 hovedmål og 169 delmål som skal fungere som felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn.

Figur 4.FNs bærekraftsmål

Rana er en av 12 kommuner og tre fylkeskommuner i et nasjonalt Bærekraftsnettverk som samarbeider med FN gjennom United for Smart and Sustainable Cities (U4SSC). Nettverket skal utvikle arbeidsmetoder innen planlegging, ledelse, ressursmobilisering og samarbeid slik at norske kommuner kan jobbe systematisk og kunnskapsbasert med bærekraftsmålene.

Rana er inne i en bærekraftig omstilling der målet er å sette fart på arbeidet for å nå FNs bærekraftsmål innen 2030.

I 2020 ble det gjennomført en analyse av bærekraftstatus i Rana (KPI-analyse/nøkkel-tallsindikatorer) med utfyllende Smart Sustainable City Profile i samarbeid med FN. For å fremme bærekraftig omstilling må kommunen jobbe videre med å implementere bærekraftsmål, indikatorer (KPI) og FNs anbefalte forbedringsområder.

Kompetansemiljøer, løsninger, ressurser og aktiviteter skal kobles sammen i nettverk.

Det skal utvikles ny lederkompetanse og plansystemet skal fornyes som styringsverktøy med samskaping som arbeidsform.

Kommunen planlegger å etablere en bærekraftslab som arena for innovasjon og samarbeid. Vi skal også delta i et FoU-prosjekt for å utvikle digital tvilling som simuleringsverktøy i plan- og utviklingsprosesser.

- **Rana kommune deltar videre i det nasjonale Bærekraftsnettverket.**
- **Prosessen med bærekraftig omstilling prioriteres i økonomiplanperioden.**
- **FNs bærekraftsmål innarbeides som rammeverk for planlegging og styring.**
- **Fra 2021 tar vi i bruk bærekraft-indikatorer som styringsindikatorer.**
- **Fra 2021 tar vi i bruk digital tvilling som verktøy i plan – og utviklingsprosesser.**

Samfunn

Når vi planlegger for fremtida, er det viktigere enn noen gang å ta høyde for at samfunnsendringer skjer raskt. Kommuneplanen, økonomiplanen og plansystemet – som verktøy for å styre samfunnsutviklingen - må være dynamisk og legge til rette for å kunne gripe nye muligheter.

Kommunenes rolle som samfunnsutvikler er i endring. FNs bærekraftsmål er vårt nye overordna rammeverk for planlegging og samfunnsutvikling.

Bærekraftsarbeidet lokalt forutsetter at kommunen legger til rette for og mobiliserer til samskaping på tvers av samfunnssektorer, organisasjoner og aktører.

Rana er en foregangskommune innenfor kommunaløkonomisk bærekraft. Dette har gitt kommunen mulighet til å ta et økt samfunnsansvar for å bidra til en bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet og regionen.

Kommunen som samfunnsutvikler drives frem på et bredt spekter av tema. Perspektivanalysen peker på utfordringer knyttet til klima- og miljø, sosial bærekraft, demografiske endringer, rekruttering og omstillingsbehov i kommunale tjenester.

Mulighetene ligger i alt fra store prosjekter som flyplass, dypvannskai, batterifabrikk, digitalisering og Smart Sustainable City, til

gode tjenester og kulturtilbud som fremmer mestring, møteplasser og gode opplevelser.

Samfunnsendringene skjer raskt. For å løse utfordringene er det behov for en enklere og mer fleksibel planlegging, og for innovasjon og nye måter å samarbeide på

Kommuneplan 2017-2027 er kommunens overordnede styringsdokumentet som setter retning for utvikling og prioritering. Gjeldende kommuneplan prioriterer syv bærekraftsmål:

- Mål nr. 3. God helse.
- Mål nr. 4. God utdanning.
- Mål nr. 9. Industri, innovasjon og infrastruktur.
- Mål nr. 10. mindre ulikhet.
- Mål nr. 11. Bærekraftige byer og samfunn.
- Mål nr. 13. Stoppe klimaendringer.
- Mål nr. 17. Samarbeid for å nå målene.

FNs bærekraftsmål kan inndeles i tre dimensjoner – økonomisk bærekraft, sosial bærekraft og miljømessig bærekraft.

Rana har utfordringer knyttet til alle tre bærekraftsdimensjonene, og bør ha en helhetlig og balansert tilnærming i alle beslutningsprosesser.

Demografisk bærekraft

Størrelse og sammensetning av befolkningen endrer seg. I løpet av noen få tiår har Rana endret seg fra å ha en svært ung befolkning og

høyt fødselsoverskudd, til fødselsunderskudd og en høyere andel eldre enn landet. Unge og gamle er de store brukerne av våre tjenester, mens innbyggere i yrkesaktiv alder bidrar mest til finansiering ved å betale skatt.

Når befolkningen blir eldre, stiger behovet for pleie- og omsorgstjenester. Lave fødselstall kombinert med fraflytting og lav innvandring utfordrer kommunen og regionens fremtidige behov for arbeidskraft og kompetanse. Industrien og helse- og omsorg er to av flere sektorer som sliter med å skaffe nødvendig arbeidskraft.

Sosial bærekraft

Sosial bærekraft handler om innbyggerne og hvordan vi har det i samfunnet. Tverrsektorielt folkehelsearbeid som fremmer gode oppvekst- og levekår, lik tilgang på goder og ressurser som skole, bolig, utdanning, arbeid, kulturtilbud og helse- og omsorgstjenester bidrar til en bærekraftig utvikling.

Gjennom tjenesteproduksjon og i rollen som samfunnsutvikler kan kommunen påvirke og legge til rette for god folkehelse. Sosial bærekraft handler også om relasjoner, sosiale nettverk, tillit, demokrati, deltakelse og opplevd tilhørighet.

Kommunen har i dokumentet «Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2019» pekt ut fire hovedutfordringer som skal prioriteres for å fremme sosial bærekraft:

Sosial ulikhet

For barn og unge har levekår og livskvalitet sammenheng med foreldrenes sosiale og økonomiske status. Det tverrsektorielle folkehelsearbeidet med å fremme gode oppvekst- og levekår, lik tilgang på goder og ressurser som skole, utdanning, arbeid, kulturtilbud og helse- og omsorgstjenester, bidrar til sosial bærekraftig utvikling.

Frafall i videregående opplæring

Rana har et høyt frafall i videregående skole. Frafall reduserer muligheter for videre

utdanning og deltakelse i arbeidslivet, og øker risikoen for uføretrygd, dårligere levekår og uhelse. Frafall i videregående skole varierer systematisk etter foreldrenes utdanningsnivå og bidrar til å opprettholde sosiale ulikheter.

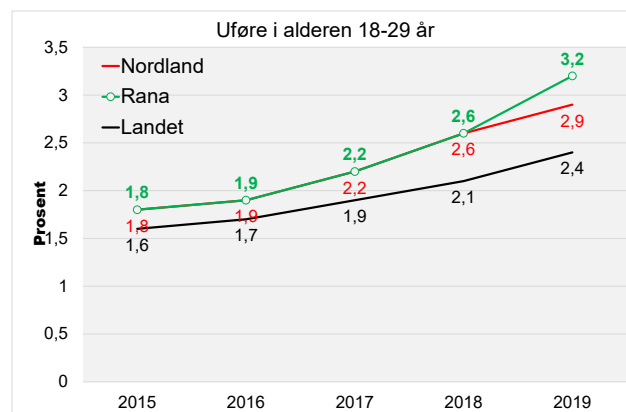
Flere uføre og unge uføre

Andel uføre fortsetter å øke. På landsbasis er 10,5 prosent i alderen 18-67 år uføre, mens andelen i Rana er på hele 14,4 prosent. Per 31.12.2019 var 2 411 personer i Rana uføre.

Dersom andel uføre i Rana hadde vært på samme nivå som landet, ville vi hatt ca. 650 flere yrkesaktive i Rana. Verken gradert uføretrygd eller kombinasjon av trygd og arbeid ser ut til å øke.

Aldri tidligere har så mange unge i alderen 18-29 år vært uføretrygdet. Økningen er størst blant unge med lav utdanning.

Figur 5. Unge uføre i alderen 18-29 år

Det er spesielt viktig å lykkes med å bremse denne uheldige utviklingen, siden vi står overfor store demografiske endringer. Vi får langt flere eldre enn før som skal forsørges av langt færre yrkesaktive, i tillegg er det en stor kostnad for samfunnet om mange havner utenfor arbeidslivet tidlig i livet.

I Rana var 129 personer i alderen 18-29 år uføretrygdet i 2019, noe som tilsvarer 3,2 prosent av befolkningen i denne alderen. Dette er en økning på 73 personer fra 2015, som tilsvarer en økning på 77 prosent over fire år.

Psykiske problemer, ensomhet og utenforskap

Ungdata indikerer at Rana har en høyere andel ungdommer som opplever psykiske problemer, ensomhet og mobbing. I dagens samfunn opplever også mange eldre ensomhet. Innen psykisk helse opplever kommunale tjenester stor og økende etterspørsel fra alle samfunnslag.

Gode møteplasser, relasjoner, sosiale nettverk, deltakelse og tilhørighet er viktige kilder til helse og trivsel for alle aldersgrupper.

Samarbeid på tvers

Folkehelseutfordringer og bærekraftsmål er komplekse samfunnsutfordringer som forutsetter samarbeid om oppgaveløsning.

Bærekraftsmål nr. 17 «Samarbeid for å nå målene» beskriver potensialet for innovasjon og samskaping som er nødvendig for å lykkes med oppgaver og utfordringer på tvers av samfunnssektorer.

Miljømessig bærekraft - grønn omstilling

Kommuneplanens visjon «Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar» med strategier peker ut en tydelig retning mot grønn omstilling og bærekraftig klima og miljø.

Industrien i Rana går foran og viser verden et bilde på det grønne skiftet, og tekniske tjenester er langt fremme i planlegging og realisering av grønne og miljøvennlige løsninger.

Utviklingen for å nå FN's klimamål går imidlertid ikke raskt nok. Det kreves økt oppmerksomhet, mer effektive og målrettede tiltak, og bedre samarbeid mellom kommune, næringsliv og innbyggere. Det er behov for å

videreutvikle gode lokale indikatorer som samlet sett kan vise om utviklingen går i bærekraftig retning innenfor klimagassutslipp, energibruk og grønn omstilling.

I årene fremover vil klimautfordringer påføre kommunen økte klimakostnader.

Kommunen har jobbet systematisk med samfunnssikkerhet og beredskap og har et godt planverk. Lovpålagt kommunal ROS analyse viser at kommunen må intensivere innsatsen på forebygging.

Klimabudsjettet - første versjon

Rana kommune har i 2020 utarbeidet sitt første klimabudsjett. Som stor nærings- og industrikommune kan Rana bidra mye i arbeidet med å redusere utslippene av klimagasser.

Klimabudsjettet skal være styringsverktøy for å nå kommunens klimamål og vil erstatte kommunedelplan for klima og energi.

Klimabudsjettet gir en oversikt over klimatiltak i kommunens tjenester og skal vise anslått reduksjon av klimagassutslipp og økonomisk kostnad for de enkelte tiltakene.

Kommunen vil videreutvikle og forbedre klimabudsjettet som styringsverktøy i økonomiplanperioden.

Klimamålet for Rana kommune er å redusere klimagassutslippene med 40 prosent innen 2030 og 90 prosent innen 2050 sammenlignet med referanseår 2009.

Tilskudd

Kommuneplanen forutsetter at kommunen, innbyggere, frivillige og næringsliv skal bidra til å utvikle samfunnet gjennom mobilisering av ressurser. Engasjement gjennom deltakelse og medvirkning skaper mangfold og kan gjøre en forskjell i våre innbyggers liv.

Tilskudd er et verktøy som benyttes for å tilrettelegge for ønsket samfunnsutvikling. Rana kommune yter tilskudd til en rekke formål. Tilskuddsporteføljen har vært økende de siste årene og finansiering dekkes gjennom omfordeling av midler fra kommunens kjerne-tjenester.

Prioriterte tiltak skal støtte opp under kommunens satsingsområdene i vedtatt kommuneplan. Tilskudd må håndteres innenfor rammen av fastsatte handlingsregler og ved løpende status vurdering av kommunal økonomisk bærekraft.

Tilskudd som reguleres med kommunal lønns- og prisstigning, er korrigert for redusert lønns- og prisvekst fra 2019 til 2020, siden den er nedjustert fra 3,1 prosent til 1,6 prosent.

Tilskuddsmottakerne behandles da likt med kommunale tjenesteområder. Tilskuddene er justert med forventet lønns- og prisvekst fra 2020 til 2021 på 2,7 prosent.

I 2021 er det ikke rom innenfor handlings-reglene til å ta inn nye aktiviteter.

Tilskudd til Smeltingedigelen og Rana Kunstforening, basert på samarbeidsavtale, finansieres av tilskuddsmidlene til kulturformål som oppvekst og kultur disponerer.

Tabell 1. Tilskudd 2021

2021			
Rana Utviklingsselskap	5 979	Polarsirkelen Friluftsråd	528
Nordland teater	5 273	BUA	313
Idrett og friluftslivsformål	4 262	Fageråsen hoppbakke	300
Vitensenter	3 595	Karrieresenteret	253
Helgeland reiseliv	2 539	Årjelhaemien teater	236
Helgeland museum	2 454	FFO Rana	112
Stålhallen	2 000	Rana studentråd	79
Frivillighetssentralen	1 786	De norske lenker	72
Øvrige kulturformål	1 801	LHL Rana	57
Driv karriere	1 124	Midtskandia	47
Termik	619	Radio Rana	32
Kunnskapsparken	564		
Sum løpende tilskudd		34 025	

Husleie for leie av gymsal i Ytteren flerbrukshall er ikke med i oversikten.

Kommuneplanens handlingsdel

Handlingsdelen viser hvordan kommuneplanen skal følges opp i økonomiplanperioden. I kolonnen økonomi vises det hvordan tiltaket er finansiert. Drift (D), investering (I), omstilling (O) eller en kombinasjon av disse

		År	Øk.
 Bærekraftig omstilling	Deltakelse i det nasjonale Bærekraftsnettverket og Bærekraftsnettverk Nordland	2021-2024	D
	Bærekraftig omstilling i tråd med rammeverket for helhetlig omstilling av byer og lokalsamfunn (SDG City Transition Framework)	2021-2024	D/I
	Deltakelse i FoU-prosjekt digital tvilling	2021-2022	D
	Utvikle plansystemet som mobiliseringsverktøy i bærekraftsarbeidet og implemente bærekraftsmål og indikatorer	2021-2023	D
	Delta i prosjektet bærekraftig ledelsesutvikling i regi av Bærekraftsnettverket	2021-2022	D
	Utrede bærekraftskonsekvenser i relevante saker til politisk behandling	2021-2024	D
	Etablere bærekraftslab/bærekraftssenter - i samarbeid med Bodø og Narvik	2021-2024	D/I
VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET - DEMOGRAFISK BÆREKRAFT			
Slik vil vi ha det (Satsingsområde)	Slik gjør vi det i 2021 -2024 (Strategi)	År	Øk.
Vekst i offentlig og privat virksomhet samt Campus	Støtte nyskaping - flyplass (se Framtidsretta infrastruktur senere).	2021-2024	D/I
	Støtte nyskaping - sykehus (se Framtidsretta infrastruktur senere).	2021-2024	D
	Støtte nyskaping - batterifabrikk (tomtemuligheter og planprogram).	2021-2024	D
	Støtte nyskaping - campus (eiendomsdrift, mulighetsstudier og kafedriver).	2021-2024	D
	Støtte nyskaping - studentboliger (reguleringsplan, tomtøverdragelse, tomtømuligheter).	2021-2024	D
	Støtte nyskaping - dypvannskai (se Framtidsretta infrastruktur senere)	2021-2024	I
	Støtte til gjennomføring av vekstkraft og attraktivitetstiltak	2021	D
	Strategisk bruk av RU gjennom enerettsavtale og næringsplan	2021-2024	D
	Utøve aktiv eierstyring i selskaper der kommunen har eiereinteresser	2021-2024	D
Industriby med ren luft og rent vann	Utvikling av gode barnehager, skoler og øvrig kommunalt tjenestetilbud (detaljer kommenteres i budsjett- og økonomiplanen sektorvis).	2021-2024	D/I
	Utvikle kommunen - gang og sykkelveger	2021-2024	D/I
	Utvikle kommunen - kollektivtilbud (busskur m.m. kommunale veger)	2021-2024	D/I
	Utvikle kommunen - luftkvalitet (måleprogram og tiltaksplan)	2021-2024	D/I
Attraktive kulturtilbud og møteplasser for alle	Utvikle kommunen - vannkvalitet (måleprogram og VA-plan)	2021-2024	D/I
	Videreføre byutvikling - Havmannakse (Jernbanepark)	2021-2024	D/I
	Videreføre byutvikling - Moheiatrekant (skole, torg/park og fritidspark)	2021-2024	D/I
	Videreføre byutvikling - friluftsområder og uteområder (spesielt skoler)	2021-2024	D/I
	Bidra til å videreutvikle Nordland vitensenter og Newtonrom Rana.	2021-2024	D
	Utvikling av kulturkvartalet.	2021-2024	D/I
	Inngå samskapsningsavtaler med kulturelle aktører for å skape positive synergier og merverdi.	2021-2024	D
	Videreføre "aktivitetstilbud i Mo aktivitetshus «for målgruppen eldre.	2021-2024	D
	Videreføre biblioteket som sosial møteplass for kunnskap og forståelse.	2021-2024	D
Styrket identitet gjennom satsning på fortrinn og særpreg	Kulturmidler skal sikre mangfold og kvalitet i lag og organisasjonsarbeid.	2021-2024	D
	Prioritere tilskuddsmidler til aktiviteter og arrangement som bidrar til å bygge opp om og styrke kommunens identitet.	2021-2024	D
	Bygge identitet gjennom kultur.	2021-2024	D
	Målretta rekruttering og omdømmebygging internt og i samarbeid med andre.	2021-2024	D
GRØNN OMSTILLING - ØKOLOGISK BÆREKRAFT			
Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning	Utvikle kommunen - luftkvalitet (måleprogram og tiltaksplan)	2021-2024	D/I
	Utvikle kommunen - miljøfyrtårn (bedriftssertifisering)	2021-2024	D
	Utvikle kommunen - plastreduksjon	2021-2024	D
Bærekraftig utnyttning av fornybare ressurser.	Sikre infrastruktur - fjernvarme og ENØK	2021-2024	D/I
	Undervisningsopplegg i barnehager og skoler kildesortering/søppel som ressurs.	2021-2024	D
Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk.	Utvikle kommunen - gang og sykkelveger	2021-2024	D/I
	Utvikle kommunen - kollektivtilbud (busskur m.m. kommunale veger)	2021-2024	D/I
	Utvikle kommunen - bygg og bolig/næringsfelt (grønt planfokus)	2021-2024	D/I
	FNs bærekraftsmål som overordna rammeverk for planlegging og utvikling	2021-2024	D
	Fortløpende vurdering av EL-biler som tjenestebiler i kommunen.	2021-2024	D
	Iverksetting av ny skolestruktur: Redusert antall kvadratmeter. Renovering/nybygg med mere bærekraftige materialer og lavere livssyklus-kostnader.	2021-2024	D/I
Byutvikling med vekt på grønnstruktur og urbanisering	Etablering vitensenter med fokus på lokale naturressurser og bærekraftige løsninger.	2021-2024	D
	Videreføre byutvikling - Havmannakse (Jernbanepark)	2021-2024	D/I
	Videreføre byutvikling - Moheiatrekant (skole, torg/park og fritidspark)	2021-2024	D/I
	Videreføre byutvikling - friluftsområder (Klokkerhage og Haukesodde)	2021-2024	D/I

LIVSKVALITET OG MESTRING - SOSIAL BÆREKRAFT		Ar	Øk.
Fokus på tidlig innsats og forebygging	Implementere tilbudet «rask psykisk helsehjelp».	2021-2024	D
	Etablering av prosjektet "Tidlig inn". Bedre tverrfaglig innsats legges til grunn og det skal etableres tiltaksteam og innsatsteam ung.	2021-2024	D
	Videreutvikling av Foyerkonseptet med Foyer familie og Foyer barn.	2021-2024	D
	Prosjekt helsesøstertjenesten - fokus på barnets første leveår.	2021-2024	D
	Tilbud til familier med overvekt - helsesøstertjenesten.	2021-2024	D
	Aktivitetstilbud i Mo aktivitetshus for målgruppen eldre.	2021-2024	D
	Tidlig innsats - innsatsteam innen helse og omsorg	2021-2024	D
	Fokus på "Leve hele livet" og de fem innsatsområdene i reformen i hele kommunen, der eldre er aktive medaktører og ressurspersoner i samfunnslivet.	2021-2024	D
	Pårørendeskoler –demenssykdom.	2021-2024	D
	Opprette personsentrert helsetjenesteteam i samarbeid med Helgelandssykehuset.	2021-2024	D
	Fosterhjem på Helgeland- prosjekt.	2021	D
Reduksjon av sosiale ulikheter.	Barnetrygd utenfor sosialstønad.	2021-2024	D
	Satsing på kvalitet i skolen og SFO - med formål å redusere og utjevne frafall.	2021-2024	D
	BUA-utstyrssentral.	2021-2024	D
	Opplevelseskort rettet mot barn og unge.	2021-2024	D
	Fokus på boligpolitisk handlingsplan, heri differensiert botilbud for vanskeligstilte, og husleienivået	2021-2024	D/I
	Måltrettet og koordinert bruk av virkemiddelapparat i boligsosialt arbeid.	2021-2024	D
	Tilvisningsavtaler som virkemiddel.Vurdere/ta i bruk virkemiddelet "fra leie til eie".	2021-2024	D
	Videreføre prosjektet om skolemat i ungdomsskolene i Rana.	2021	D
	Ansvarlige anskaffelser.	2021-2024	D/I
	Fritidstjenesten med gratis tilbud.	2021-2024	D
	Redusert betaling i barnehager for lavinntektsfamilier.	2021-2024	D
	Fokusområde:Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier. NAV (HOLF).	2021	D
	God integrering, økt deltakelse og egeninnsats.	Aktiv bruk av Husbankens virkemidler (startlån , bostøtte mv.)	2021-2024
Etablere nye bærekraftig løsninger boliger -boligpoltisk handlingsplan		2021-2024	D/I
Bedre samarbeid og synergier integreringsabeid.		2021-2024	D
Kommunen som praksisarena.		2021-2024	D
Rask psykisk helsehjelp		2021-2024	D
FACT- team – fleksibelt aktivt oppsøkende behandlingsteam for personer med lang-varige og sammensatte tjenestebehov innenfor rus -/psykisk helse (sykehus og kommune).		2021-2024	D
IPS –individuell jobbstøtte. Prosjekt for å hjelpe personer med psykiske lidelser-/og eller rus problemer ut i ordinært lønnet arbeid. (NAV, kommune, sykehus).		2021	D
FOYER boliger.		2021-2024	D
Tilbakemeldingsverktøyet FIT (feedback informerte tjenester) brukermedvirkning- og tilbakemeldingsverktøy helse –og sosiale tjenester.		2021-2024	D
Helsefremmende kommunale tjenester.		Hverdagsrehabilitering/hverdagsmestring	2021-2024
	Helsefremmende barnehager og skoler	2021-2024	D
	Styrke folkehelse - idrettsanlegg	2021-2024	D
	Styrke folkehelse - tur og skiløyper	2021-2024	D
	Styrke folkehelse - gang og sykkelveger	2021-2024	D
	Styrke folkehelse - friluftsområder	2021-2024	D
FREMTIDSRETTET INFRASTRUKTUR - ØKONOMISK BÆREKRAFT			
Regionalt logistikknutepunkt med stor flyplass	Støtte nyskaping - flyplass (reguleringsplan, vannforsyning og grunnerverv).	2021-2024	D/I
	Støtte nyskaping - dypvannskai (reguleringsplan og miljømudring).	2021-2024	I
	Støtte nyskaping - FV12 Bustneslia (tunnel)	2021-2024	I
	Støtte nyskaping - E6 Mo i Rana (kommunedelplan)	2021-2024	D/I
Fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen	Støtte nyskaping - sykehus (saksutredninger,tomtemuligheter og sykehjemssalg).	2021-2024	D/I
Verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg	Sikre infrastruktur - vedlikeholdsetterslep (veghovedplan, bygganalyse, hovedplan vann og hovedplan avløp og vannmiljø)	2021-2024	D/I
Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon	Realisere sektorvise IKT-strategier -prosjekter innenfor rammen av digitaliseringsstrategien.	2021-2024	D/I
	Styrking av IKT – infrastruktur.	2021-2024	D/I
	Styrke kompetanse på innovasjon i offentlig sektor.	2021-2024	D
	Vurdere innføring av Digihelse: innbyggerdialog via pasientjournalen.	2021-2024	D
	Deltakelse utvikling av velferdsteknologisk knutepunkt (VKP) via Norsk Helsenett for samhandling/info av pasientdata mellom journalsystem	2021-2024	D
	Ta aktivt i bruk nye samarbeidsformer, innovasjon og ny teknologi – satsing på brukermedvirkning i utviklingen.	2021-2024	D
	Ta i bruk digitale trygghetsalarmer med sensorteknologi og andre velferdsteknologiske løsninger.	2021-2024	D/I
	Digitalt løft i Rana-skolen i samsvar med fagfornyelsens føringer.	2021-2024	D/I
	Digitalisere og robotisere alle administrative arbeidsprosesser som er mulig.	2021-2024	D/I
	Tilrettelegge for samskaping.	2021-2024	D
	Ny tjenesteportal -"ei dør inn" .	2021-2022	D/I
Støtte nyskaping - ebyggesak	2021-2024	D/I	

Styringsindikatorer

Styringsindikatorer skal vise om utviklingen går i riktig og bærekraftig retning. Oppfølging skjer gjennom faste rapporteringspunkt - årsberetning og økonomiplan. Rana kommune henter i hovedsak nøkkeldata og styringsinformasjon fra offentlige datakilder som KOSTRA, kommunebarometeret, SSB etc.

Forklaringer til indikatorbeskrivelser

Vurdering av resultatoppnåelse skjer i lys av utvikling i forhold til definerte målsettinger i økonomiplan, samt utvikling sett i lys av og prioriterte bærekraftsmål, samfunnsmål i kommuneplanen og tilhørende planverk.

Utvikling i indikatorer markeres med fargekoder

	Grønn	Mål oppnådd
	Gul	Delvis måloppnåelse
	Rød	Mål ikke oppnådd
	Ingen farge	Ikke tilgjengelige data for å vurdere utviklingsmål/ikke relevant å sette mål

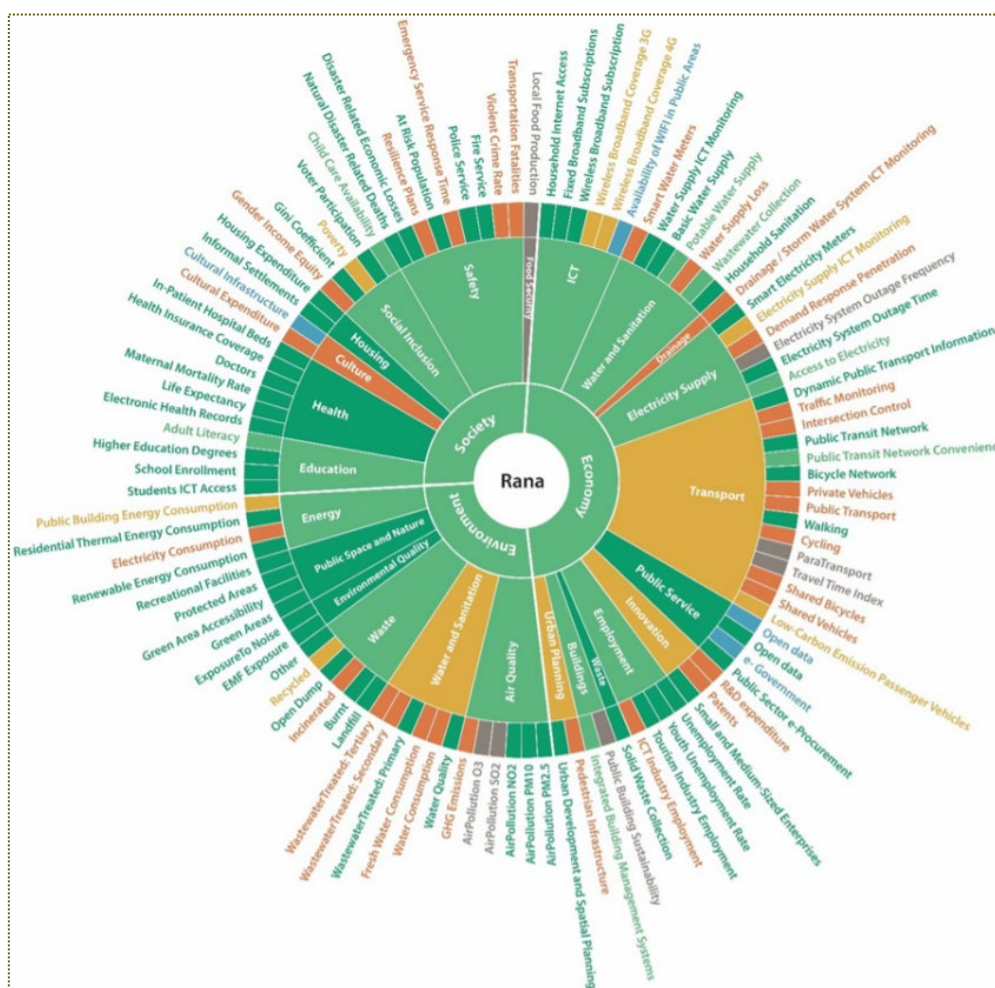
Tabell 2. Utvalgte styringsparametere samfunn

VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET - DEMOGRAFISK BÆREKRAFT				
Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2024	Status
Antall innbyggere	26 285	26 144	27 000	
Andel av befolkningen alderen 0-17 år (KHS)	20,1 %	19,8 %	21,0 %	
Aldersbæreevne	3,89	3,73	4,00 %	
Arbeidsledighet	2,0 %	3,0 %	1,7 %	
Andel sysselsatte 15-74 år	66,3 %	66,4 %	70,0 %	
Andel innvandrerbefolkning (KHS)	8,2 %	8,3 %	10,0 %	
Kommunebarometer	257	234	150	
GRØNN OMSTILLING - ØKOLOGISK BÆREKRAFT				
Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2024	Status
Luftkvalitet. Overskridelse grenseverdi pr/år (PM10)	14	11	7	
Vannkvalitet. Kjemisk tilstand basert på tjærestoff i blåskjell	God	Ikke god	God	
Miljøsertifiserte virksomheter	32	31	50	
Energiforbruk kommunale bygg (kwh/m2)	196	187	185	
Husholdningsavfall - hvor mye til materiangujvinning	19	35	55	
LIVSKVALITET OG MESTRING - SOSIAL BÆREKRAFT				
Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2024	Status
Tillit: Meget stor eller stor tillit til lokalpolitikere (Ungdata 2019-VG3)		15,0 %	30 %	
Vgs. eller høyere utdanning, 30 -39 år (KHS)	78,0 %	77,0 %	80,0 %	
Antall som bor trangt, 0-17 år (KHS)	15,5 %	16,0 %	13,5 %	
Andel uføretrygdde 18 - 67 år (SSB)	13,7 %	14,7 %	12,0 %	
Overgang fra introduksjonsprogram til arbeid-/utdanning	54,2 %	48,2 %	70,0 %	
Grunnskolepoeng	40,1	42,2	43,2	
Elevscore mobbing 7. trinn (skala 1-5)	4,6	4,7	4,9	
Elevscore mobbing 10. trinn (skala 1-5)	4,7	4,7	4,9	
Elevscore trivsel 7. trinn (skala 1-5)	4,3	4,2	4,5	
Elevscore trivsel 10. trinn (skala 1-5)	4,0	3,7	4,5	
Frafall i videregående skole, 3 års gjennomsnitt (KHS)	26,0 %	25,0 %	23,0 %	
Med i fritidsorganisasjon (Ungdata 2019)	63,4 %	60,0 %	65,0 %	
Plaget av ensomhet, ungdomstrinn (Ungdata 2019)	25,6 %	27,0 %	22,0 %	
Fornøyd med helse, ungdomstrinn (Ungdata 2019)	65,7 %	70,0 %	72,0 %	

Rana har gjennomført en [KPI-analyse](#) som del av FNs implementeringsprogram for smarte og bærekraftige byer.

Hjulet i KPI-rapporten med fargekodene grønn, gul eller rød viser status for sosial, økologisk og økonomisk bærekraft i Rana. De tre bærekraftdimensjonene er delt opp i flere ulike temaområder og indikatorer, som kan kobles til bærekraftsmålene. Rana har samlet inn tall for ca. 90 indikatorer fordelt på 22 temaområder. Disse er et supplement til våre egne styringsindikatorer. Indikatorsettet er ikke ferdig utviklet og tilpasset norske kommuner og vi må derfor se resultatene i en lokal sammenheng. FN gir Rana en generell anbefaling om å iverksette forbedringstiltak på følgende områder:

- **Vann og avløp** – handler om at vi ikke har bærekraftig bruk av vann som naturressurs. Høyt vannforbruk, lekkasje vannforsyningsnett, lav bruk av smarte vannmålere og IKT-overvåking av vannledningsnettet.
- **Transport og mobilitet** - handler om at vi har et potensial for å øke andel elbiler, øke aktiv transport og andel som reiser kollektivt, og etablere ordninger med bildeling
- **Avfallshåndtering** – handler om at vi har et potensial for å redusere mengde avfall gjennom å påvirke forbruk, og et potensial for økt resirkulering og gjenbruk
- **Energiforbruk** – handler om at vi har et potensial for å redusere energiforbruk i bygninger – både offentlige og private.

Medarbeidere og organisasjon

FNs bærekraftsmål nr. 8. Rana kommune – en attraktiv arbeidsgiver i en innovativ, dynamisk lærende organisasjon.

I årene fremover vil Rana kommune utfordres som arbeidsgiver og tjenesteleverandør som følge av endret befolkningssammensetning og økt konkurranse om arbeidskraft.

For å møte utfordringsbildet må kommunen rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft, utvikle heltidskultur, øke nærværet, utøve god ledelse, ivareta tillit til kommunen og ha evne til innovasjon og nyskaping. En god arbeidsgiverpolitikk er viktig for å lykkes.

Status

Våre medarbeidere er vår viktigste ressurs og en forutsetning for god tjenestekvalitet. Kommunens ansatte leverer gode tjenester og bidrar til at det er godt å leve og bo i Rana.

Rana kommune har 2 095 fast ansatte fordelt på 1 785,4 årsverk (per 31.8.2020). 38 prosent av de ansatte går deltid – de fleste kvinner. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse øker (84,5 prosent) og vi står lengre i jobb (63,5 år).

Tabell 3. Årsverk per sektor

Sektor	31.12.2019	31.08.2020	Endring
Støttetjeneste	73,3	69,3	-4,0
Oppvekst og kultur	708,7	692,0	-16,7
Helse og omsorg	788,5	789,2	0,7
NAV kommune	23,4	20,2	-3,2
Tekniske tjenester	216,7	214,7	-2,0
Sum årsverk	1 810,6	1 785,4	-25,2

Per 31.8.2020 er sykefraværet 8,9 prosent, 0,5 prosentpoeng høyere enn på samme tid i fjor. Den pågående pandemisituasjonen gir økt fravær, samtidig er kommunens samlede rekrutteringsutfordring økende.

Rana kommune skårer lavere (3,8) enn landsgjennomsnittet (4,0) på mestringsorientert ledelse i medarbeiderundersøkelsen

KS 10 –faktor. Undersøkelsen viser at ansatte jevnt over har høy fleksibilitetsvilje.

Vedtatt arbeidsgiverstrategi (2018-2024) fastsetter fire satsingsområder:

- godt lederskap
- myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse
- mangfold og inkludering
- innovasjon og utvikling

Godt lederskap

Ledelse av morgendagens kommuner innebærer å lede i endring, omstilling og utvikling. God ledelse på alle nivå med evne til å mobilisere kompetente medarbeidere til effektiv tjenesteproduksjon i god dialog med innbyggere og andre aktører blir viktig.

I 2021 satses det på lederutvikling og systematisk opplæring av ledere i arbeidsgiver rollen og ledelse mot bærekraftsmål. Lederavtale med resultatkrav videreføres.

- I 2021 videreutvikles lederplattformen.
- Ledelse mot bærekraftsmål utvikles og forankres på alle ledernivå.

Myndiggjorte medarbeidere med rett kompetanse

Det forventes fortsatt sterk konkurranse om arbeidskraft i årene som kommer. Kommunen må derfor være attraktiv som arbeidsgiver for å tiltrekke seg og beholde kompetente medarbeidere. Flere må jobbe lengre (økt pensjonsalder), flere må jobbe mer (heltidskultur), og kompetansen må utvikles og oppdateres i tråd med utviklingen.

Rekruttering er en høyt prioritert oppgave. Det skal jobbes videre med å spisse arbeidet med kompetanse og rekruttering i samarbeid med andre. Vi skal fokusere på felles identitet og kultur for å øke stoltheten over egen arbeidsplass. Her er ledere og medarbeidere våre beste ambassadører.

Kommunen er en viktig praksisarena og døråpner til yrkeslivet. Rana kommune skal fortsatt tilrettelegge for aktivitet som kan bidra til fremtidig rekruttering. Det er ikke funnet rom til å videreføre siste år i opptrappingsplanen for lærlinger. Ved siste inntak var det utfordrende å fylle ledige lærlingeplasser. Det er grunn til å ta et hvileskjær og evaluere effekt av satsingen.

■ I 2021 evalueres lærlingeordningen.

■ Ny rekrutteringsstrategi utarbeides.

Mangfold og inkludering

Rana kommunes arbeidsgiverpolitikk vektlegger inkludering og mangfold. Ulikhet er en styrke og bidrar til utvikling og fornyelse. Kommunes arbeidsgiverpolitikk er individorientert og rettet mot utfordringer i

alle livsfaser. Dette innebærer satsing på redusert sykefravær, heltidskultur og inkludering av de som står utenfor arbeidslivet. Rana kommune arbeider aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering.

Heltidskultur

Rana kommune har som resten av Kommune-Norge utfordringer knyttet til deltid, spesielt innen helse- og omsorgssektoren. Det skal leveres gode tjenester kontinuerlig. For å få dette til må flest mulig gå i hele stillinger. I 2021 skal det jobbes videre med heltidskultur og fleksible arbeidstidsordninger.

Sykefravær

Rana kommune har over tid hatt høyt sykefravær. Det er satt et ambisiøst mål for sykefraværet på 7 prosent eller lavere. Dette målet nås ikke i år, men måltallet videreføres i 2021.

Korona vil være en utfordring også i 2021. I en ekstraordinær situasjon er det spesielt viktig med god dialog mellom arbeidsgiver og arbeidstakere. Det etableres derfor dialogmøte 0, hvor ansatte skal i dialog med leder før sykemelding eller egenmelding.

■ I 2021 jobbes det videre med nærvær etter etablert metode.

■ Dialog møte 0 innføres.

Innovasjon og utvikling

For å opprettholde god kvalitet og utvikle tjenester og samfunn må vi ha evne til endring og fornyelse. Rana kommune skal ha en organisasjonskultur som understøtter dette. Gjennom å omsette kunnskap til ny praksis, skal kommune videreutvikles som en innovativ og lærende organisasjon.

Gjennom å utvikle organisasjonen skal det oppnås bedre ressursutnyttelse, mer tid til kjerneoppgaver, nye arbeidsformer og større trivsel og arbeidsglede.

■ Kontinuerlig forbedringsarbeid i kommunens kvalitetsportal prioriteres.

Handlingsplan og styringskort - arbeidsgiverstrategi

Vedtatt arbeidsgiverstrategi konkretiseres i egen handlingsplan som følges opp i linjeorganisasjonen som del av ordinær virksomhetsstyring. Rapportering på resultatoppnåelse inngår som del av årsberetningen.

Tabell 4. Handlingsplan –arbeidsgiverstrategi

GODT LEDERSKAP			
Slik vil vi ha det (Satsingsområde)	Dette gjør vi i 2021 -2024	År	Øk.
Ledere skal gjennom sitt lederskap bidra til at kommunen når sine mål.	Tydeliggjøre myndighet og roller - oppdatere delegasjon.	2021	D
	Lederavtaler med resultatkrav (nivå 1, 2 og 3).	2021-2024	D
	Felles lederutvikling og fagdager for ledere for å sikre samhandling og enhetlig ledelse mot bærekraftmål.	2021-2024	D
	Opplæring i lov og avtaleverk - arbeidsgivers styringsrett.	2021-2024	D
	Følge opp medarbeiderkartlegging - KS 10 faktor.	2021	D
	Tilrettelegge for ledernetverk på tvers av tjenesteområder.	2021-2024	D
MYNDIGGJORTE MEDARBEIDERE MED RETT KOMPETANSE			
Utvikle og rekruttere medarbeidere med rett kompetanse	Kompetanse-/rekrutteringsplaner på alle nivå.	2021-2022	D
	Tydeliggjøre lønnspolitikk.	2021	D
	Profesjonalisere og effektivisere rekrutteringsprosessen.	2021	D
	Videreføre deltakelse på rekrutteringsarenaer.	2021-2024	D
	Evaluerer effekt opptrappingsplan læringer.	2021	D
	Rekrutteringsstrategi for fremtida.	2021-2024	D
MANGFOLD OG INTEGRERING			
Benytte kompetanse og ressurser uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne, etnisitet og livssyn.	Videreføre det systematiske nærværarbeidet.	2021-2024	D
	Innføre dialog møte 0.	2021	D
	Aktiv bruk av virkemidler i vedtatt livsfasepolitikk.	2021-2024	D
	Utprøving av turnus-/arbeidstidsordninger for å redusere uønsket deltid.	2021-2024	D
INNOVASJON OG NYTENKING			
En nytenkende, innovativ og endringsdyktig organisasjon med gjennomføringskraft.	Metodikk gevinstrealisering. Styrke prosesskompetanse.	2021-2024	D
	Aktiv bruk av kvalitetsportal som verktøy i forbedringsarbeide.	2021-2024	D
	Følge opp planlagte tiltak i digitaliseringsstrategien.	2021-2024	D
	Etablere intern delingsportal " Samle-Dele-Spre".	2021	D
	Nye arbeidsfomer - samskapingskommunen.	2021-2024	D

Styringskort medarbeidere og organisasjon

Tabell 5. Utvalgte styringsparametere medarbeidere og organisasjon

Arbeidsgiverstrategi 2021-2024					
MEDARBEIDERE	Indikator	Forrige måling	Siste måling	Mål 2024	Status
	Sykefravær	8,7 %	8,9 %	7,0 %	●
	Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	83,4 %	84,5 %	86,0 %	●
	Avgangsalder ansatte	63,5	63,5	64,0	●
	Antall lærlinger og praksisplasser	304	237	280	●
	Mestringsorientert ledelse		3,8	4,2	●
	Indre motivasjon		4,2	4,3	●
	Turnover (andel ansatte som har sluttet)	12,5 %	12,1 %	11,8 %	●

Tjenester

Rana kommune skal levere gode og effektive tjenester med rett kvalitet til brukere og innbyggere. Tjenestene skal være bærekraftige og gi innbyggerne mulighet for økt selvhjelpenhet, mestring og læring.

For å møte fremtidens behov, må tjenestene utvikles og fornyes. Sammen med innbyggere, frivillighet og næringsliv skal vi samarbeide for å nå målene.

KOSTRA og kommunebarometeret benyttes som styringsinformasjon. Det gjennomføres bruker-undersøkelser innenfor flere tjenestekområder.

Kommunebarometeret

Kommunebarometeret for 2020 er oppdatert 29. september, noe som endrer kommunens plasseringer på de fleste områdene sammenlignet med første versjon.

Tabell 6. Kommunebarometeret 2019-2020

	Vekt	2018	2019	2020	Endring fra i fjor
Totalplassering		-	257	234	-23
Grunnskole	20,0 %	266	280	261	-19
Pleie og omsorg	20,0 %	279	241	290	49
Barnevern	10,0 %	173	299	346	47
Barnehage	10,0 %	147	236	248	12
Helse	7,5 %	223	291	248	-43
Sosial	7,5 %	198	199	202	3
Kultur	2,5 %	60	82	70	-12
Miljø og ressurser	2,5 %	125	118	142	24
Saksbehandling	2,5 %	265	160	362	202
Vann, avløp og renovasjon	2,5 %	194	221	108	-113
Økonomi	10,0 %	95	35	26	-9
Kostnadsnivå	5,0 %	58	95	87	-8

Plasseringene er oppdatert med nøkkeltallene som er brukt i 2020-barometeret. Plasseringene vil derfor AVVIKE fra det som ble rapportert tidligere år siden.

Rana havner på 234. plass, en forbedring på 23 plasser fra i fjor. Av 422 rangerte kommuner, er nøkkeltallene for Rana litt

under gjennomsnittet enn normalen i Kommune-Norge

Fjorårets plassering er også oppdatert med nøkkeltall og vektning fra årets barometer.

Bruk av nøkkeltall og vektning av de enkelte kriteriene endres fra et år til et annet, så det er vanskelig å si om det er kvaliteten på tjenestene som har økt, eller om det skyldes endringer i Kommunebarometeret.

KOSTRA

KOSTRA (KOMMune-STat-RApportering) viser kommunenes ressursbruk og prioritering av tjenestene. Rana kommune har høyere driftsinntekter enn mange av kommunene i kommunegruppe 13 (KG 13).

Tabell 7. Ressursbruk 2019 (korrigert for utgiftsbehov)

Tjeneste	Per innbygger (kroner)	Avvik KG 13 (mill. kr)
Pleie og omsorg	18 923	-11,4
Grunnskole	14 439	10,0
Barnehage	8 400	-12,0
Adm, styring og fellesutgifter	4 682	-4,9
Sosiale tjenester	3 678	18,4
Kommunehelse	2 707	-4,4
Barnevern	2 144	11,2
Kultur og idrett	2 315	-2,4
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	613	-4,3
Andre områder		
- Brann og ulykkesvern	974	3,9
- Kommunale boliger	287	5,8
- Samferdsel	1 742	21,4
- Næringsforv. og kons.kraft	-878	-24,8
- Kirke	635	0,7
Totalt	60 661	7,2

I 2019 var netto driftsutgifter korrigert for utgiftsbehov 7,2 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 13. Dette er 1,5 mill. kr høyere enn i fjor.

Rana hadde en høyere ressursbruk på samferdsel, sosiale tjenester, barnevern, grunnskole, kommunale boliger, brann- og ulykkesvern, samt kirke i 2019. Totalt var ressursbruken på disse områdene 71,5 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i KG 13. På de øvrige områdene var ressursbruken i Rana lavere enn snittet i KG 13, totalt 64,3 mill. kr.

Det er også viktig å påpeke at Rana har lavere arbeidsgiveravgift enn de fleste kommunene i KG 13. Dersom Rana hadde hatt en arbeidsgiveravgift på 14,1 prosent, i stedet for en differensiert sats på 5,1 prosent, ville ressursbruken i Rana vært ca. 116 mill. kr høyere enn gjennomsnittlig ressursbruk i KG 13.

Sammenheng mellom ressursbruk og kvalitet?

KOSTRA - tallene viser liten sammenheng mellom ressursbruk på tjenesteområdene sett opp mot resultatene i Kommunebarometeret.

Sammenligning av ressursbruk i KOSTRA og resultater i Kommunebarometeret viser tydelig at høy eller lav ressursbruk på et område nødvendigvis ikke slår direkte inn på kvaliteten.

Satsingsområder tjenester

Utfordringene for de kommunale tjenestene varierer men fellestrekk oppsummeres slik:

- Krav til løpende behovstilpasning og bærekraftige tjenester.
- Dokumentere og synliggjøre resultat og kvalitet av tjenesteleveranser.
- Sikre god brukermedvirkning og løpende utvikling i tjenesteytingen.
- Digital tilgjengelighet, innovasjon og anvendelse av ny teknologi.

For å sikre rett utvikling skal det fokuseres på kvalitet, samskaping og tilgjengelighet.

God nok kvalitet

Det skal defineres hva som er god nok kvalitet på kommunale tjenester. Knappere ressurser krever prioritering. Det må være tydelig hva god nok standard er og hva innbyggerne kan forvente.

Brukerundersøkelser skal gjennomføres jevnlig for å oppnå kunnskapsbasert styring og utvikling av tjenestene. Det er et krav at undersøkelsene sammenligner status og utvikling opp mot andre kommuner.

Brukermedvirkning og samskaping

Det skal legges til rette for god brukerdiallog og brukermedvirkning. Dette skal følges opp i daglig drift i tjenestene. I tråd med forutsetningene i kommuneplanen skal vi samarbeide med andre aktører for å sikre innovasjon og nyskaping i de kommunale tjenestene.

Tilgjengelig tjenester

Rana kommune legger vekt på at innbyggere og næringsliv kan komme i kontakt med kommunen på en enkel måte. Bruk av sikker digital post skal videreutvikles og det skal satses videre på klart språk for å forenkle kommunikasjon og dialog med innbyggerne.

Rana kommune skal videreutvikle sine digitale kanaler og sikre gode digitale tjenester gjennom nett og sosiale media.

Kommunikasjon som strategisk verktøy

Den demografiske utviklingen gjør det nødvendig å rekruttere utover egen kommune. Det vil skje i sterk konkurranse fra andre kommuner, og krever at vi har fokus på hvordan kommunen markedsføres og legger tilrette for nyetableringer og innflyttere.

Strategisk kommunikasjon vil være et viktig virkemiddel skal vi lykkes med å tiltrekke oss nødvendig kompetanse, samt nå FNs bærekraftsmål og målene i kommuneplanen.

At vi stadig blir færre, tvinger oss til å effektivisere gjennom strukturelle endringer og omstilling. Det forutsetter mobilisering av ansatte, innbyggere, lag, foreninger og næringsliv. Skal kommunen klare det må vi ha en felles forståelse for hvorfor dette er nødvendig og hva vi ønsker å oppnå. Her vil kommunikasjon være avgjørende.

Krav til effektivisering og endret bruksmønster blant innbyggere og næringsliv gjør det nødvendig å utvikle gode digitale løsninger. Digitalt førstevalg innebærer at kommunen så langt som mulig skal være tilgjengelig 24/7 ved å tilby et bredt spekter av digitale tjenester. Som et ledd i dette arbeidet vil

kommunen i 2021 lansere en ny tjenesteportal som skal erstatte dagens hjemmeside. Denne vil tilby en rekke digitale selvbetjeningsløsninger. Portalen vil være under stadig utvikling. Automatisering av arbeidsprosesser vil være en del av dette utviklingsarbeidet i årene fremover.

I 2021 prioriteres:

- **Strategisk bruk av kommunikasjon som verktøy for nå kommunens mål.**
- **Videre satsing på digitalisering og automatisering av arbeidsprosesser.**
- **Etablere strategi for medvirkning og samskaping**
- **Ny tjenesteportal (nettside).**

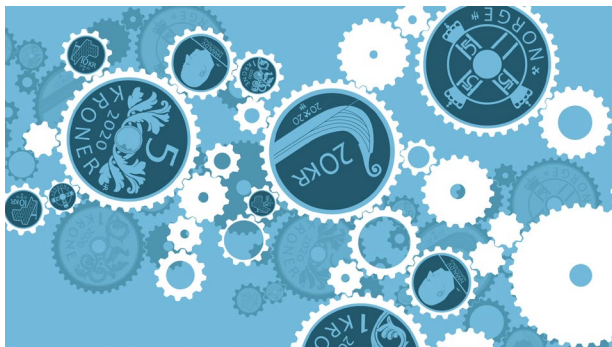
Styringsindikatorer tjenester

Målområdene er gjennomgående for tjenesteyting i organisasjonen og gir føring for målstyringen for alle tjenesteområder i tillegg til de generelle målene som settes på overordnet nivå.

Tjenesteområdenes spesifikke resultatmål fremkommer under sektorkommentarene.

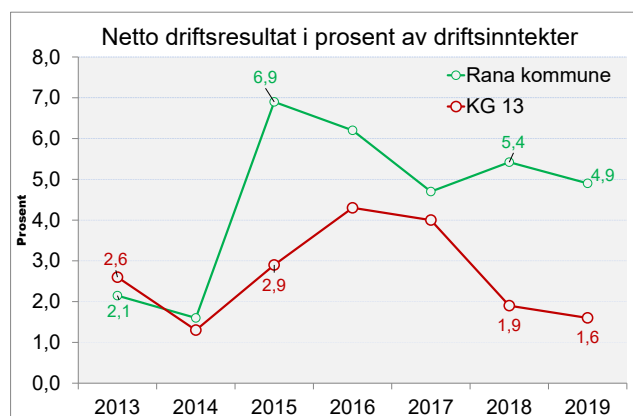
Kommuneøkonomi

En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser og ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og lang sikt.

For å ha kontroll på utgiftsveksten, må kommunal drift styres i samsvar med de budsjettbetingelser som kommunestyret setter i årsbudsjett og økonomiplan. Det langsiktige bildet er at kommunen løpende tilpasser utgiftene til inntektsgrunnlaget.

Figur 6. Økonomisk styring

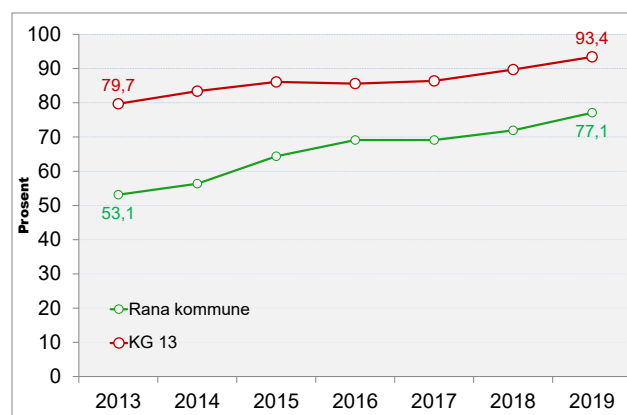

Netto driftsresultat (NDR) er definert som kommunens økonomiske handlefrihet og er det overskuddet som er disponibelt til investeringer og avsetninger. Over fremgår kommunens handlefrihet eller netto driftsresultat i kroner og prosent av sum driftsinntekter i Rana sammenlignet med gjennomsnittet i KG 13.

For perioden under ett ligger Rana kommune over gjennomsnittet i KG 13 (snitt 4,0 prosent

for Rana og 2,6 prosent for KG 13). De siste fire årene er NDR for Rana kommune høyere enn sammenlignings kommunene. Rana kommune med et snitt på 5,3 prosent og KG 13 på 3,0 prosent. Men innbetalinger for oppgjøret etter Terra påvirker NDR for Rana kommune. Holdes disse utenom fremstår et snitt på NDR for Rana kommune 10 siste år på 3,2 prosent og 4 siste år på 4,7 prosent.

Figur 7. Gjeldsgrad

Grafen illustrerer lånegjeldsutviklingen i Rana i prosent av driftsinntekter sammenlignet med gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

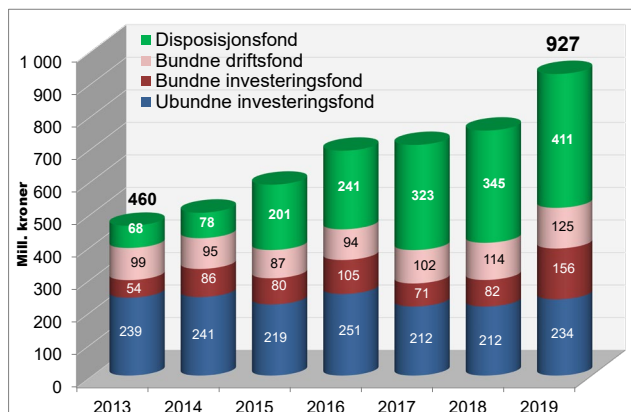
Indikatoren viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrasket totale utlån og ubrukte lånemidler. I totale utlån inngår formidlingslån (som startlån) og ansvarlige lån (utlån av egne midler). Indikatoren omfatter dermed utlån hvis mottatte avdrag skal inntektsføres i investeringsregnskapet, i tillegg til innlån som skal avdras i driftsregnskapet.

Netto lånegjeld utgjorde 77,1 prosent av brutto driftsinntekter i 2019. Netto lånegjeld øker i Rana som følge av økt investeringsvolum. Lånegjeld i sammenligningskommunene er konserntall. Konserntallet på lånegjeld for Rana (inkludert Mo i Rana havn KF og vår andel av HAF) gir en lånegjeld på 79,9 prosent. Dette er høyere enn kommunens

bærekraftmodell, som har et tak for netto lånegjeld på 75 prosent av brutto driftsinntekter.

Netto lånegjeld var i 2019 66 434 kr per innbygger mot 58 723 kr i 2018. I 2010 var netto lånegjeld 34 716 kr per innbygger. Til sammenligning var netto lånegjeld per innbygger i KG 13 i 2019 77 622 kr.

Figur 8.Fond

Diagrammet viser fondsbeholdningen i millioner kroner. Det har vært en kraftig oppbygging av disposisjonsfondet etter 2008 hvor det ble helt tømt.

Økningen i 2015 er i hovedsak en følge av terraoppkjøret. Ellers har, foruten terra-innbetalinger, positive netto driftsresultat og budsjetterte avsetninger bidratt til fondsoppbyggingen. Per 31. desember 2019 utgjør disposisjonsfondet 44 prosent av kommunens samlede fondsbeholdning og 18,2 prosent av brutto driftsinntekter. Måltallet i handlingsregel for bærekraft på disposisjonsfond på 8 prosent er oppfylt i 2019.

Status regnskap 2. tertial 2020

Tjenesteområdene styrer med mål om budsjettbalanse for året. Men da tas det ikke høyde for koronakostnader ut året og ekstraordinære kommunale utgifter knyttet til flommen.

Finans har positive tall på merinntekter fra utbytte, havbruksfond og lavere renteutgifter, mens skatteinntektene er lavere enn budsjettert.

Rådmannens vurdering er at det er kontroll på økonomien i Rana kommune, men koronapandemien er en stor usikkerhetsfaktor i det økonomiske opplegget for året.

Økonomisk utfordring

Rana kommune har gjennom flere år tilpasset driftsnivået til reduserte driftsrammer. Tjenestene har evnet å omstille driften og levert positive resultat som har gitt kommunen økt handlingsrom. Behovsendringene knyttet til demografi er også håndtert.

Tabellen under viser omstillingsoppgaven for perioden 2013- 2024. I 2019 var omstillingsmålet 243 mill. kr og resulterte i en måloppnåelse på 236 mill. kr, det vil si. 7 mill. kr under målkravet. Måloppnåelse drift i 2019 er korrigert for overskuddsmidler fra 2018 og saneringskostnadene på skolebygg.

Rana kommune har en stor oppgave fremover med å dempe mest mulig ubalansen i bærekraften. Garantisten for dette vil være drift og tjenester som leverer med overskudd.

Tabell 8. Måloppnåelse

Måloppnåelse	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Omstillingsmål akkumulert	48	89	118	163	208	223	243	263	292	305	311	311
Awik omstillingsmål (res. drift)	-12	-15	-10	26	8	5	-7					
Akkumulert måloppnåelse	36	74	108	189	215	227	236					

Tabell 9. Utvalgte styringsparametere økonomi

ØKONOMI	Økonomi				
	Indikator	2019	Mål 2021	Budsjett 2021	Status 2021
	Netto driftsresultat	5,4 %	3,0 %	2,0 %	●
	Gjeldsgrad	69,1 %	75,0 %	105,1 %	●
	Disposisjonsfond	15,3 %	8,0 %	4,5 %	●
	Egenkapital fra drift til investeringer	16,5 %	15,0 %	0,2 %	●
	Overskudd i tjenesteproduksjon	-0,1 %	1,0 %	1,0 %	●

Overskudd i tjenesteproduksjon er merket gul i 2021 grunnet budsjettutfordringene tjenestene har i 2020.

Forutsetninger og rammebetingelser

I dette kapittelet omhandles forutsetninger og rammebetingelser som har betydning for det økonomiske opplegget i økonomiplan-perioden.

Handlingsregel for bærekraft

Modellen for økonomisk bærekraft setter krav til langsiktighet i den økonomiske styringen av kommunen. Modellen er et viktig hjelpemiddel for å kommunisere om og gi beslutningsgrunnlag for utvikling i kommuneøkonomien.

Handlefrihet og ivaretagelse av generasjonsprinsippet er bærende elementer i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne håndtere uforutsette hendelser uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet.

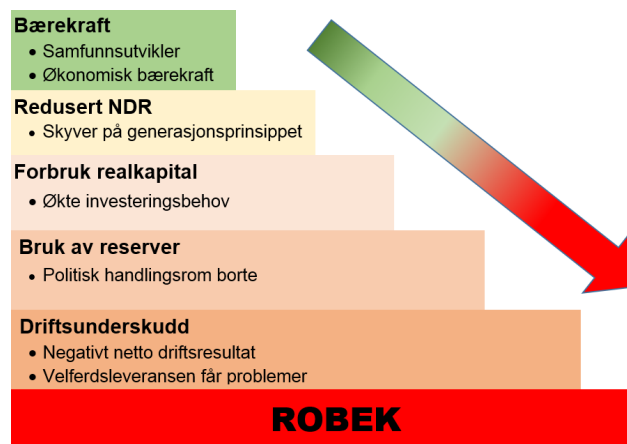
Modellen har mål om netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter på 2 prosent.

Handlingsregelen er dynamisk. Mål for driftsresultatet settes i økonomiplanperioden høyere enn 2 prosent til 3 prosent for å kompensere noe for det store investeringsvolumet. Jo høyere en setter driftsresultatet, jo fortere vil kommunen nå bærekraftnivået.

Bærekraftmodellen kan også illustreres i ei bærekraftstrapp som viser de ulike fasene i et kommunaløkonomisk opplegg.

I økonomiplanen etterleves ikke handlingsreglene. Kommunen har økende bærekraftig ubalanse på grunn av store investeringer som en konsekvens av etterslep på vedlikehold.

Figur 9. Bærekrafts trappa

Investeringsnivå og risiko

Investeringsløftet på skole og utsatt investeringsbehov på øvrige kommunale områder som står for tur når dette løftet er unnagjort, skaper et høyt trykk på investeringsområdet. Investeringer binder utgifter i 40 års tid, og det er viktig å gjøre riktige investeringsvalg når kommunens tjenester skal betale regningen i år fremover. Det må investeres smart.

Etterlevelse av bærekraftprinsippet er en garanti for at tjenestene belastes etter evne på lang sikt. Investeringsbehovene stresser og overskrider grenseverdiene i bærekraftelementene og setter tjenestene i en utsatt posisjon.

Kombinasjonen av reduserte reserver (disposisjonsfond og ubundne investeringsfond), og krav til stadig økende driftsoverskudd for å dekke stigende lånegjeld, er ikke gunstig og ikke å anbefale. I tillegg er rammebetingelsene fremover for kommuneøkonomien mer usikre enn tidligere, jamfør redusert oljeøkonomi, flere eldre og usikkerhet om hvor mye koronapandemien har satt økonomien tilbake.

Realkapital og vedlikeholdsetterslep

Det er viktig å bevare kommunens realkapital i et langsiktig perspektiv. Vedlikehold, asfaltering, salg av bygg, forvaltning og internhusleie er stikkord i denne sammenheng. Tilstanden på bygg og anlegg kan ikke alene håndteres med økninger i driftsbudsjettene. Vedlikeholdsetterslepet er såpass stort og kommet så langt, at mye må løses med investeringer.

Rana kommune har over tid nedprioritert vedlikehold og bevaring av realkapital (bygg og vei). Det betyr at realkapital forbrukes og forringes.

Vedlikeholdsetterslepet på vei, bygg, anlegg, vann og avløp er betydelig.

Investeringene i skolebygg bidrar til en betydelig reduksjon i etterslepet på bygg. Når skoleinvesteringene er fullført, gjenstår et etterslep på ca. 1,25 mrd. kr.

Vedlikeholdsetterslepet på vei er i hovedplan vei (kommunestyresak 21/18) beregnet til 167,7 mill. kr fordelt på 116,3 mill. kr driftsmidler og 51,4 mill. kr investeringsmidler.

Det er beregnet at vedlikeholdsetterslepet på vann- og avløpsnett i dag er på 2,2 mrd. kr.

Bevilgningen til vedlikehold er styrket med 12,5 mill. kr de siste tre årene. Ytterligere styrking i 2021 på 2,5 mill. kr er tatt ut.

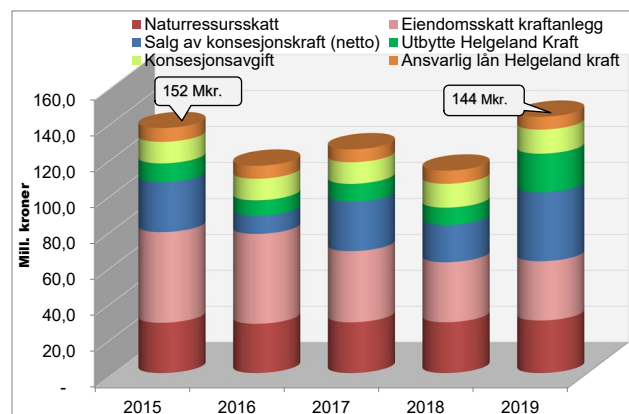
Usikre finansinntekter

Rana kommune har kunnet tillatt seg et høyere driftsnivå enn sammenlignbare kommuner.

Dette er i stor grad knyttet til inntekter fra kraft. Disse inntektene er eiendomsskatt fra kraftverk, salg av konsesjonskraft, naturressursskatt, konsesjonsavgift samt renter og utbytte fra eierskap.

Figur 10. Usikre finansinntekter

Prisjustert til 2019 kroner, har verdien av disse inntektene sunket med 56 mill. kr siden 2011, selv etter frigivelse av fastpriskontraktene på konsesjonskraften fra og med 2013. I 2019 var utbyttet fra Helgeland Kraft det dobbelte av det det har vært de seneste årene. Ser en på gjennomsnittet i de fem årene før 2019 er nedgangen på 80 mill. kr.

Kommunens økonomiske opplegg bør i størst mulig grad baseres på at tjenesteleveransen finansieres av løpende overføringer fra staten og egne driftsinntekter, mens de variable finansinntekter i hovedsak bør gå til utgifter som vedrører kommunens samfunnsutviklerolle.

Koronapandemien gir økt usikkerhet

Koronapandemien har satt verden på en ny prøve, og vist en sårbarhet for samfunnsendringer som vi ikke var forberedt på.

De økonomiske konsekvensene av koronapandemien er omfattende, da kommunene har fått betydelig økte kostnader og reduserte inntekter. Redusert skatteinngang og økte utgifter utfordrer kommuneøkonomien. Det er knyttet stor usikkerhet til om kommunene fullt ut vil bli kompensert for merutgiftene.

Det betyr økt usikkerhet i det økonomiske opplegget og kan bety krav til økt omstilling og effektivisering.

Det er vanskelig å være konkret på konsekvensene, men det må påregnes at koronapandemien vil få ringvirkninger for den kommunale økonomien i flere år og gi et trangere handlingsrom.

Mulige budsjettjusteringer

Da det er knyttet usikkerhet til koronapandemien og eventuelle kompensasjonsordninger for kommunene, har rådmannen i liten grad hensyntatt de økonomiske utfordringene for kommunen som følge av pandemien. Rådmannen vil allerede nå varsle at det kan bli behov for større justeringer av budsjettet gjennom tertialrapportene i 2021 når bildet blir mere avklart.

Statsbudsjett 2021

Det legges opp til en realvekst i frie inntekter til kommunesektoren på 2,0 mrd. kr (1,3 mrd. kr i 2020). Av dette går 1,6 mrd. kr til kommunene.

Samlet lønns- og prisvekst fra 2020 til 2021 anslås til 2,7 prosent. Årslønnsveksten forventes å bli på 2,2 prosent, mens prisveksten anslås til 3,5 prosent.

Kilde: Regjeringen.no - statsbudsjett 2021

Realveksten på 2,0 mrd. kr er knyttet til:

- Merkostnader demografi 1,1 mrd. kr
- Satsninger på 0,2 mrd. kr

Viktige tjenester som barnehage, skole, helse og omsorg finansieres gjennom kommunenes frie inntekter, som fordeles gjennom inntektssystemet.

Det foreslås ingen vesentlige endringer i inntektssystemet for 2021, men regjeringen har satt ned et utvalg som skal gå igjennom hele inntektssystemet. Utvalget skal levere sin utredning innen 1.juni 2022.

Det foreslås flere endringer rundt eiendomsskatt. Dette omhandles nærmere i eget kapittel om eiendomsskatt.

Flere øremerkede tilskudd innlemmes i rammetilskuddet i tillegg er det gjort flere uttrekk og korrigeringer som følge av oppgaveendringer.

Vesentlige endringer fra 2021

- 100 mill. kr til særskilt satsning på barn og unges psykiske helse.
- 100 mill. kr til habilitering og avlastnings-tilbud til barn og unge med nedsatt funksjonsevne.
- Helårseffekt av inntektsgradert foreldrebetaling i SFO 1.-4.trinn, samt gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.-7.trinn.
- Tilskudd til tros- og livssynssamfunn overføres til staten.
- Redusert pensjonstilskudd til private barnehager.
- Helårseffekt ved overføring av skatteoppkrevingen til staten fra 1.november 2020.

Effekten av endringer i Statsbudsjettet er lagt inn som nye tiltak i sektorrammene.

Ressurskrevende tjenester

Innslagspunktet i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester foreslås økt til 1 430 000 kr. Dette er en økning på 46 000 kr ut over generell lønns- og prisvekst. For Rana kommune utgjør endringen en økt egenfinansiering av ordningen på ca. 2,0 mill. kr.

Kompensasjon for kommunenes utgifter ut over innslagspunktet på 80 prosent holdes uendret.

Frie inntekter

Tabell 10. Frie inntekter 2020-2024

Frie inntekter	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Endring fra 2020	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Innbyggertilskudd	659 323	647 267	-12 056	651 500	651 500	651 100
Utgiftsutjevning	-10 171	-10 941	-770	-11 400	-9 400	-6 000
Korr. statlige skoler	5 500	6 075	575	6 100	6 100	6 100
Inntektsgarantiordning	-1 416	-987	429	-1 000	-1 000	-1 000
Særskilt fordeling	9 181	6 058	-3 123	4 300	4 300	4 300
Nord-Norge-tilskudd	47 683	48 728	1 045	48 700	48 700	48 700
Skjønnsstilskudd	0	0	0	0	0	0
Sum rammetilskudd	710 100	696 200	-13 900	698 200	700 200	703 200
Skatt på inntekt og formue	721 100	747 000	25 900	746 000	745 000	744 000
Inntektsutjevning	79 000	83 000	4 000	83 000	83 000	83 000
Frie inntekter	1 510 200	1 526 200	16 000	1 527 200	1 528 200	1 530 200

De frie inntektene består av skatteinntekter og rammetilskudd og utgjør rundt 2/3 av kommunesektorens samlede inntekter. Dette er inntekter som kommunene fritt kan disponere, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regler.

Det overordnede formålet med inntekts-systemet er å jevne ut de økonomiske forutsetningene for at kommunene skal kunne gi et mest mulig likeverdig tjenestetilbud over hele landet.

Rammetilskuddet fordeles først med et likt beløp per innbygger. Deretter skjer en omfordeling mellom kommunene i form av utgiftsutjevning, korreksjon for elever i statlige og private skoler, særskilte fordelinger, skjønnsmidler og inntektsgarantiordningen (INGAR).

I tillegg får kommunene regionalpolitiske tilskudd som distriktstilskudd Nord-Norge, distriktstilskudd Sør-Norge, småkommunetillegg, storbytilskudd, regionsentertilskudd og veksttilskudd.

Ut over de frie inntektene, har kommunene inntekter som øremerkede tilskudd, gebyrer,

brukerbetaling, eiendomsskatt, moms-kompensasjon og utbytte. Disse inntektene er ikke med i denne oversikten.

Samlet øker de frie inntektene med 16,0 mill. kr (1,1 prosent). I fjor var økningen på 66 mill. kr. En lavere vekst er knyttet til lavere lønns- og prisvekst i 2020 enn anslått i statsbudsjettet, samt lavere lønns- og prisvekst i 2021. I tillegg er rammetilskuddet korrigert for flere oppgaveendringer som blant annet utfasing av skatteoppkrevingen og tilskudd til tros- og livssynsamfunn. Disse oppgavene overføres til staten og utgjør et samlet uttrekk på 1,4 mrd. kr for kommunene. Rana kommunene blir trukket 6,6 mill. kr i rammetilskuddet for utfasing av disse oppgavene.

Økningen i de frie inntektene skal dekke lønns- og prisvekst på 2,7 prosent, økte kostnader til demografi, pensjon og nye satsninger.

Skatt og inntektsutjevning

Skatteinntektene lokalt anslås til 28 513 kr per innbygger, mens nasjonalt anslag er på 33 513 kr per innbygger. Ranas andel utgjør dermed 85,1 prosent av landsgjennomsnittet.

Differansen mellom skatt pr innbygger nasjonalt og kommune, kompenseres delvis gjennom inntektsutjevningen. Samlet anslås skatt inkludert inntektsutjevning til 31 695 kr per innbygger og utgjør 94,6 prosent av nasjonalt skattenivå per innbygger.

Skatteinntektene anslås å øke med 29,9 mill. kr i forhold til statsbudsjettet 2020, en økning på 3,7 prosent.

Rammetilskudd

Innbyggertilskudd

Innbyggertilskuddet blir fordelt med et likt beløp per innbygger som er 24 761 kr i 2021. Innbyggertilskuddet reduseres med 12,1 mill. kr.

Utgiftsutjevning

Utgiftsutjevningen består av en rekke kriterier som omfordeler innbyggertilskuddet mellom kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov. Dette skal gi kompensasjon for forskjeller i utgiftsbehov som kommunene ikke kan påvirke selv. Målet er å overføre midler fra lettdrevne kommuner til tungdrevne kommuner.

Rana har færre barn og unge enn landsgjennomsnittet og blir trukket for disse aldersgruppene. Samtidig har vi flere personer med psykisk utviklingshemming og flere eldre, og blir tilført midler for denne aldersgruppen.

Samlet blir Rana definert som en lettdrevet kommune og får et trekk på 10,9 mill. kr gjennom utgiftsutjevningen. Dette er 0,8 mill. kr mer i trekk enn i 2020.

Vedlegg 5 viser nærmere detaljer rundt utgiftsutjevningen og hvilke komponenter som endres fra 2020 til 2021.

Korreksjonsordning for elever i statlige og private skoler

Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes 105 600 kr per elev

for de elevene kommunene ikke yter grunnskoletjenester til. Summen av trekk fra kommuner med elever i statlige og private skoler fordeles ut igjen til alle landets kommuner etter kommunenes andel av beregnet utgiftsbehov.

68 av Rana kommunes 6-15 åringer fikk ved registreringstidspunktet vanlig undervisning ved private skoler i kommunen. Dette er en økning på fire personer og gir et trekk i rammeoverføringen på 7,2 mill. kr.

Samlet tilbakeføring til Rana utgjør 13,3 mill. kr, slik at samlet kompensasjon knyttet til denne ordningen utgjør 6,1 mill. kr etter uttrekket på 7,2 mill. kr.

Inntektsgarantiordningen

Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal skjerme kommunene mot brå nedgang i rammetilskuddet som følge av befolkningsnedgang og systemendringer i inntektsystemet fra et år til det neste.

Endringer ordningen omfatter er strukturelle endringer i inntektssystemet, innlemming av øremerkede tilskudd, endringer i befolknings-tall og kriteriedata, og endringer i regional-politiske tilskudd. Ordningen er utformet slik at ingen kommune skal ha en vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 400 kroner under veksten på landsbasis, målt i kroner per innbygger.

Veksten i rammetilskuddet fra 2020 til 2021 på landsbasis er negativ og utgjør -145 kr per innbygger (669 kr i fjor). Dette innebærer at kommuner som har en vekst i rammetilskuddet som er lavere enn -545 kr per innbygger, vil bli kompensert opp til denne vekstgrensen.

Rana kommunes vekst i rammetilskuddet fra 2020 til 2021 er -311 kr per innbygger (835 kr i fjor) og kommunen får dermed ingen kompensasjon gjennom ordningen.

Alle kommuner er med på å finansiere ordningen og blir trukket med et likt beløp per innbygger. For 2021 er trekket på -38 kr per

innbygger, som gir et samlet trekk på 1,0 mill. kr i rammetilskuddet.

Særskilt fordeling

Under særskilt fordeling får Rana 6,1 mill. kr. Av dette er 4,3 mill. kr knyttet til helsestasjon og skolehelsetjeneste, 1,3 mill. kr er knyttet til lærertetthet og 0,5 mill. kr er knyttet til habilitering og avlastningstilbud til barn og unge.

Nord-Norge tilskudd

Nord-Norge tilskuddet for Nordland er satt til 1 861 kr per innbygger og gir en samlet en overføring til Rana på 48,7 mill. kr.

Ordinært skjønnstilskudd

Rana får ingen ordinære skjønnsmidler i 2021.

Eiendomsskatt

Endring av regelverk

Stortinget vedtok ved behandlingen av Statsbudsjett 2019 å fjerne verker og bruk som kategori for eiendomsskatt og at produksjonsutstyr og installasjoner ikke skal beskattes fra og med 2019.

Eiendomsskatten i Rana vil som følge av denne endringen bli redusert med totalt 4,9 mill. kr i året, når endringen får full effekt fra og med 2025.

Kommunene skulle kompenseres for deler av tapet, men kommunens egenandel har økt fra 32 kr per innbygger i 2020 til 126 kr per innbygger i 2021. Dette medfører at Rana kommune ikke vil motta kompensasjon for inntektstapet i 2021.

Fritak for eiendomsskatt for reindriftsanlegg innføres på lik linje med fritaket for jord- og skogsbruk, eiendomsskatteloven § 5 h.

Kommunestyret vedtok i sammenheng med Kulturminneplanen at eiendomsskatten skulle lempes for bygg omfattet av denne plan.

Boliger og fritidseiendommer

I Statsbudsjettet for 2021 er det foreslått at maksimal skattesats for boliger og fritidsboliger skal reduseres fra fem til fire promille. I Rana er satsen for 2020 2 promille og blir dermed ikke berørt av denne reduksjonen. Kommunen kan fritt sette ned skattesatsen, men kan maksimalt sette opp skattesatsen med en promille per år.

Stortinget innførte en obligatorisk reduksjonsfaktor i eiendomsskattetakstene på minst 30 prosent på alt av boliger og fritidseiendommer fra 2020, uavhengig av hvordan de er taksert.

I Rana er det bare utskrevet eiendomsskatt i byområdene, noe kommunen kan videreføre. Kommunen har også et bunnfradrag på 300 000 kr som kan videreføres eller endres.

Vannkraftbeskatning

Regjeringen foreslår endringer i vannkraftbeskatningen. Forslaget går ut på å legge om grunnrenteskatten slik at det gis umiddelbart fradrag (kontantstrømskatt) for nye investeringer. I dagens system avskrives investeringskostnader over en periode på inntil 67 år. Forslaget antas å gi økt eiendomsskattegrunnlag de første fem årene og lavere grunnlag deretter.

Alminnelig omtaksering

Rana kommune hadde omtaksering i 2010 med virkning fra 2011. Dette betyr at ny alminnelig taksering etter hovedregelen skal skje i 2020 med virkning fra 2021, [eiendoms-skatteloven § 8 A-3 \(2\)](#). Rana kommune kan la takstene stå urørt i opptil tre år til, det vil si for årene 2021, 2022 og 2023.

Kommunen må i løpet av 2021 vurdere hvilken takseringsmetode som skal benyttes. Kommunen kan velge mellom ny kommunal taksering formuesverdi eller kontorjustering. Dersom ny kommunal taksering skal utføres, må dette ut på anbud og taksering må være ferdigstilt i løpet av 2022.

Brukerbetalinger og salgs- og leieinntekter

Budsjettopplegget forutsetter en oppjustering av betalingssatser i tråd med prisstigningen, for å unngå at budsjettets inntektsside sakker akterut i forhold til utgiftene i tjenestene. Lønns- og prisvekst i kommunal sektor er anslått til 2,7 prosent i 2021.

Det budsjetteres med 72,3 mill. kr i brukerbetalinger i 2021, en økning på 1,0 mill. kr fra budsjett 2020 (1,4 prosent).

Salgs- og leieinntekter reduseres fra 259,1 mill. kr i 2020 til 250,2 mill. kr i 2021, en reduksjon på 8,9 mill. kr (3,4 prosent). Reduksjonen er i hovedsak knyttet til forventet lavere inntekter fra salg av konsesjonskraft på 10 mill. kr.

Kommunale gebyrer

Renovasjon

Rana kommune er med i en interkommunal ordning som ikke er en del av kommunens budsjett. Kommunestyret skal i henhold til avfallsforskriften § 15-3 fastsette avfallsgebyret. I forslag til vedtak er det lagt inn gebyr for 2021 basert på vedtak i representantskapsmøte i HAF IKS 23.10.2020.

Gebyret økte betydelig i 2018 og 2019 etter konkursen i RenoNorden AS. Både i 2020 og i 2021 blir det gjennomført kostnadsbesparende tiltak som gjør at husholdningsrenovasjonsgebyret ikke blir økt.

Septikgebyr for tømning av tanker inntil 4 m³ og for alle tanker over 4 m³ økes med 3,0 prosent i 2021.

Fritidsrenovasjonsgebyr endres ikke i 2021.

Vann og avløp

Kommunen har et stort vedlikeholdsetterslep, spesielt på ledningsnett. Det skal gjennomføres store investeringer, som nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran og en rekke rehabiliteringsprosjekter på ledningsnett. Det må også bygges nytt høydebasseng på Skillevollen, og avløpsrenseanlegget på Storforshei ombygges. I tillegg gir økte klimautfordringer og skjerpede rensekrav, utfordringer på avløpsnett som må håndteres.

Med forutsetningene som er lagt til grunn, anbefales det at vann- og avløpsgebyrene øker med henholdsvis 5 prosent og 10 prosent. Gebyrene har vært uendret de siste to årene.

Med forslag til gebyrendringer, vil kommunens selvkostfond holdes på omtrent samme nivå som i dag, på rundt 10 mill. kr totalt for begge områdene. Fondene skal fungere som en buffer for uforutsette hendelser og sørge for et jevnere gebyrnivå over tid, slik at vi unngår høye gebyrendringer enkelte år.

Det vises forøvrig til forslag til budsjettvedtak og vedlagt forslag til gebyrregulativ for 2021.

Feie- og tilsynsgebyr

Gebyrene økes i henhold til forventet lønns- og prisvekst i kommunal sektor (2,7 prosent).

Byggesak, plan og oppmåling

Gebyrinntektene på selvkostområdene plan, oppmåling og byggesak dekker fortsatt ikke kommunens utgifter på det enkelte området.

De fleste gebyrene økes likevel ikke ut over lønns- og prisvekst, siden det fortsatt er noe usikkerhet rundt effekten av digitaliseringsprosjektene i avdelingen. Det vises til vedlegg 4.3 for nærmere detaljer.

Demografiske rammer

Tabell 11. Demografiske rammer

	1.7.2019	1.1.2020	1.7.2020	Endring	Ramme overføring	SUM endring
Sum innbyggere	26 284	26 184	26 145	-139		-3 390 000
0-1 åringer	486	459	435	-51	-16 000	816 000
2-5 åringer	1 056	1 047	1 051	-5	143 000	-715 000
6-15 åringer	3 077	3 044	3 021	-56	93 000	-5 208 000
16-22 åringer	2 306	2 278	2 267	-39	-16 000	624 000
23-66 åringer	14 792	14 787	14 749	-43	-21 000	903 000
67-79 åringer	3 218	3 204	3 250	32	-3 000	-96 000
80-89 åringer	1 071	1 097	1 108	37	94 000	3 478 000
90 år og over	278	268	264	-14	228 000	-3 192 000
Psykisk utviklingshemmede over 16 år	115		114	-1	700 000	-700 000

Rammeoverføringen fra staten er basert på sammensetningen av befolkningen 1.7 året før. Tabellen over viser endringer i rammeoverføringen basert på inntektssystemet knyttet til endringer i befolkningssammensetningen fra 1.7.2019 til 1.7.2020. Skatt og inntektsutjevning er ikke med i disse tallene.

Samlet er folkemengden redusert med 139 personer, og gir isolert sett en redusert rammeoverføring på 3,4 mill. kr fra staten. Hovedårsaken skyldes at aldersgruppen 6-15 år er redusert med 56 personer.

Samlet rammeoverføring er basert på kommunens befolkningsutvikling sammenlignet med landssnittet. Dersom antall eldre i Rana for eksempel er uendret og andel eldre i landet øker, vil Rana få en lavere overføring. Dette skyldes at Rana ville fått en lavere andel eldre sett i forhold til landet.

Tabellen over viser hvordan de ulike aldersgruppene er priset i inntektssystemet for 2021 inkludert innbyggertilskudd. Den viser for eksempel at dersom kommunen hadde fått en ny innbygger i alderen 2-5 år, ville dette ført gitt en økt rammeoverføring på 143 000 kr.

I tillegg får kommunen inntektsutjevning per innbygger, så lenge kommunen ligger under landsgjennomsnittet på skatteinntekter. Inntektsutjevningen blir basert på bakgrunn av

antall innbyggere 1.1.2021 er anslått til 83 mill. kr for 2021.

Endringer i befolkningssammensetningen gir endret etterspørsel etter kommunale tjenester og endret overføring fra staten. Inntektssystemet er lagt opp slik at staten overfører mest midler til kommunen for innbyggere som krever ulike tilbud fra kommunen i form av barnehageplasser, grunnskoleopplæring og pleie- og omsorgstjenester.

For eksempel fører en økning i aldersgruppene 16-22 år og 23-66 år til økt trekk i rammeoverføringen, siden aldersgruppene ikke skal utgjøre store kostnader for kommunen. Det ligger forutsetninger om at de enten er under videregående opplæring finansiert av fylkeskommunen eller i arbeid og skal generere skatteinntekter til kommunen. Det samme gjelder aldersgruppen 0-1 år, der staten forventer at denne aldersgruppen i liten grad krever kostbare tilbud fra kommunen.

Aldersgruppen 0-1 år reduseres med 51 personer og gir en økt rammeoverføring på 816 000 kr.

Aldersgruppen 2-5 år reduseres med fem personer og gir en redusert rammeoverføring på 0,7 mill. kr.

Aldersgruppen 6-15 år reduseres med 56 personer og gir en redusert rammeoverføring på 5,2 mill. kr.

Antall personer i alderen 16-22 år reduseres med 39 personer, mens aldersgruppen 23-66 år reduseres med 43 personer. Samlet gir dette en økt overføring til på 1,5 mill. kr.

Aldersgruppen 67-79 øker med 32 personer og gir en redusert rammeoverføring på 96 000 kr.

Aldersgruppen 80-89 år øker med 37 personer og gir en økt rammeoverføring på 3,5 mill. kr. Samtidig reduseres antall personer over 90 år med 14 personer og gir en redusert rammeoverføring på 3,2 mill. kr.

Antall psykisk utviklingshemmede i kommunen er redusert med en person og gir en redusert rammeoverføring på 0,7 mill. kr.

Endringer i befolkningssammensetningen følges opp i økonomiplanperioden ved justering av sektorenes budsjетtrammer.

Budsjett og økonomiplan

Handlingsregel bærekraft

I økonomiplanperioden kommer kommunen i følgende situasjon:

Tabell 12. Bærekraftindikatorer

	Mål	2019	2024	Avvik mål 2024
Netto driftsresultat	3,0 %	4,9 %	3,1 %	0,1 %
Disposisjonsfond	8,0 %	18,2 %	8,0 %	0,0 %
Netto lånegjeld	75,0 %	77,1 %	119,7 %	44,7 %

Det oppstår i perioden stor ubalanse i forhold til handlingsregelen om økonomisk bærekraft.

Disposisjonsfondet planlegges etterfylt slik at det i 2023 er reetablert i henhold til målet på 8 prosent av driftsinntektene, tilsvarende 176 mill. kr. For å etterfylle fondet må driften levere overskudd med snitt 2,5 prosent netto driftsresultat i perioden.

Netto driftsresultat planlegges være på ønsket nivå i 2024. Oppbyggingen av disposisjonsfond går på bekostning av egenkapitalmidler til investeringene. Rundt 50 mill. kr årlig i egenkapitalmidler er omdisponert i 2020 - 2023 til oppbygging av disposisjonsfondet. Egenkapitalmidlene må lånefinansieres, noe som alene øker gjeldsgraden i perioden med 8 prosent. Avviket på netto lånegjeld i 2024 på 44,7 prosent tilsvarer et avvik på 983 mill. kr.

Den store veksten i gjeldsgraden skyldes ellers skoleinvesteringene og investeringer på selvkostområdet vann og avløp. Disse helt nødvendige investeringene har sin bakgrunn i utsatt vedlikehold og forbruk av realkapital.

Veksten i gjeldsgraden må håndteres av tjenestene. Det kan være fristende å komme tjenestene i møte og lette på oppgaven når driftsrammene utfordres. Det er å gå i feil retning og vil bety at driftsnivået opprettholdelse med forbruk av realkapital.

Det er viktig nå å holde stø kurs, fortsette arbeidet med å rydde opp og komme på rett

kjøl med en bærekraftig kommunal drift. Bærekraft må utøves og vises i praksis.

Gjeldsgraden gir driftsmessige utfordringer fremover med å dekke nedbetalinger og renter, og betyr økt risiko for kommune-økonomi og tjenesteleveranse. Lavt rentenivå i perioden letter på situasjonen, men senere endringer i rentenivået kan bli utfordrende.

Rana kommune må bruke mer tid for å komme i balanse i forhold til handlingsregelen for bærekraft. Det må fremover arbeides med å tilpasse både drift og investeringer til mer bærekraftig nivå. Kommunen må endre kurs fra årlig å øke bærekraftavviket til å begynne nedbetalingen mot balanse.

Omstillingsbehov

Økonomiske drivere

De statlige overføringene og egne inntekter dekker ikke økt utgiftsbehov knyttet til demografi, nye brukere, statlige og kommunale satsinger, kapitalkostnader og styrking av kommunens handlingsrom.

Resultatet blir en omfordeling av kommunal drift hvor driften finansierer det økte utgiftsbehovet. For å få budsjettet i balanse og for å skjerme tjenestene mot ytterligere nedtrekk, er i tillegg netto driftsresultat satt lavere enn målet på tre prosent. I snitt er netto driftsresultat på 2,5 prosent i perioden.

Videre gjøres det bruk av disposisjonsfondsmidler for å finansiere prosjekt, engangsbevilgninger og midlertidig ubalanse på integreringsområdet.

Demografi, kapitalkostnader og økte driftstiltak er de store driverne bak omstillingsbehovet i planperioden. Lavere utgifter til inndekning av tidligere års premieavvik på pensjonsområdet gir lettelse i oppgaven.

Staten fullfinansierer ikke behovsveksten som følger av flere eldre. Dette gir utfordringer i

økonomiplanperioden, men er særlig utfordrende på lengre sikt.

Samlet for perioden skisseres et økt omstillingsbehov på 48 mill. kr, tilsvarende 3,1 prosent av netto budsjett til tjenestene. Omstillingsbehovet i budsjettåret 2021 er på 28,5 mill. kr (1,8 prosent av budsjettet).

Tabellen under viser endringer i forhold til budsjett 2020. Omstillingsbehov oppstår når veksten i utgiftsbehovet er større enn inntektsveksten.

Tabell 13. Økonomiske drivere 2021-2024

	2021	2022	2023	2024
Frie inntekter	-16 000	-17 000	-18 000	-20 000
Lønns- og prisstigning	23 900	23 900	23 900	23 900
Redusert eiendomsskatt	700	1 400	2 100	2 800
Statsbudsjettet nye/økte oppgaver	1 200	1 200	1 200	1 200
Demografi	-1 650	150	3 600	10 400
Sum statsbudsjettet	8 150	9 650	12 800	18 300
Pensjon	100	-12 400	-21 400	-30 400
Kapitalkostnader	5 880	16 030	20 030	19 480
Konsesjonskraft	10 000	10 000	10 000	10 000
Naturressursskatt	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Havbruksfondet	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Endret bruk av disposisjonsfond	11 850	1 600	20 100	25 200
Sum finans	23 330	10 730	24 230	19 780
Konsekvensjusteringer	-4 980	-6 880	-9 030	-10 080
Økonomiplan/nye tiltak	2 000	28 000	20 000	20 000
Sum drift	-2 980	21 120	10 970	9 920
Sum omstillingsbehov	28 500	41 500	48 000	48 000
Brutto driftsresultat	2,7 %	3,3 %	4,3 %	4,6 %
Netto driftsresultat	2,0 %	2,1 %	2,8 %	3,1 %

Hovedtall årsbudsjett og økonomiplan

Budsjettet for 2021 er balansert med totale driftsinntekter på 2 197,7 mill. kr. Det er samme inntektsnivå som i opprinnelig budsjett for 2020 (2 198,0 mill. kr) og understreker stramheten i det økonomiske opplegget.

Driftsrammen for tjenesteproduksjon er på 1 564,6 mill. kr. Netto driftsresultat (NDR) er i forslaget på 2,0 prosent som er 1,0 prosent-poeng mindre enn målsetningen i perioden.

Driftsinntektene har nullvekst fra 2020. Frie inntekter (rammetilskudd og skatt) øker med 16 mill. kr. Rammetilskuddet reduseres, mens skatt øker med 4 prosent.

Eiendomsskatt reduseres med 0,7 mill. kr, naturressursskatt og konsesjonsavgift øker med 4 mill. kr, mens andre overføringer og tilskudd fra staten reduseres med 12,6 mill. kr. Redusert integreringstilskudd er den største komponenten her.

Overføringer og tilskudd fra andre reduseres med 2,1 mill. kr.

Brukerbetalinger øker med 1,0 mill. kr mens salgs- og leieinntekter reduseres med 8,9 mill. kr, som skyldes reduserte konsesjonskraftsinntekter.

Driftsutgiftene øker med 23,6 mill. kr i 2021. Til sammenligning utgjør lønns- og prisstigningen 23,9 mill. kr.

Lønnsutgiftene øker med 1,4 mill. kr, mens sosiale utgifter reduseres med 5,8 mill. kr. Kjøp av varer og tjenester øker med 48,5 mill. kr. Noe skyldes tekniske justeringer mellom overføringer og tilskudd til andre, som reduseres med 20,5 mill. kr. I tillegg utgjør økningen i driftstilskudd til fastleger 7,5 mill. kr, mens selvkostområdet vann og avløp har økning i kjøp av varer og tjenester på 8 mill. kr.

Avskrivningene er på samme nivå som i 2020.

Samlet gir dette et brutto driftsresultat på 59,1 mill. kr, tilsvarende 2,7 prosent av brutto driftsinntekter, mot 82,9 mill. kr i opprinnelig budsjett 2020 (3,8 prosent).

Finansinntektene reduseres med 9,9 mill. kr i 2021 som følge av redusert renteavkastning, og at kommunes likviditet forventes redusert, i hovedsak som følge av fondsbruk.

Finansutgiftene reduseres med 13,5 mill. kr selv med økte avdrag på lån grunnet lavere innlånsrenter.

Samlet gir dette et netto driftsresultat på 44,6 mill. kr tilsvarende 2,0 prosent av brutto driftsinntekter. Netto driftsresultat disponeres til avsetning til disposisjonsfond.

Overføring til investering er redusert fra 49,6 mill. kr i budsjett 2020 til 0,8 mill. kr i budsjett 2021.

Økonomiplanperioden 2022 - 2024

Endringer i perioden er knyttet til endringer på finans og drift i form økonomiplantiltak, både økninger og reduksjoner. Driftsfølgevirkninger av investeringer og demografiske forhold ligger inne i opplegget. For ytterligere detaljer vises det til tabellene «endring rammer finans» og «endring driftsrammer».

Tabell 14. Økonomisk oversikt drift

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Driftsinntekter						
Rammetilskudd	-765 208	-789 100	-782 000	-784 000	-786 000	-789 000
Inntekts- og formuesskatt	-683 083	-693 100	-719 200	-718 200	-717 200	-716 200
Eiendomsskatt	-90 757	-80 760	-80 060	-79 360	-78 660	-77 960
Andre skatteinntekter	-42 698	-38 500	-42 500	-42 500	-42 500	-42 500
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-63 916	-55 870	-43 299	-38 186	-37 342	-36 364
Overføringer og tilskudd fra andre	-285 150	-210 262	-208 159	-207 854	-208 501	-209 894
Brukerbetalinger	-69 773	-71 303	-72 265	-71 791	-71 782	-72 374
Salgs- og leieinntekter	-256 945	-259 078	-250 225	-256 598	-262 092	-267 546
Sum driftsinntekter	-2 257 530	-2 197 973	-2 197 708	-2 198 489	-2 204 077	-2 211 838
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	1 154 771	1 158 601	1 160 009	1 160 138	1 159 035	1 164 696
Sosiale utgifter	225 007	223 509	217 676	206 324	197 646	190 298
Kjøp av varer og tjenester	539 594	493 157	541 627	538 948	530 031	531 095
Overføringer og tilskudd til andre	169 230	169 253	148 797	148 983	149 265	148 958
Avskrivninger	80 554	70 507	70 528	72 128	73 928	76 028
Sum driftsutgifter	2 169 156	2 115 027	2 138 637	2 126 521	2 109 905	2 111 075
Brutto driftsresultat	-88 374	-82 946	-59 071	-71 968	-94 172	-100 763
Finansinntekter og finansutgifter						
Renteinntekter	-28 508	-23 470	-13 620	-11 570	-12 070	-12 470
Utbytter	-25 810	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Renteutgifter	55 235	58 330	33 497	40 929	47 078	52 030
Avdrag på lån	58 228	63 728	75 100	78 700	80 500	79 400
Netto finans	59 145	88 588	84 977	98 059	105 508	108 960
Motpost avskrivninger	-80 550	-70 507	-70 507	-72 107	-73 907	-76 007
Netto driftsresultat	-109 779	-64 865	-44 601	-46 016	-62 571	-67 810
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	56 014	49 631	800	800	17 851	49 631
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	10 708	7 339	-4 536	7 129	5 184	5 323
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	66 661	-9 844	48 337	38 087	39 536	12 856
Bruk av tidligere års mindreforbruk	-44 530	0	0	0	0	0
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	88 853	47 126	44 601	46 016	62 571	67 810
Fremført til inndeckn. i senere år (merforbruk)	-20 926	0	0	0	0	0
Sum egenkapital til investeringer 2021-2024		69 082				
Sum avsetninger eller bruk av bundne fond 2021-2024		13 100				
Sum avsetninger eller bruk av disposisjonsfond 2021-2024		138 816				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	4,9 %	3,0 %	2,0 %	2,1 %	2,8 %	3,1 %
Brutto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	3,9 %	3,8 %	2,7 %	3,3 %	4,3 %	4,6 %

Investeringer

Brutto investeringsutgifter i planperioden utgjør 1,7 mrd. kr. Dette inkluderer 400 mill. kr av vedtatt bidrag fra kommunen til ny flyplass. Beløpet er forutsatt utbetalt i 2021. Netto investeringsutgifter etter inntektsført momskompensasjon, tilskudd og øvrige inntekter beløper seg til 1,5 mrd. kr.

I første kolonne i investeringstabellene (tabell 16 og 17), vises antatt totalkostnad for prosjektene. Tallene er kvalitetssikret i varierende grad og usikkerheten er høy inntil det foreligger konkrete anbud. I andre kolonne vises vedtatt budsjett for 2020. I de påfølgende kolonnene vises forslaget til budsjett for 2021 og økonomiplan 2022-2024.

På grunn av tidsforskyvninger på prosjektene i forhold til budsjett 2020 og tidligere, stemmer ikke totalkostnaden for prosjektene med summering av beløpene i årene 2021-2024. Der summen av kolonnene 2020-2024 er høyere enn totalkostnaden for prosjektet, betyr det avvik mellom bevilgningen i 2020, og det som faktisk vil bli forbrukt, eller overførte bevilgninger fra tidligere år. For større prosjekter som er planlagt startet i slutten av perioden, vil en del av planlagt forbruk havne utenfor planperioden. I henhold til regelverket skal det budsjetteres med påregnelige utgifter i budsjettåret.

Forslaget til økonomiplan forutsetter bruk av kommunens fondsmidler med 452,2 mill. kr, overføring fra drift med 68,3 mill. kr og opptak av lån med 985,2 mill. kr. Av dette utgjør lån til selvfinansierende prosjekter 439,7 mill. kr.

Dette fordeler seg med 383,8 mill. kr til vann og avløp og 55,9 mill. kr til omsorgsboliger og bofellesskap.

Låneopptak som belaster driftsbudsjettet fullt ut med renter og avdrag i perioden utgjør 545,5 mill. kr. Andelen egenfinansiering via overføring av driftsmidler og bruk av fond utgjør 34,8 prosent av netto investeringsutgifter.

Det forutsettes at kommunens bidrag til ny flyplass finansieres full ut ved bruk av disposisjonsfond.

I tillegg planlegges det å bruke 52,2 mill. kr av ubundne investeringsfond. Bruken knytter seg til infrastrukturprosjekter.

Forslag til budsjett for 2021 omfatter brutto investeringer på 925,4 mill. kr, inkludert utbetalingen på 400 mill. kr til flyplassen. Netto investeringer etter inntektsført momskompensasjon er på 815,7 mill. kr (415,7 mill. kr).

Finansieringen omfatter bruk av fondsmidler med 428,4 mill. kr, og bruk av lån med 388,5. Låneopptaket er fordelt med 96,4 mill. kr til selvfinansierende prosjekter (VA 81 mill. kr), 292,1 mill. kr i ordinære lån og overføring fra drift med 0,8 mill. kr.

De finansielle konsekvensene av investeringene og utvikling i kommunens fondsmidler er omhandlet i avsnittet om finans.

Tabell 15. Finansiering av investeringer

Finansiering	Totalt 2021-2024	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Økplan 2022	Økplan 2023	Økplan 2024
Salg AM, tilskudd	-62 260	-17 068	-26 780	-15 480	-15 600	-4 400
Brutto investeringsutgifter	1 723 150	740 405	925 350	321 870	202 290	273 640
MVA kompensasjon	-163 200	-76 490	-82 850	-41 500	-10 800	-28 050
Netto investeringer	1 497 690	646 847	815 720	264 890	175 890	241 190
Bruk av tomtefond	-21 000	-47 125	-18 000	-1 000	-1 000	-1 000
Bruk av ubundne kapitalfond/disp.fond	-431 200	-254 500	-410 400	-10 400	-10 400	0
Avsetning til ubundne kapitalfond	8 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Selvfinansierende VA- lån	-383 750	-80 000	-81 000	-86 250	-111 650	-104 850
Selvfinansierende øvrig	-55 940	-10 800	-15 420	-26 720	-13 800	0
Ordinære lån	-545 518	-206 791	-292 100	-141 720	-23 989	-87 709
Overført fra drift	-68 282	-49 631	-800	-800	-17 051	-49 631
Netto finansiering	-1 497 690	-646 847	-815 720	-264 890	-175 890	-241 190

Tabell 16. Selvfinansierende investeringer og investeringer finansiert av fond/egenkapital

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalkalkyle	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Økplan 2022	Økplan 2023	Økplan 2024
Flyplass	450 000	251 000	400 000			
Trafikksikkerhetstiltak	Årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750
Boligfelt Brennaasen - gang og sykkelvei	41 250	20 000	21 250			
Boligfelt Brennaasen - tomtekjøp	13 125	13 125				
Kjøp av tomtegrunn	Årlig ramme	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Småinvesteringer - under 1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Egenkapitalinnskudd ny pensjonsordning	Årlig ramme	6 000	6 400	6 400	6 400	6 400
Investeringsprosjekter finansiert av fond/egenkapital		299 875	437 400	16 150	16 150	16 150
Hovedplan vannforsyning	Årlig ramme	46 000	42 700	27 850	30 430	28 650
Hovedplan avløp	Årlig ramme	34 000	38 300	58 400	81 220	76 200
Selvfinansierende investeringsprosjekter - VA		80 000	81 000	86 250	111 650	104 850
4 omsorgsboliger - Storforshei	13 500	13 500	10 000			
Bofelleskap - Kløverbakken 2 (7 boenheter samdrift)	30 000		15 000	15 000		
Bofelleskap - Tjærahågen/Nordmohøgda (6 enheter m/l)	38 750			19 000	19 750	
Bofelleskap - Tjærahågen/Nordmohøgda (6 enheter u/t)	22 500			11 000	11 500	
3-4 småhus (1,125 mill. kr pr stk.)	4 500		2 250	2 250		
Selvfinansierende investeringsprosjekter - øvrige		13 500	27 250	47 250	31 250	-

Tabell 17. Investeringer finansiert av lån

Prosjekter - Brutto utgifter før mva. komp.	Totalkalkyle	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Økplan 2022	Økplan 2023	Økplan 2024
Skolebygg oppgradering/nybygg						
Selfors barneskole - gymsal	40 000	20 000	25 000	13 000		
Båsmo barneskole - ny skole, oppdatert	247 500	50 000	120 000	77 500		
Gruben barneskole - ny skole, oppdatert	272 000	160 000	135 000	2 000		
Rana ungdomsskole - Mo u	55 200	3 500				
Rana ungdomsskole - Moheia	159 000	10 000				
Båsmo barneskole - gymsal	40 000		5 000	35 000		
Riving Båsmo barneskole inkl. gymanlegg	8 000			8 000		
Riving Selfors gymanlegg	3 000		3 000			
Investeringer omsorg, helse og sosial						
Nytt sykehjem og sentralkjøkken - 2025	250 000			1 000	5 000	122 500
Oppgradering Ytteren bosenter	12 000		12 000			
Infrastrukturinvesteringer						
Parkeringsplasser Meierikvartalet	6 000			6 000		
Kommunale veier	Årlig ramme	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Ny tankbil brann	3 700	3 700				
Havmannaksen og jernbaneparken	40 000	20 000	39 500			
Miljøgate Lars M.gate og Nordl.veien til Skansen	4 000	4 000	3 500			
Talvikparken og restarbeider Moheiakvartalet	25 500	25 500				
Utskifting gamle lysarmaturer gågata	2 000	2 000				
Ny bibliotekbuss	3 500		3 500			
Oppgradering/utbygging internt nettverk	3 000	2 500	500			
Ny tjenesteportal	3 200	3 200				
Øvrige kommunale bygg						
Ranahallen - gulvdekke	14 600	14 600				
Nytt luftaggregat Moheia bad	13 800	11 000				
Ombygging vannrenseanlegg Moheia bad	1 200	1 200				
Moheia bad - heve- og senkebunn - svømmeundv. 2.	1 000		1 000			
Øvrige investeringer						
Investering i driftsmidler og inventar >1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Rana Kirkelig Fellesråd - investeringsbehov	66 400	6 830	17 700	2 320	29 240	17 140
Tilskudd kjølerom, stellerom, syningsron og garasje	23 400		5 000	18 400		
Krematorium - Investeringstilskudd	13 000					4 000
Investeringsprosjekter lånefinansiert - brutto før fratrekk av mva		347 030	379 700	172 220	43 240	152 640

Mindre investeringer

Det budsjetteres med en årlig ramme på 5 + 5 mill. kr til finansiering av mindre investeringer. 5 mill. kr til investeringer under 1 mill. kr, finansiert av driftsmidler. 5 mill. kr bevilges til mindre investeringer over 1 mill. kr, som kan lånefinansieres. Fordelingen av bevilgningen prioriteres av rådmannen.

Skoleinvesteringer

Det har vært en kraftig kostnadsøkning på alle skoleprosjektene siden strukturvedtaket i

2017. Deler av økningen ble vedtatt dekket av mindreforbruk i skoleprosjektene på Hauknes B og Ytteren B.

Opprinnelig strukturvedtak forutsatte at det var mulig med oppgradering av de eksisterende barneskoleanleggene på Gruben og Båsmoen. Prosjektering og bygganalyse dokumenterte at vedlikeholdsetterslepet og forfallet var av en slik karakter at det ikke ville være verken teknisk mulig eller økonomisk lønnsomt. Derfor vil disse bydelene i likhet

med Hauknes og Ytteren få helt nye barne-skoler i økonomiplanperioden i tråd med tidligere vedtak.

Mottatte anbud på bygging av nye barne-skoler på Gruben og Båsmo gjorde det nødvendig å øke kostnadsrammen for begge prosjektene med 42 og 42,5 mill. kr til 272 og 247,5 mill. kr, jf. vedtak i Ksak 45/20 og 56/20.

Kostnader for rivning av skolen på Båsmo inkl. gymanlegg og gymanlegget på Selfors med 8 og 3 mill. kr er tatt inn i skissen.

Kostnadene for rivning av den gamle barne-skolen på Gruben på 10 mill. kr er forutsatt ført som en driftsutgift. Tomten overføres gjennom makeskifte til privat utbygger.

Gruben og Båsmo barneskoler er prosjektert etter strenge miljøkrav, jf. kommuneplan og kommunedelplan klima og miljø.

Med kostnadsøkningen på Gruben og Båsmo på 84,5 mill. kr er økt kapitalbehov 325,2 mill. kr. Dette gir økte kapitalkostnader på 19,5 mill. kr med et «normalt» rente- og avdrags-nivå på 6 prosent, som er brukt i budsjett og økonomiplan 2020-2023. Med et forventet nivå fremover på kommunale innlån på under 2 prosent vil rente- og avdrags-utgifter samlet ligge på ca. 4,5 prosent. Dette gir økte kapital-kostnader på 14,6 mill. kr. Dermed er det fortsatt en gevinst på ca. 20 mill. kr selv med kostnadsøkningen på Gruben og Båsmo.

Endringene som har vært nødvendige å utføre, gir også mer funksjonelle og oppdaterte skolelokaler til nytte for elever og lærere. Dette gir en merverdi:

- Oppgraderte ungdomsskolelokaler til en lav snittpris per m².
- To nye barneskoler på Gruben og Båsmo i stedet for oppgraderte skoler.
- Ny gymsal på Båsmo barneskole.
- Oppgradering av uteareal.

Det er grunn til å anta at videreføring av gammel skolestruktur med større investeringsbehov også ville medført økte prosjektkostnader.

Totalt utgjør investeringer i skolebygg 423,5 mill. kr i økonomiplanperioden, hvorav 288 mill. kr i 2021.

Investeringer pleie og omsorg

I perspektivanalysen fram til 2030 er det som følge av utviklingen i befolkningssammensetningen anslått behov for nye sykehjemsplasser i 2025. I tillegg er det behov for tilbud innenfor bofelleskap/omsorgsboliger.

Estimat for totalkostnaden for nytt sykehjem inkl. nytt sentralkjøkken, som er planlagt ferdig i 2025, er 250 mill. kr. Det foreslås å starte forprosjektering i 2022 med en 1 mill. kr, detaljprosjektering i 2023 og byggestart i 2024.

Det foreslås å bevilge 12 mill. kr i 2021 for oppgradering av Ytteren bosenter. Bygningen har ikke fungerende ventilasjon, mangelfulle branntetter og vannbehandling, samt behov for oppgradering av elektrisk anlegg.

Kommunestyret vedtok bygging av fire omsorgsboliger på Storforshei årets budsjett med en kostnad på 13,5 mill. kr. Husbanken har innvilget investeringstilskudd på 5,9 mill. kr. Kommunestyret har vedtatt at alle boligene må være solgt før prosjektet kan igangsettes. Foreløpig er det solgt to av

boligene. Husbanken har innvilget utsatt byggestart til 30.4.2021. Det er tatt høyde for påløpte utgifter på 3,5 mill. kr i år, og 10 mill. kr foreslås bevilget i budsjett for 2021.

Bygging av tre bofellesskap og fire småhus foreslås tatt inn i planperioden.

Det vurderes et bofellesskap på Kløverbakken med 7 enheter i tilknytning til eksisterende bofellesskap. Kostnaden er anslått til 30 mill. kr med bygging i 2021 og 2022. Det foreslås bevilget 15 mill. kr i til prosjektet i investeringsbudsjettet for 2021.

Det foreslås i tillegg bygging av to bofellesskap på Tjærahågen eller på Nordmohøgda med seks enheter hver. Det ene med personalbase og det andre uten. Prosjektene har en estimert kostnad på 38,8 og 22,5 mill. kr. og foreslås gjennomført i 2022 og 2023.

Bygging av fire småhus foreslås tatt inn i økonomiplanperioden, med en kostnad på 1,125 mill. kr per stk. Dette er et tilbud til personer med redusert boevne. Byggingen gjennomføres i 2021 og 2022 med en bevilgning på 2,25 mill. kr i 2021.

Totalt investeringer i bygg innen omsorg og helse er 246,3 mill. kr.

Investeringer i infrastruktur

Polarsirkelen Lufthavn

I gjeldende budsjett og økonomiplan var det bevilget 251 mill. kr i kommunalt bidrag til bygging av ny flyplass i 2020. Dette etter at det var brukt 49 mill. kr av tidligere vedtatte ramme på 300 mill. kr ved utgangen av 2019. Etter at prosjektet ble overført til Avinor i vår vedtok kommunestyret, blant annet på grunn av usikkerhet rundt bidrag fra det lokale næringslivet, å øke kommunens bidrag med 150 mill. kr til totalt 450 mill. kr.

Kommunen har i løpet av 2019 og 2020 arbeidet med grunnerverv for flyplassen. Total kostnad per 30.9 er 5,6 mill. kr. Med det som er utbetalt til medfinansiering av plan- og prosjekteringsutgifter, er det tilsammen brukt

50,3 mill. kr per 30.9.2020. Dette inkluderer også 17,1 mill. kr til vannforsyning til Steinbekkhaugen.

Utbetaling av 400 mill. kr i kommunalt bidrag til flyplassen kommer ikke til utbetaling i 2020 og foreslås bevilget i forslaget til investeringsbudsjett for 2021. Dette for å synliggjøre bruk av kommunens fondsmidler til prosjektet. Det er derfor ikke tatt inn tall for tilsvarende bruk av disposisjonsfond til formålet i driftsbudsjettet.

Rådmannen vil komme tilbake til regulering av budsjettet når avtale med Avinor er utarbeidet og bevilgning av statlige midler til prosjektet er vedtatt.

Trafikksikkerhetstiltak

Årlig ramme for trafikksikkerhetstiltak er videreført i planperioden. Nordland fylkeskommune (NFK) finansierer 80 prosent av prosjektkostnaden til trafikksikkerhetsprosjekter eks. mva. For å kunne søke tilskudd til prosjekter innenfor maksimal ramme, er det foreslått bevilget 3,75 mill. kr. Av dette finansieres 0,6 mill. kr av kommunen via overføring av driftsmidler.

Boligfeltutvikling

Investeringsplanen tar høyde for at kommunen skal tilby byggeklare boligtomter i utbyggingsområder. Kommunen kan være utbygger av kommunalteknisk infrastruktur for deler av vedtatt reguleringsplan.

Nytt boligfelt i Brennåsen: Forberedelse for utvikling av et nytt boligfelt i Brennåsen ligger i gjeldende økonomiplan inne med 62 mill. kr. Prosjektet er påbegynt i 2020. Kostnaden omfatter utbygging av bilvei, gang- og sykkelvei, tomtekjøp og vann- og avløp fram til planlagt boligfelt. Prosjektet gjennomføres i 2020 og 2021. 33,1 mill. kr var bevilget i årets budsjett, mens 21,3 mill. kr foreslås bevilget i budsjettet for 2021. 7,6 mill. kr til utbygging av vann og avløp er tatt inn i hovedplanene for selvkostområdet.

Totalkostnaden inklusiv utbygging av boligfeltet, er beregnet til 165 mill. kr. Dette vil vi komme tilbake til ved revisjon av økonomiplanen eller i en egen sak. Utbyggingen finansieres av tomtefond, som vil fylles opp med inntekter fra salg av boligtomtene i det nye boligfeltet. Brennåsen kan bli et attraktivt boligfelt forutsatt realisering av flyplass og batterifabrikk.

Kjøp av tomtegrunn: Årlig ramme til grunnerverv videreføres med et bevilget beløp på 1 mill. kr per år i planperioden. Kjøp av tomtegrunn finansieres over tomtefondet.

Kommunale veier

Årlig ramme på 4 mill. kr er foreslått som bevilgning til vei i 2021. Kommunen må sikre framkommelighet og sikkerhet. Rammen er brukt til å forsterke kommunale veier, bruer og kulverter samt utstyrsfornying.

Meierikvartalet

Avtale er inngått med utbygger om offentlige korttids parkeringsplasser i Meierikvartalet. Realisering av utbyggingen er beheftet med stor usikkerhet, men beløpet foreslås fortsatt å ligge i økonomiplan for 2022.

Havmannaksen og Jernbaneparken

Det foreslås å bruke brutto 40 mill. kr til oppgradering av jernbaneparken i havmannaksen. Det var bevilget 20 mill. kr i årets budsjett, men prosjektet er forskjøvet med gjennomføring i 2021. Det foreslås derfor bevilget 39,5 i budsjett for 2021, 19,5 mill. kr av dette er forutsatt å være kommunens andel til gjennomføring av prosjektet.

Det forutsettes tilskudd fra private som dekker 50 prosent av nettokostnadene. Prosjektet gjennomføres i kommunal regi, og det er da tatt hensyn til momskompensasjon som en del av finansieringen.

Miljøgate Lars Meyers gate og Nordlandsveien

Det er behov for å gjøre Lars Meyers gate enda mer trafiksikker og miljøvennlig. Det var

bevilget 4 mill. kr i årets budsjett. Gjennomføringen er forsinket, og 3,5 mill. kr av bevilgningen foreslås bevilget i budsjett for 2021. På sikt er det også behov for tiltak i øvre del av Nordlandsveien i retning rundkjøringen på Skansen.

Oppgradering utbygging nettverk

Det interne nettverket oppgraderes i forbindelse med etablering av ny telefoni- og klientløsning. Av total kostnad på 3 mill. kr var 2,5 mill. bevilget i årets budsjett. Restbeløpet på 0,5 mill. kr foreslås bevilget i 2021. Det forventes at dette vil gi effektiviseringsgevinster.

Totalt utgjør investeringene i infrastruktur eksklusive selvkostområdene 505,8 mill. kr. Dette inkluderer kommunalt bidrag til ny flyplass med 400 mill. kr.

Investeringer i øvrige kommunale bygg

Bygging av kulturhus med en anslått kostnad på 250 mill. kr er forskjøvet ut av planperioden.

I Moheia bad skal det legges til rette for svømmeopplæring for andre klassinger i grunnskolen. Dette kan gjøres ved å anskaffe en bunn i bassenget som kan heves. 1 mill. kr foreslås bevilget for 2021.

Investeringer vann og avløp

Planene for utbedring av vann- og avløps-systemet i kommunen er fulgt opp med årlige bevilgninger i planperioden. Samlet ramme i planperioden er på 383,8 mill. kr.

Investeringsrammen inkluderer utvidelse av renseanlegget på Mjølan til en kostnad på 130 mill. kr. Prosjektet vil pågå i hele planperioden.

I 2021 er det planlagt rehabilitering av hovedledninger vann og avløp Lilleåsen vest og Vasaveien, Svalbardgata øst og vest, pumpestasjon v/E6 til Sportsalleen. Nytt høydebasseng for vann på Skillevollen. Prosjektering av bygg og intensjonsavtale for prosessutrustning for utvidelse av Mjølan renseanlegg.

Det vises også til eget kapittel «Vann- og avløp» for nærmere omtale av området.

Øvrige investeringer

Nåværende bokbuss ble anskaffet i 2005, og etter 15 år er bussen sliten. Vedlikeholds-utgiftene er økende. Anskaffelse av ny buss foreslås bevilget i investeringsbudsjettet for 2021 med en anslått kostnad på 3,5 mill. kr. Et eventuelt samarbeide med Nordland fylkeskommune vurderes i forbindelse med gjennomføringen av anskaffelsen.

Bevilgningen til årlige innskudd av egenkapital i pensjonsordningen foreslås økt med 0,4 mill. kr til 6,4 mill. kr.

Investeringsstilskudd Rana kirkelige fellesråd

Det generelle investeringstilskuddet til fellesrådet er i rådmannens forslag økt med 27,7 mill. kr til 66,4 i perioden. Det meste av økningen skyldes økte kostnader til utvendig renovering av Mo kirke med 26 mill. kr. Det er behov for å fjerne all gammel maling på kirka før denne får ny maling i forbindelse med 300-års jubileet i januar 2024. Ellers er det gjort noen justeringer i forhold til opprinnelig plan i

årets budsjett. Tilskudd for 2021 foreslås bevilget med 17,7 mill. kr.

Fellesrådet har i sak 15/2020 vedtatt forslag til investeringsplan for perioden. Planen inneholder forslag til investeringer på 85,4 mill. kr, en økning med 19 mill. kr i forhold til rådmannens forslag ovenfor. I fellesrådets vedtak framskyndes utvidelse av kirkegården på Ytteren til gjennomføring i årene 2021 – 2023, og utvidelse av ny kirkegård på nedre Gruben til oppstart i 2024. Fellesrådets forslag innebærer 13,9 mill. kr i tilskudd for 2021.

Investeringsstilskudd til bygging av seremonirom og krematorium lå inne budsjett for 2018 og 2019 med bevilgninger på 16 og 16,8 mill. kr.

Det er nå foretatt en ny gjennomgang av prosjektene, og det er utarbeidet tre nye alternativer. Alternativ 3 er tatt inn i forslaget med 29,2 mill. kr (inkl. mva.), med en bevilgning i budsjett for 2021 med 5 mill. kr. Ferdigstillelse i 2022. Alternativet omfatter kjølerom, syningsrom, stellerom og garasje til driftsteknikere. Totalt tilskudd er 23,4 mill. kr. Alternativene 1 (52 mill. kr) og 2 (46 mill. kr) inneholder krematorium. Alternativ 1 inneholder i tillegg et livssynsnøytralt seremonirom.

Rådmannen foreslår at det i økonomiplanen for 2024 tas inn 5 mill. kr i tilskudd til planlegging og prosjektering av krematorium, med planlagt bygging i 2025. Anslått tilskudd til byggingen er 13 mill. kr.

Det er lagt til grunn at fellesrådet er byggherre for prosjektene med nødvendig assistanse fra byggdrift.

I vedtak i sak 15/2020 presiserer imidlertid fellesrådet:

«Rana kirkelige fellesråd påtar seg å lede arbeidet med å bygge kjølerom, syningsrom og garasje på Nedre- Gruben kirkegård, og å drifte dette bygget når det er ferdig. Dette under forutsetning av at bygget finansieres fullt ut av kommunen, og at bygget med

unntak av garasjen eies av Rana kommune. Både investeringsmidler og driftsmidler til bygget må tilføres fra kommunen utenom fellesrådets ordinære budsjetter.»

Det vises ellers til fellesrådets forslag i perspektivanalysen.

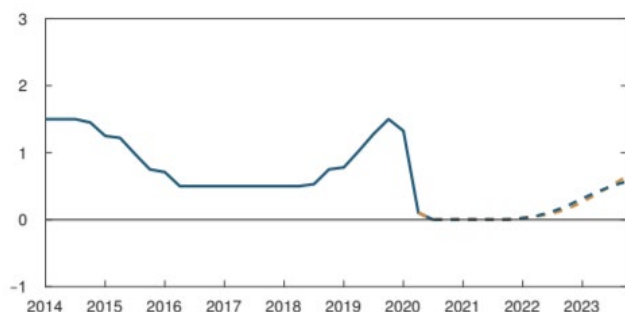
Finans

Renteutvikling

Rentenivået i Norge og verden for øvrig er sterkt preget av pandemien. De korte rentene (3 mnd. NIBOR) har i 2020 sunket fra over 1,8 prosent i gjennomsnitt i januar til at den i september var 0,266 prosent.

Norges Bank senket i løpet av våren styringsrenten til historiske null prosent.

Figur 11. Styringsrente 2014-2023

Kilde: Norges Bank

1) Anslag for 3. kv. 2020 – 4. kv. 2023. Kilde: Norges Bank

Rentebanen indikerer at renten vil bli holdt nede på nærmere null prosent ut 2022 for deretter å bli gradvis satt opp til 0,75 prosent ved utgangen av 2023.

Markedet forventer også at rentene vil holde seg lave i lang tid fremover. 3 mnd. NIBOR forventes å ligge på ca. 1 prosent ved utgangen av 2024. Dette er 0,55 prosentpoeng lavere enn i gjeldende økonomiplan.

Med en kortrente på i overkant av 0,3 prosent ved inngangen til 2021, vil innlånsrentene for kommunene sannsynligvis ligge under 1 prosent i 2021. Innlånsrenten vil være under 2

prosent i 2024 dersom markedets forventninger slår til.

Lånegjeld og gjeldsgrad

Kommunens gjeldsportefølje vil ved utgangen av 2020 ligge på ca. 2,7 mrd. kr inkludert innlån til utlån (startlån). Det eksakte beløpet er avhengig av utbetaling av avdrag til Husbanken inkludert ekstraordinære avdrag finansiert av avsatte innbetalinger fra utlån. Låneopptaket på 250 mill. kr i 2020 øker netto lånegjeld til nærmere 91 prosent av driftsinntektene.

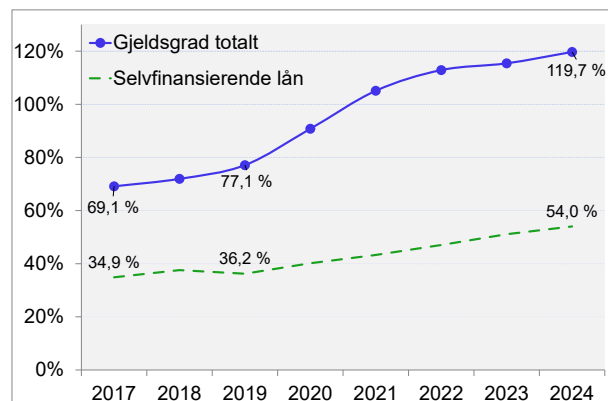
Forslaget til investeringsprogram forutsetter et totalt låneopptak på 985,2 mill. kr. 545,5 mill. kr av dette er låneopptak som belaster driftsbudsjettet direkte. Planlagt låneopptak øker gjeldsgraden til 119,7 prosent ved utgangen av 2024. Dette er 44,7 prosentpoeng over målet på 75 prosent og utgjør 983 mill. kr.

Avdragstiden på nye lån er beregnet i samsvar med økonomisk levetid (avskrivningstid).

Gjeldsgrad etter formål

Lånegjelden er fordelt på ulike formål. Lån til selvfinansierende formål betjenes via gebyrinntekter fra innbyggerne eller husleieinntekter fra beboere i omsorgsboliger. Lån til andre prosjekter må finansieres av kommunens frie inntekter.

Figur 12. Gjeldsgrad

Tabell 18. Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akkumulerte tall

Tabell fordeling lånegjeld etter formål	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Endring 2019-2024
Vann og avløp	470 162	532 047	549 270	610 370	670 370	733 620	820 070	896 720	347 450
Øvrige selvfinansierende lån	283 212	275 612	268 512	272 412	280 832	300 352	306 452	298 552	30 040
Lån som belaster budsjettet	722 960	880 448	1 008 897	1 130 169	1 375 587	1 464 933	1 434 695	1 434 695	425 798
Ordinære lån	1 476 333	1 688 106	1 826 678	2 012 950	2 326 788	2 326 788	2 326 788	2 326 788	500 110
Andel som belaster budsjettet	49,0 %	52,2 %	55,2 %	56,1 %	59,1 %	63,0 %	61,7 %	61,7 %	6,4 %

Fordelingen av lånegjelden fra 2017 til 2025 i henhold til rådmannens forslag fremgår av tabellen ovenfor.

Tabellen viser at andelen av lånegjelden som finansieres av frie inntekter øker i perioden. Disse lånene øker med 425,8 mill. kr og bidrar med over 19 prosentpoeng av økningen i gjeldsgraden i perioden.

Tabell 19. Endring rammer finans

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	346 275	239 023	250 579	239 879	236 179	229 079
Sum inntekter	-1 908 732	-1 856 001	-1 815 143	-1 812 343	-1 794 643	-1 792 293
Rammeendring			52 414	44 514	58 514	53 764
Netto driftsramme	-1 562 457	-1 616 978	-1 564 564	-1 572 464	-1 558 464	-1 563 214
Nye tiltak/endringer						
Prisjustering inntekter/utgifter			64	64	64	64
Frie inntekter			-16 000	-17 000	-18 000	-20 000
Premieavvik			35 000	35 000	35 000	35 000
Amortisering premieavvik			500	-12 000	-21 000	-30 000
Integreringsområdet - Bruk av disposisjonsfond			3 400	3 900	7 100	7 100
Redusert integreringstilskudd			6 100	11 100	11 900	12 900
Reduserte eiendomsskatteinntekter			700	1 400	2 100	2 800
Redusert bruk av disposisjonsfond - investeringstilskudd			10 000	10 000	10 000	10 000
Netto driftsresultat			-4 050	-4 800	500	5 600
Naturessursskatt			-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Bruk av disposisjonsfond prosjekt oppvekst og kultur			2 500	2 500	2 500	2 500
Bruk av disposisjonsfond saneringskostnader				-10 000		
Kapitalkostnader/avskrivninger selvkostområder			0	-1 600	-3 400	-5 500
Netto renteendringer			-6 342	1 258	5 258	7 908
Avdrag på lån			10 972	14 572	16 372	15 272
Salg av konsesjonskraft			10 000	10 000	10 000	10 000
Intern overføring - økte kapitalkostnader ny legevakt			420	420	420	420
Havbruksfondet			-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Forskuttering spillemidler			1 250	1 800	1 800	1 800
Statsbudsjettet 2020 - intern flytting etablering og tilpasning bolig			2 400	2 400	2 400	2 400
Sum rammeendring			52 414	44 514	58 514	53 764

Endringer i tall (tiltaks og rammeendring) viser endringer i forhold til budsjett 2020 og akkumulerte tall videre.

Renteinntekter

Planlagte investeringer i perioden med fondsbruk presser likviditeten og renteinntektene i perioden. Rådmannen viser

til behovet for tilstrekkelig handlingsrom (NDR), slik at tjenesteproduksjonen ikke blir berørt av endringer på finansområdet.

Effekten av fondsbruken og det forventede lave rentenivået i perioden gir en forventet reduksjon i renteinntektene med ca. 10 mill. kr i året.

Avkastning på aksjer og andeler

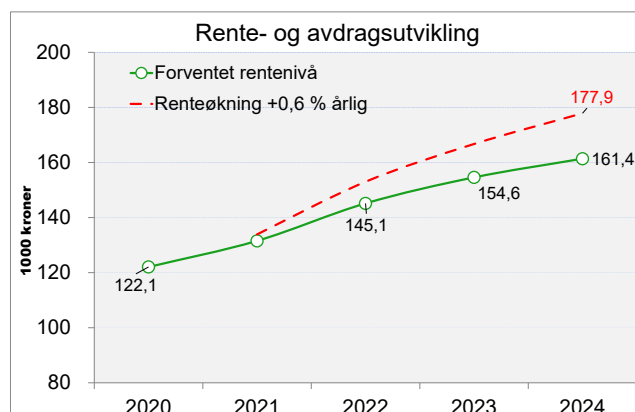
Kommunen har i år mottatt 21,2 mill. kr i utbytte for 2019, som er 11,2 mill. kr mer enn opprinnelig budsjett for 2020. Helgeland Kraft melder at halvårsresultatet før skatt er halvert i forhold til samme periode i 2019. Endringen i forhold til 2019 forventes å prege resultatet for året 2020 som helhet. Fremtidig utbytte-nivå foreslås derfor holdt på samme nivå som i gjeldende økonomiplan – 10 mill. kr per år i perioden.

Rente- og avdragsbelastning

Investeringsplanen i forslaget vil gi en økning i brutto rente- og avdragsbelastning på ca. 39,3 mill. kr fram til 2024. Av dette er det ca. 23,4 mill. kr som må finansieres av frie inntekter.

I planleggingen har det vært sett på hva en renteøkning utover det markedet forventer, vil bety for rentebelastningen. I simuleringen forutsettes at renten øker med 0,6 prosent mer enn markedet forventer hvert år i perioden. Kortrenten vil da ligge rundt 3,5 prosent ved utgangen av 2024, mens kommunal innlånsrente alt annet likt vil være rundt 4 prosent.

Figur 13. Rente- og avdragsutvikling

Dette gir en økning i rentebelastningen i driften fram til 2024 på 16,5 mill. kr, utover

det som ligger i forslaget til økonomiplan. I simuleringen er det ikke sett på effekten av en renteøkning i hele låneporteføljen. I en slik simulering måtte det tas hensyn til fastrente og effekten på inntektssiden, innskudd og utlån.

Likviditet- og fond

I forslaget til budsjett og økonomiplan er det lagt opp til bruk av fond med 452,2 mill. kr knyttet til investeringer i perioden. Bruken knytter seg i det vesentlige til kommunens bidrag til ny flyplass med 400 mill. kr.

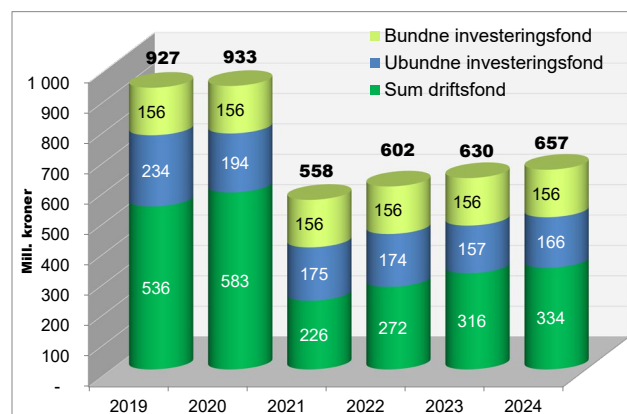
Kommunens bidrag til flyplassen utelukker bruk av investeringsmidler. I utbetalingen til ny flyplass forutsettes finansiert ved bruk av disposisjonsfond som et rent tilskudd fra kommunen til prosjektet. I tillegg skal det brukes 52,2 mill. kr av ubundne investeringsfond.

Den planlagte fondsbruken presser kommunens likviditet og fondsbeholdning.

Disposisjonsfondet reduseres i 2021, men bygges gradvis opp til måltallet på 8,0 prosent i 2023.

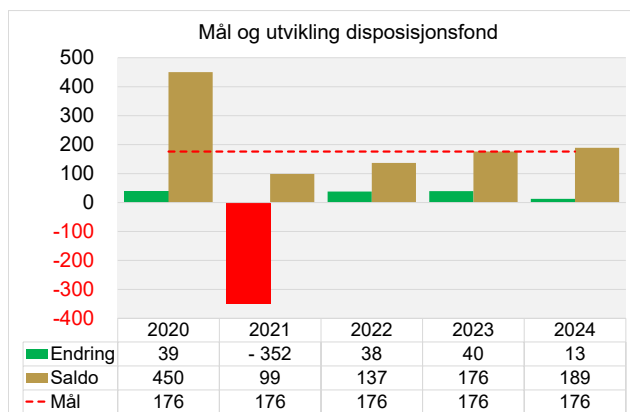
Opplegget krever at driften generer et tilstrekkelig netto driftsresultat.

Figur 14. Utvikling fondsmidler

Figuren over viser utviklingen i kommunens fond, mens figuren under viser utvikling av disposisjonsfondet sammenlignet med målet på 8 prosent av brutto driftsinntekter.

Figur 15. Utvikling disposisjonsfond

Endringer i 2020 inkluderer vedtatte endringer i 2020 og foreslåtte endringer per 2.tertial og at drifta leverer innenfor budsjetttrammene.

Konsesjonskraft og konsesjonsavgift

Tabell 20. Konsesjonskraft

Sjona kraftverk
18 733,4 MWh
Ildgruben kraftverk
1 699 MWh
Langvatn kraftverk
2 920,8 MWh
Rana kraftverk
136 995 MWh
Fagervollan kraftverk
5 359,2 MWh
Svartisen kraftverk
19 168,3 MWh
Total konsesjonskraftmengde
184 875,7 MWh

Eiere av større vannkraftverk plikter å levere en andel av kraften som produseres til kommunene som er berørt av kraftutbyggingen, såkalt konsesjonskraft.

Kommunen solgte i november 2019 retten til uttak av konsesjonskraft for 37,832 øre per KWh. Dette gir en netto inntekt i 2019 38,1 mill. kr.

Prisen for kontrakter i 2021 har i løpet av 2020 sunket vesentlig i forhold til prisen som kommunen oppnådde ved salget høsten 2019. I løpet av sommeren har prisen for kontrakter i 2021 vært nede i 22 øre per KWh.

Ved utgangen av september ligger prisen på ca. 26 øre per KWh. Prisnivået indikerer en nettoinntekt i 2021 som er 11 - 12 mill. kr lavere enn i år.

I vedtatt budsjett var det lagt til grunn en pris på 34 øre per KWh. I et normalår vil det komme en prisøkning utover høsten. Dette er imidlertid avhengig av at høsten blir normal i forhold til temperatur og nedbør. Med unntak av 2018 har salget blitt gjennomført i midten av november, og det vurderes å avvente med salget utover høsten også i år.

Rådmannen vil komme tilbake med egen sak til formannskapet ved behandlingen av forslaget til budsjett og økonomiplan for perioden 2021 - 2024.

Konsesjonsavgift

Konsesjonsavgiftene blir fastsatt som et fast beløp pr naturhestekraft og indeksreguleres automatisk hvert femte år. Avgiftene tilføres næringsfondet med vedtekter godkjent av fylkesmannen. Konsesjonsavgiften utbetales i desember hvert år og kommunen fikk utbetalt 13,4 mill. kr i konsesjonsavgifter i 2019.

Pensjon

Kommunale pensjonsordninger er i hovedsak sparing, som innebærer at det betales inn midler til dekning av fremtidige pensjonskostnader. Formålet er å sikre at kommunen har dekning for sine ansattes opptjente rettigheter til enhver tid.

Det ble gjort omfattende endringer i pensjonsreformen. Det ble innført ny opptjeningsmodell for personer i yngre årskull, fleksibelt uttak av pensjon fra 62 år, mulighet til å kombinere alderspensjon med arbeidsinntekt uten avkortning, levealdersjustering og nye regler for regulering av pensjon.

Hovedpunktene i det nye regelverket er at det skal lønne seg å jobbe lenger og det skal bli lettere å veksle mellom offentlig og privat sektor uten å tape pensjon.

Pensjonskostnader

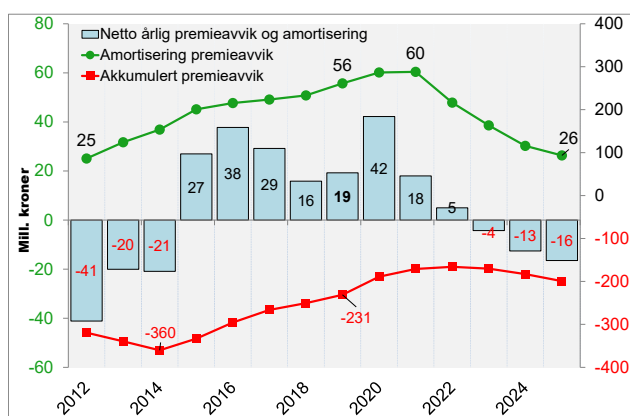
Pensjonsutgiftene reduseres i økonomiplan-perioden. I 2021 forventes samme kostnader som i 2020, men videre i perioden reduseres kommunens samlede pensjonsutgifter.

Tabell 21. Endring pensjonsutgifter 2021-2024

	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Endring pensjonssatser	-35 400	-35 400	-35 400	-35 400
Premieavvik	35 000	35 000	35 000	35 000
Amortisering premieavvik	500	-12 000	-21 000	-30 000
Sum	100	-12 400	-21 400	-30 400

Premieavviket forventes å bli lavere, mens pensjonssatsene reduseres og fører til lavere innbetaling til pensjonsselskapene og reduserer kommunens kostnader. I tillegg reduseres amortiseringsutgiftene vesentlig i perioden.

Figur 16. Premieavvik og amortisering

Rana kommunen har et stort premiefond i kommunens pensjonsselskap, KLP på 290 mill. kr pr 31.12.2019. Fra og med 2015 vedtok kommunestyret å bruke av premiefondet til å betale deler av pensjonskostnadene. Dette bidrar til å redusere det årlige premieavviket og reduserer amortiseringen, noe som styrker bærekraftprinsippet ved at kommunen ikke skyver utgifter foran seg. Kommunens likviditet blir i tillegg styrket når premiefondet i KLP benyttes til å betale deler av kommunens pensjonskostnader.

Det legges opp til å bruke 40 mill. kr i 2020 og 2021 av premiefondet som delinnbetaling av pensjonskostnadene.

Startlån

Startlån er det mest effektive virkemidlet og et suksesskriterium for å nå kommunens boligpolitiske mål. Å ha en bolig, eller et hjem, er en grunnleggende forutsetning for velferd og samfunnsdeltakelse.

Kommunens mål er å få flere i målgruppen til å kjøpe egen bolig og beholde egen bolig. Barnefamilier prioriteres. For å nå disse målene er startlån det viktigste virkemiddelet.

I 2020 ble kommunens retningslinjer for startlån endret. Det er innført strengere inntektsgrense. Det innvilges ikke refinansiering, dersom søkers totale gjeldsmengde er større enn 90 prosent av markedsverdi på bolig.

I 2019 innvilget kommunen lån til 71 familier. Totalt søkte 157 familier om startlån.

Hovedregelen er at kommunen fullfinansierer kjøp av bolig, noe som betyr at vi bruker en stor andel av rammen på den enkelte søker.

Samlet utlån ved inngangen til 2020 var på 370,3 millioner kroner, fordelt på 515 lån.

Rana kommunes tapsfond var ved inngangen til 2020 2,5 millioner kroner. 39 lån på totalt 22,8 millioner kroner var gått til inkasso.

Husbanken og kommunen deler tapsrisikoen 75/25. Det er i dag lite tap på startlån.

Tabell 22. Tap på startlån

År	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall	1	1	-	1	-	-
Beløp (kr)	271 708	75 402	-	33 484	-	-

Kommunen har 30 familier som står på venteliste med total lånesum på ca. 54,3 mill. kr.

Lav prioritering av startlån vil påvirke kommunens helhetlige boligsosiale arbeid, og få følgekonssekvenser for økonomisk sosialhjelp og boligsosiale prosjekter med målgruppen lavinntektsfamilier.

Det foreslås tatt opp 80 millioner kroner i startlån i 2021.

Tjenesteproduksjon

Driftsrammen til tjenesteproduksjon reduseres fra 1 617 mill. kr til 1 564,6 mill. kr i 2021, en reduksjon på 52,4 mill. kr.

I tillegg til rammereduksjoner er det lagt inn nye tiltak blant annet knyttet til demografiske forhold, kommunestyrevedtak og endring av oppgaver fra statsbudsjettet.

Tabell 23. Utvikling driftsrammer

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Støttetjeneste	110 969	113 319	109 298	108 500	109 177	108 127
Oppvekst og kultur	594 118	585 191	558 478	542 890	531 570	527 070
Helse og omsorg	586 124	605 509	593 019	609 606	617 474	628 274
NAV kommune	48 769	53 312	48 626	46 908	45 050	44 550
Tekniske tjenester	194 091	199 349	193 148	192 680	193 370	193 370
Kirkelig fellesråd	15 291	15 613	15 785	15 670	15 613	15 613
Fellesområde drift	13 061	44 685	46 210	56 210	46 210	46 210
Netto rammer tjenesteproduksjon	1 562 423	1 616 978	1 564 564	1 572 464	1 558 464	1 563 214

Tabellen ovenfor viser netto driftsrammer for tjenesteproduksjonen.

Oversikt tiltak drift

Tabell 24. Endring driftsrammer tjenesteproduksjon

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Utgifter	2 240 406	2 107 280	2 069 142	2 072 693	2 071 444	2 093 825
Inntekter	-677 983	-490 302	-504 578	-500 229	-512 980	-530 611
Rammeendring			-52 414	-44 514	-58 514	-53 764
Netto driftsramme	1 562 423	1 616 978	1 564 564	1 572 464	1 558 464	1 563 214
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			14 302	14 302	14 302	14 302
Endring pensjonssatser			-35 400	-35 400	-35 400	-35 400
Prisjustering inntekter/utgifter			9 534	9 534	9 534	9 534
Rammereduksjon 2021-2024			-28 500	-41 500	-48 000	-48 000
Støttetjeneste						
Valg 2021 og 2023			1 050	0	1 050	0
Flere lærlinger			0	1 000	1 000	1 000
Pensjon lærlinger			1 500	1 500	1 500	1 500
Statsbudsjett 2020 - intern flytting etablering og tilpasning bolig			-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
Statsbudsjett 2021 - øremerket tilskudd frivilligsentraler			-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Statsbudsjett 2021 - helårseffekt skatteoppkreving til staten			-1 250	-1 250	-1 250	-1 250
Statsbudsjett 2021 - tilskudd tros- og livssynssamfunn til staten			-550	-550	-550	-550
Justert prisjustering av tilskudd			-200	-200	-200	-200

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Oppvekst og kultur						
KST vedtak - prosjekt økt barnehagedekning			-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
KST vedtak - prosjekt matordning Rana U			-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Redusert bosetting av flyktninger			-5 000	-9 000	-11 000	-11 500
Demografi skole			-2 200	-4 300	-7 400	-10 500
Demografi barnehage			-200	-4 750	-8 500	-9 400
Intern overføring - renholdere til tekniske tjenester			-176	-176	-176	-176
Statsbudsjett 2021 - satsing på barn og unges psykiske helse			500	500	500	500
Statsbudsjett 2021 - habiliterings- og avlastningstilbud til barn og			500	500	500	500
Statsbudsjett 2021 - inntektsgradert SFO helårseffekt			650	650	650	650
Statsbudsjett 2021 - utvidet aldersgrense ettervern barnevernet			100	100	100	100
Helse og omsorg						
Demografi omsorg			1 450	9 900	20 200	31 000
Nye tiltak/boliger			2 000	15 000	15 000	15 000
KST vedtak - fastlegeordningen			7 500	7 500	7 500	7 500
KST vedtak - demenslag			2 100	2 100	2 100	2 100
Psykisk utviklingshemmede			-700	-700	-700	-700
Intern overføring - overføring budsjettmidler kommunale boliger			1 300	1 300	1 300	1 300
Intern overføring - nye lokaler legevakt			-450	-450	-450	-450
Statsbudsjett 2021 - økt innslagspunkt ressurskrevende tjenester			2 000	2 000	2 000	2 000
NAV kommune						
Statsbudsjett 2021 - økt egenandelstak - skjerming utsatte gruppe			250	250	250	250
Redusert bosetting flyktninger			-4 000	-5 000	-6 500	-7 000
Tekniske tjenester						
KST vedtak - driftsutfordringer Moheia bad			350			
KST vedtak - flerbrukshall Gruben			0	2 000	4 000	4 000
Besparelse FDV ny skolestruktur			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Nye veier, gang og sykkelveier			100	100	100	100
Redusert bosetting flyktninger			-500	-1 000	-1 500	-1 500
Intern overføring - renholdere fra oppvekst og kultur			176	176	176	176
Intern overføring - nye lokaler legevakt			30	30	30	30
Intern overføring - overføring budsjettmidler kommunale boliger			-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Fellesområde drift						
Saneringskostnader Gruben barneskole			0	10 000	0	0
Investeringsstilskudd Gruben allaktivitetshus			-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Investeringsstilskudd Fageråsen hoppanlegg			-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Tilskudd Nordland teater - Black box			-480	-480	-480	-480
Besparelse FDV ny skolestruktur			1 000	1 000	1 000	1 000
Rammebevilgning samfunnsutviklings prosjekt			10 000	0	0	0
Bruk av næringsfond - samfunnsutviklings prosjekt			-10 000	0	0	0
Sum rammeendringer			-52 414	-44 514	-58 514	-53 764

Realendringer budsjett 2021

Tabell 25. Realendringer budsjett 2020

Tiltak/ending	Støtte- tjeneste	Oppvekst og kultur	Helse og omsorg	NAV kommune	Tekniske tjenester	Felles/ øvrige	SUM
Statsbudsjettet							
Øremerket tilskudd frivilligsentraler	-1 000						-1 000
Helårseffekt skatteoppkreving til staten	-1 250						-1 250
Tilskudd tros- og livssynssamfunn til staten	-550						-550
Satsing på barn og unges psykiske helse		500					500
Habiliterings- og avlastningstilbud til barn og unge		500					500
Inntektsgradert SFO helårseffekt		650					650
Utvidet aldersgrense ettervern barnevernet		100					100
Økt innslagspunkt ressurskrevende tjenester			2 000				2 000
Økt egenandelstak - skjerming utsatte grupper				250			250
Øvrige endringer							
Valg 2021 og 2023	1 050						1 050
Pensjon lærlinger	1 500						1 500
Justert prisjustering tilskudd	-200						-200
KST vedtak - Prosjekt: Økt barnehagedekning		-1 500					-1 500
KST vedtak - Prosjekt: Matordning Rana U		-1 000					-1 000
Nye tiltak/boliger			2 000				2 000
Redusert bosetting av flyktninger		-5 000		-4 000	-500		-9 500
KST vedtak - fastlegeordningen			7 500				7 500
KST vedtak - demenslag			2 100				2 100
Psykisk utviklingshemmede			-700				-700
Demografi skole, barnehage og omsorg		-2 400	1 450				-950
KST vedtak - driftsutfordringer Moheia bad					350		350
Besparelse FDV ny skolestruktur					-2 000	1 000	-1 000
Nye veier, gang og sykkelveier					100		100
Sum realendringer	-450	-8 150	14 350	-3 750	-2 050	1 000	950
Rammereduksjon	-1 640	-10 827	-10 661	-1 573	-3 549	-250	-28 500
Lønns- prisjustering, pensjon mv.	469	-7 560	-17 029	637	492	947	-22 044
Øvrige endringer	-2 400	-176	850		-1 094		-2 820
Sum endringer	-4 021	-26 713	-12 490	-4 686	-6 201	1 697	-52 414

Tabellen viser reelle endringstiltak/endinger fra 2020 til 2021 som påvirker driftsrammene.

Rammereduksjoner for virksomhetene

I tabellen under er det lagt inn administrasjonens forslag til rammereduksjoner i omstillingen. Rammereduksjonene er revidert i forhold til endringer i de økonomiske forutsetninger siden budsjett og økonomiplanarbeidet forrige år.

Rammereduksjonene er fortsatt basert 70 prosent på budsjetttrammen og 30 prosent på differansen mellom sektoren og gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 13.

Tabell 26. Rammereduksjoner 2021-2024

Sektor	Budsjett 2020	Reduksjon 2021	Reduksjon 2022	Reduksjon 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon i %
Støttetjeneste	113 319	-1 640	-2 388	-2 761	-2 761	-2,4 %
Oppvekst og kultur	585 191	-10 827	-15 765	-18 235	-18 235	-3,1 %
Helse og omsorg	605 509	-10 661	-15 524	-17 956	-17 956	-3,0 %
NAV kommune	53 312	-1 573	-2 291	-2 649	-2 649	-5,0 %
Tekniske tjenester	199 349	-3 549	-5 167	-5 977	-5 977	-3,0 %
Kirkelig fellesråd	15 613	-250	-365	-422	-422	-2,7 %
Netto	1 572 293	-28 500	-41 500	-48 000	-48 000	-3,1 %

Det er lagt opp til rammereduksjoner i 2021 på 28,5 mill. kr. Videre i perioden øker omstillingsbehovet i forhold til året før med henholdsvis 13,0 mill. kr i 2022 og ytterligere 6,5 mill. kr i 2023. Det er ikke lagt inn økt omstillingsbehov i 2024.

Samlet gir dette et akkumulert effektiviserings- og omstillingsbehov i 2023 og 2024 på 48,0 mill. kr i forhold til vedtatt budsjett 2020.

Oppvekst og kultur

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	723 803	699 946	674 806	659 218	647 898	643 398
Sum inntekter	-129 685	-114 755	-116 328	-116 328	-116 328	-116 328
Rammeendring			-26 713	-42 301	-53 621	-58 121
Netto driftsramme	594 118	585 191	558 478	542 890	531 570	527 070

Nye tiltak/endringer

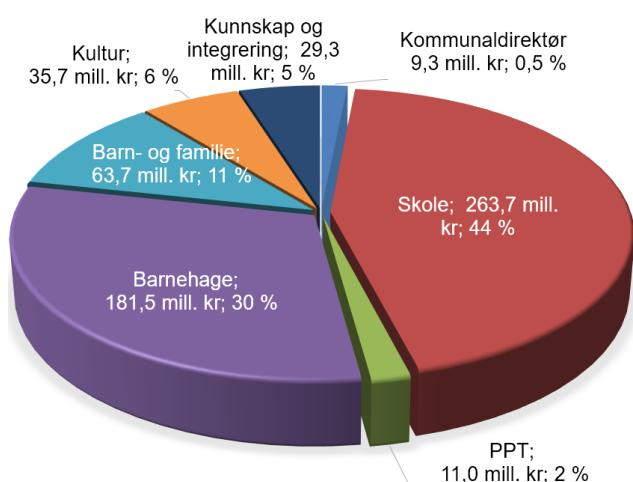
Lønnsvekst			1 281	1 281	1 281	1 281
Prisjustering inntekter/utgifter			3 359	3 359	3 359	3 359
Endring pensjon			-12 200	-12 200	-12 200	-12 200
Rammereduksjon 2021-2024			-10 827	-15 765	-18 235	-18 235
KST vedtak - prosjekt økt barnehagedekning			-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
KST vedtak - prosjekt matordning Rana U			-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Redusert bosetting av flyktninger			-5 000	-9 000	-11 000	-11 500
Demografi skole			-2 200	-4 300	-7 400	-10 500
Demografi barnehage			-200	-4 750	-8 500	-9 400
Intern overføring - renholdere til tekniske tjenester			-176	-176	-176	-176
Statsbudsjett 2021 - satsing på barn og unges psykiske helse			500	500	500	500
Statsbudsjett 2021 - habiliterings- og avlastningstilbud til barn o			500	500	500	500
Statsbudsjett 2021 - inntektsgradert SFO helårseffekt			650	650	650	650
Statsbudsjett 2021 - utvidet aldersgrense ettervern barnevern			100	100	100	100
Sum rammeendring			-26 713	-42 301	-53 621	-58 121

Avdelingsbudsjett 2020

Kommunal- direktør	Skole	Barnehage	Barn og familieavdeling	Kunnskap og integring	Kultur	PPT	Sum
17 381	261 032	176 423	57 114	26 379	35 767	11 095	585 191

Status

Tjenesteleveranse 2019

Tabellen under viser utfordringsbildet for oppvekst og kultur i økonomiplanperioden.

	2021	2022	2023	2024
Merforbruk (2019 + 2020) - prognose	-2 000	-4 000	-6 000	-8 000
Nedgang bosetting av flyktninger	-5 000	-9 000	-11 000	-11 500
Rammereduksjoner	-10 827	-15 765	-18 235	-18 235
Prosjekt: matordning skole og barnehagedekning	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Demografijusteringer	-2 400	-9 050	-15 900	-19 900
Sum	-22 727	-40 315	-53 635	-60 135

Videre har vi et behov for å kompensere barnehage etter rammebortfall i 2018 med 2 mill. kr. Det må tas inn et varig inntektsbortfall på 4 mill. kr for enslige mindreårige flyktninger, som har vært brukt til å saldere driften de senere år. Brutto omstilling av driften i perioden, tilsvarer ca. 66 mill. kr, hvorav rammereduksjoner utgjør 18 mill. kr. Øvrig omstilling er knyttet til demografi, redusert bosetting av flyktninger og inndekning av tidligere års merforbruk.

Det hefter usikkerhet knyttet til faktisk akkumulert merforbruk. I budsjettopplegget

er det lagt til grunn å bruke fire år til å betale ned merforbruket.

Omstillingskrav fordeles slik på de ulike avdelingene:

	2021	2022	2023	2024
Stab og PPT	-1 800	-2 990	-2 800	-2 800
Skole	-8 400	-13 100	-18 100	-23 100
Barnehage	-3 300	-6 225	-6 225	-6 225
Kultur	-1 227	-2 000	-2 010	-2 510
Barn- og familieavd.	-8 000	-16 000	-24 500	-25 500
Sum	-22 727	-40 315	-53 635	-60 135

Følgende føringer er lagt til grunn for budsjettarbeidet:

1. Omstilling av driften gjennom «Tidlig inn»-prosjektet.
2. Strukturgrep skole og barnehage.
3. Effektivisering gjennom profesjonalisering og digitalisering av merkantile oppgaver.
4. Nedlegging/omlegging av tilbud innenfor fritidstjenesten.
5. Arealeffektivisering

«Tidlig inn»-prosjektet

Barnetallet har gått gradvis nedover de siste årene og det har aldri vært født så få barn som i 2019. Prognosene for 2020 er heller ikke positive. Skoler og barnehager har de siste årene i tillegg til rammenedtrekk, fått betydelige demografijusteringer. Så langt har demografijusteringen for barn og unge vært fordelt på skoler og barnehager. Samtidig har vi sett en økning i krevende læringsmiljøsaker og barnevernssaker. Det gjør det naturlig å tenke annerledes. Skoler og barnehager er våre viktigste arenaer for å bidra til å gi barn og unge en god oppvekst.

Ut fra dette etableres nå prosjektet «Tidlig inn». I det ligger det at vi setter oss klarere mål for tidlig innsats. En tiltaksstrapp etableres og tiltakene settes inn tidligst mulig, helst forebyggende, og så nær det enkelte barn som mulig, med barnets beste i fokus. Det vil si i hjemmet, på skolen eller i barnehagen.

Barnevernet skal være vårt siste sikkerhetsnett. Det skal arbeides med å få færre saker til barnevernet, gjennom økt innsats i skolene og barnehagene, samt tidlige tiltak i familiene. Dette gjøres ved å flytte ressurser fra barnevernet og PPT, over til forebyggende arbeid og tidlig innsats.

Det finnes gode eksempler på kommuner som har lyktes med å flytte ressursene inn i forebyggende og tidlig innsats.

Jobben som skal skje i skoler og barnehager vil være viktig, men også PPT, helsetjenesten, familietjenesten og kultur vil være viktige bidragsytere. Et større prosjekt vil bli iverksatt med utgangspunkt i BTI-metoden (bedre tverrfaglig innsats). Det vil bli aktuelt å utvikle en egen enhet for forebyggende arbeid og tidlig innsats, ved å sette sammen dagens ressurser i nye tverrfaglige.

Det er behov for å kvalitetssikre prosjektet, for å vite hva som er realistisk å få til og hvordan vi skal gå frem. Det vil bli lagt frem en egen politisk sak.

Justering drift - barnehage og skole

Barnehage

Her vises det til Agenda Kaupangs rapport, behandlet i kommunestyret 2.6.2020, sak 48/20:

«Befolkningsprognosene viser at behovet for barnehageplasser vil være ganske stabilt rundt dagens nivå på 1 700 plasser (korrigert oppholdstid) i Rana de neste 10 årene, og falle litt mot 2040. Kommunens barnehager står for omtrent 800 plasser. I dette kapitlet skal vi kan sammenligne alternative løsninger for å produsere 800 kommunale barnehageplasser. Effektiviseringen vil ikke gjelde det pedagogiske tilbudet, for der er kommunen allerede på topp i Norge. Effektiviseringen kan i teorien gjelde drift av bygg og kapital-kostnader (renter og avskrivninger/avdrag på lån). Rana har mange gamle, kommunale barnehager. De må etter hvert rehabiliteres

eller rives og bygges nye. Barnehagers levetid ligger rundt 40 år.

Etter kommuneloven avskrives byggene over 40 år. Både tekniske og funksjonelle vurderinger tilsier at en barnehage bygd i 1980 er utgått på dato i 2020. Dette må selvsagt vurderes i hvert enkelt tilfelle. Ingen barnehager er like. Noen er bygget mer framsynte og solide enn andre. Behovet for oppgradering av dagens barnehager er viktig å ta med i vurderingen av alternative løsninger på barnehagestrukturen.

Strukturendringene kan bidra til flere mål:

- Redusere FDV-kostnadene, ved at man får mindre areal.
- Redusere kapitalkostnadene, ved at man slipper å rehabilitere gamle barnehager.
- Øke attraktiviteten i markedet og i arbeidsmarkedet ved at man får større og bedre plasserte barnehager.
- Vi har sammenlignet kostnadene ved å holde fast på dagens struktur med fire andre løsninger:
- Alternativ null: Dagens struktur med 9 kommunale barnehager
- Alternativ 1: Legge ned Ytteren og overføre ungene til Langnes og Båsmo. Det er i dag 150 ledige barnehageplasser. På denne måten utnyttes kapasiteten bedre. Man slipper samtidig å rehabilitere Ytteren barnehage.
- Alternativ 2: Legge ned Mjølan og overføre ungene til private barnehager. Kommunen slipper å rehabilitere Mjølan barnehage. Det er liten søkning til Mjølan. Det er tilstrekkelig kapasitet i private barnehager til å dekke behovet.
- Alternativ 3: Legge ned Selfors og Revelheia og bygge en ny, stor barnehage på Gruben. Gruben er pekt ut som et vekstområde i kommunen.
- Alternativ 4: Legge ned Mjølan, Selfors og Revelheia og bygge en ny, stor barnehage

med 14 avdelinger på Gruben/Selfors.

Gruben er pekt ut som et vekstområde i kommunen. Mjølan har lite søkning.

Konklusjonen er at det er lite å vinne ved strukturendringer.»

Ut fra dette er alternativ 1 lagt inn i budsjettet med virkning fra 1.8.2021.

Skole

Dersom elevtallet fortsetter å gå ned slik som prognosene viser frem til 2024, bør det iverksettes en konsekvensanalyse også med tanke på å ivareta god kvalitet i skolen.

Allerede gjennomført strukturelle grep i ungdomsskolene har så langt vært avgjørende for å sikre en bærekraftig økonomisk drift og et forsvarlig og godt skoletilbud for elevene.

En fortsatt nedgang i elevtallet vil medføre betydelige bemanningsreduksjoner i fireårsperioden. Nedbemanningen vil være i en størrelsesorden som vil gjøre det svært krevende å oppfylle krav til lærenorm på de ulike trinnene.

Rana-skolen har de siste årene jobbet systematisk med tidlig innsats. Dette har medført en gradvis nedgang i antall elever som får vedtak om spesialundervisning. Skolene gir nå i økende grad god tilpasset og inkluderende opplæring. Dette er et av tiltakene som har gjort det mulig å oppfylle krav til lærenorm, selv med reduserte rammer. Antall vedtak om spesialundervisning skal fortsatt noe ned, men de økonomiske effektene og gevinsten av å videreføre denne utviklingen, vil være mer begrenset i årene som kommer.

Tiltak som Seire, Læringssenter og Elevtjeneste er etablert ved enkeltskoler i løpet av de to siste årene. De systemtiltakene vi har iverksatt er et kvalitetsløft på tilpasset opplæring og spesialundervisning med fokus på tidlig innsats og fleksibilitet. Dette i tråd med nyere forskning på området. Det gjør også at vi har god utnyttelse av den gode kompetansen hos enkeltansatte.

Avtalen med Frikult går ut ved slutten av året. Vi har stadig færre elever som bruker tilbudet og det vil bli vurdert om avtalen skal forlenges.

Effektivisering merkantilt arbeid

Her har det over tid vært gjort en stor omstilling, men vi ser at vi kan ta ut noe mer gjennom samlokalisering, profesjonalisering og ikke minst digitalisering.

Nedlegging og omstilling av tilbud innenfor fritidstjenesten

Trail-tilbudet

Trail-tilbudet har forholdsvis få deltakere, dessuten er dette hovedsakelig et sommer-tilbud som vi har åpnet når klubbene stenger i ferien. Samlet sett når vi flere ungdommer via fritidsklubbene og ønsker å prioritere disse. Kontrakten vi har inngått med NAF i Ranenget ble sagt opp i oktober.

Rockens hus

Tilbudet legges ned i sin nåværende form. Det er tre forhold som ligger til grunn for denne vurderingen:

1. Tilstanden på bygget.
2. Tiltaket treffer ikke målgruppa som er barn og unge, godt nok.
3. Egenandelen for å bruke tilbudet er vesentlig lavere enn kommunens utgifter.

Vi foreslår at et tilbud med selvfinansierte øvingscontainere utredes og at avtale med Park 22 vurderes, da de nå er i gang med å etablere øvingslokaler for utleie i sine lokaler.

Samarbeidsavtaler og driftstilskudd innenfor kulturområdet

Det foreligger søknader fra følgende aktører:

- Smeltingen
- Kunstforeningen

Det forutsettes at utgiftene tas fra kulturavdelingens tilskuddspott og at tildeling må gi

Rana kommune noe i retur. Vi foreslår at det innføres samarbeidsavtaler der følgende punkter kan være aktuelle:

- Fokus på ulike kulturuttrykk.
- Gi rom for lokale talenter/samarbeid om talentutvikling.
- Samarbeid gjennom hele året med gode synergier som resultat.
- Medvirke til å styrke samarbeidet med ulike aktører, lokalt og regionalt.
- Årlige møter for oppfølging og erfaringsutveksling.
- Rapport/evaluering sendes årlig til kommunen innen utgangen av februar.
- Rana kommune må profileres som en samarbeidsaktør.

Kunnskap og integrering

Nedtrekkene som gjøres i flyktningetjenesten og i Ravo er i all hovedsak en tilpasning til bosettingssituasjonen. Antall bosatte har hatt en stor nedgang de siste to årene og dette er en trend som forventes å fortsette inn i økonomiplanperioden.

Det vil imidlertid bli tatt hensyn til at flyktningetjenesten har fått oppgaven med å betjene tilflytterne som nå er under etablering. Se KST-sak: 53/20.

Matordning i ungdomsskolen

Tilbud om gratis skolemåltid omfattes av regelverket for matservering der matloven og tilhørende forskrifter må følges. En fastsatt grense der maksimalt 20 prosent av tildelt budsjett skal dekke bemanning, vil etter vår vurdering gi økt sannsynlighet for høyere matsvinn og manglende oppfyllelse av internkontroll. Det vil likevel være mulig for skolene å forholde seg til et hovedprinsipp om at en høyest mulig andel av årlig budsjett skal gå til innkjøp av råvarer.

Etter en gjennomgang av mattilbudet ved Fagerborg skole står det klart at

organiseringen av mattilbudet ved Haugencaféen ikke er direkte overførbart til Rana kommune.

I saksfremlegget om skolematordningen ble det imidlertid foreslått å ta i bruk samskappingsstrategier for å utvikle tilbudet om skolemat. Skolene bør se nærmere på om samarbeidsavtaler med andre kommunale tjenesteområder og eksterne aktører som kan skape en vinn-vinn situasjon og bidra økt kvalitet og variasjon i skolematordningen. Det vil også legges opp til at det ukentlig serveres et varmt måltid. Skulle budsjett-rammene ikke strekke til, vil vi ta noe betalt for varmmaten jamfør Fagerborg-prosjektet. Dermed anvender skolene erfaringer fra Fagerborg skole, der erfaringene har mest overføringsverdi for skolemattilbudet på ungdomstrinnet i Rana kommune.

Utvidet barnehagedrift

Antall plasser i barnehagene tilpasses løpende demografisk utvikling. Det tas derfor ned barnehageplasser hvert år, men alle barn med rettigheter får plass. Det er få barn uten rettigheter som tildeles plasser.

Et løpende opptak krever inntil 60 ekstra barnehageplasser for å kunne gi tilbud til alle som ønsker barnehageplass gjennom hele året. Dette er barn som blir født/ fyller et år etter 30 november, eller søker etter fristen til hovedopptaket, 1. april.

Enhetskostnaden for små barn (0-3 år) estimeres til 215 000 kr i året før foreldrebetaling er trukket fra.

Det er areal nok i eksisterende barnehager til å utvide for nye barnehageplasser.

Problemet med løpende opptak er å holde produktiviteten oppe. Antall barn vil variere mye gjennom året. Bemanningen må tilpasses barnetallet med faktor seks plasser per årsverk.

En overbemanning er dyrt og fører til økte enhetskostnader i kommunale barnehager. Likebehandling utløser ekstra overføringer til de private barnehagene.

Vi har i dag store utfordringer med å rekruttere nok kvalifisert personell til barnehagene, så dersom det er aktuelt med utvidelser, må dette planlegges over tid.

Ved en utvidelse med 18 plasser til små barn, vil det ha en kostnad på minst 700 000 kr for høstsemester. For helårsdrift vil kostnadene i beste fall bli ca. 5,2 mill. kr.

Det viser for øvrig til Agenda Kaupangs rapport, kommunestyresak 53/20.

Arealendringer

Dette må vi komme nærmere tilbake til, men her skal det være en besparelse for oppvekst og kultur, og det blir derfor viktig å se effekten av etableringen av det kommunale foretaket.

Mål

<i>Mål</i>	<i>Status 2019</i>	<i>Måltall 2020</i>	<i>Måltall 2021</i>
Økonomi			
Netto driftsbudsjett	594 119	585 191	558 478
Netto driftsbudsjett avvik i %	-1,5 %	0	0
Medarbeidere- organisasjon			
Sykefravær	7,29 %	7 %	7 %
Antall lederavtaler	100 %	100 %	100 %
Gjennomførte medarbeidersamtaler	100 %	100 %	100 %
Bruk av kompetanse og kompetanseutvikling (KS 10-faktor)	4,2	+ 0,5 pp	4,3
Mestringstro og indre motivasjon (KS 10-faktor)	4,4	+ 0,5 pp	4,5
Skole			
Elevscore trivsel – 7. og 10. trinn, snitt siste 5 år	88/83 %	+ 1 pp	90/85
Andelen som oppfyller norm for lærertetthet	100 %	100 %	100 %
Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning på 1.-7. trinn	94,04 %	+ 1 pp	96 %
Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning på 8.-10. trinn	72,92 %	+ 2 pp	77 %
Antall elever som gis spesialundervisning på 8.-10. trinn.	10,5 %	< 8 %	< 7 %
Grunnskolepoeng	40,48	+ 0,2 poeng	40,8
NP 5. trinn: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste 4 år	27,67 %	- 1 pp	25 %
NP 8. trinn: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste 4 år	11,33 %	- 0,5 pp	10 %
NP 9. trinn: Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste 4 år	5,88 %	- 0,5 pp	5 %
Andel som har fullført og bestått VG1 innen 5 år	72,35 %	+ 0,5 pp.	
Barnehage			
Antall barn per årsverk i grunnbemanningen i kommunale barnehager	5,9	6	6
Andel kommunale barnehager som oppfølger pedagognormen uten dispensasjoner	66,7 %	80 %	80 %
Andelen ansatte i kommunale barnehager med pedagogisk utdanning	44,9 %	+ 1 pp	47 %
Andel minoritetsspråklige barn som går i barnehage, siste år	79,75 %	+ 1 pp	82 %
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	92, 64 %	94 %	94 %

Kultur			
Besøk i folkebiblioteket per innbygger	4,59	+ 0,2	5
Utlån alle medier per innbygger	2, 69	+ 0,2	3,1
Kinobesøk per innbygger	1,89	+ 0,2	2,3
Andel av elevene som går på i kulturskolen	10,88 %	+ 2 pp	15 %
Antall timer per elev i kulturskolen	16,83	17	17
Fritidsklubb – åpningstid, antall timer i året		> 450	> 450
Andel av kulturutgiftene som går til frivillige	17,49 %	=	=
Barne- og familieavdelingen			
Hjemmebesøk helsesøster etter fødsel innen 14 dager	100 %	100 %	100 %
Hjemmebesøk jordmor hos de mest sårbare familiene etter fødsel	100 %	100 %	100 %
Andel barn i barnevernet korrigert for behovet	4,78	4,5	4,0
Andel undersøkelser med saksbehandlingstid under 3 måneder	28 %	50 %	75 %
Andel undersøkelser med saksbehandlingstid under 3 måneder, snitt siste 4 år.	58,5 %	75 %	80 %
Antall barn i institusjon	9	5	2
Antall barn i fosterhjem	500	- 10	- 20
Andel barn under omsorg som har omsorgsplan	91,67 %	100 %	100 %
Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk	17,9	20	22
Antall deltakere over i arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram	48,15 %	65 %	70 %
Stab			
SLT: Gjennomførte klassebesøk i 5. og 8. trinn	100 %	100 %	100 %
PPT: Saksbehandlingstid sakkyndig vurdering			> 3 mnd.

Rammereduksjoner

<i>Tiltak</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Skole				
Nedbemanning 2020/21	-4 600	-4 600	-4 600	-4 600
Nedbemanning 2021/22	-3 200	-7 000	-7 000	-7 000
Omstilling skole			-5 000	-10 000
Redusert kjøp/ utvikling alternativ arena	-100	-1 000	-1 000	-1 000
Lisenser -styrt bruk	-300	-300	-300	-300
Leasing- flere avtaler	-100	-100	-100	-100
Digitalisering	-100	-100	-100	-100
Barnehage				
Nedbemanning, færre ansatte og barn 2020/21	-2 925	-2 925	-2 925	-2 925
Nedbemanning, færre ansatte og barn 2021/22	-2 015	-4 500	-4 500	-4 500
Legge ned Ytteren barnehage, høst 2021	-360	-800	-800	-800
Dekke opp for merutgifter tilskudd private barnehager	2 000	2 000	2 000	2 000
Kultur				
Kino - effektivisering merkantil ressurs 30 prosent		-180	-180	-180
Kino - stillingsred. 10 prosent i dag vakant	-60	-60	-60	-60
Fritidstjenesten - omlegging av tilf. inkl. 10 prosent still. red.	-230	-250	-250	-250
Fritidstjenesten - stillingsred. 50 prosent	-190	-370	-370	-370
Kulturskole - stillingsred. 50 prosent	-300	-350	-350	-350
Bibliotek - stillingsred. 35 prosent	-230	-300	-300	-300
Omstilling av tilbudet på Rockens Hus	-150	-150	-150	-150
Omstilling av tilbudet	-67	-340	-350	-850
Stab				
Nedbemanning stab	-900	-1 590	-1 400	-1 400
Nedbemanning PPT	-900	-1 400	-1 400	-1 400
Barne og familieavdelingen				
"Tidlig inn-prosjektet"	-5 000	-9 000	-17 500	-18 000
Netto bortfall av inntekter bosetting av enslige mindreårige	4 000	4 000	4 000	4 000
Flyktningetjenesten og Ravo - tilpasning til bosettingssituasjonen	-7 000	-11 000	-11 000	-11 500
Sum tiltak	-22 727	-40 315	-53 635	-60 135

Helse og omsorg

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	770 759	761 829	750 663	767 250	775 118	785 918
Sum inntekter	-184 635	-156 320	-157 644	-157 644	-157 644	-157 644
Rammeendring			-12 490	4 097	11 965	22 765
Netto driftsramme	586 124	605 509	593 019	609 606	617 474	628 274

Nye tiltak/endringer

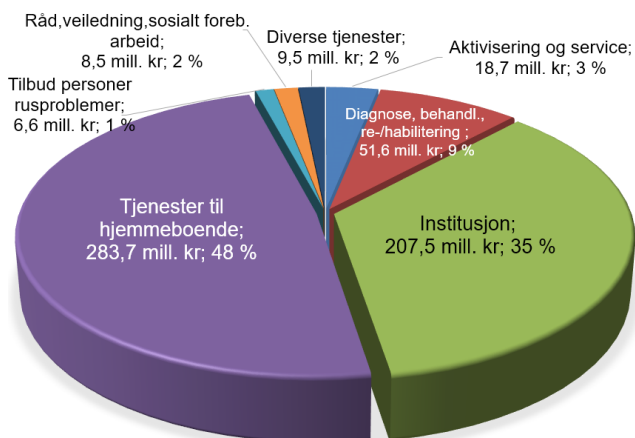
Lønnsvekst			653	653	653	653
Prisjustering inntekter/utgifter			-182	-182	-182	-182
Endring pensjon			-17 500	-17 500	-17 500	-17 500
Rammereduksjon 2021-2024			-10 661	-15 524	-17 956	-17 956
Demografi omsorg			1 450	9 900	20 200	31 000
Nye tiltak/boliger			2 000	15 000	15 000	15 000
KST vedtak - fastlegeordningen			7 500	7 500	7 500	7 500
KST vedtak - demenslag			2 100	2 100	2 100	2 100
Psykisk utviklingshemmede			-700	-700	-700	-700
Intern overføring - overføring budsjettmidler kommunale boliger			1 300	1 300	1 300	1 300
Intern overføring - nye lokaler legevakt			-450	-450	-450	-450
Statsbudsjett 2021 - økt innslagspunkt ressurskrevende tjenest			2 000	2 000	2 000	2 000
			-12 490	4 097	11 965	22 765

Avdelingsbudsjett 2020

Kommunal- direktør	Legetjeneste og samfunnsmedisin	Miljø-terapeutisk	Psykisk helse og sosiale tjenester	Tildelings kontoret	Institusjoner	Hjemme- tjeneste	Sum
-60 106	36 196	131 445	66 803	13 294	236 162	181 715	605 509

Status

Tjenesteleveranse 2019

Avdelingen er inndelt i ett tildelingskontor og fem fagavdelinger: avdeling for legetjenester og samfunnsmedisin (LTS), miljøterapeutisk avdeling (MTA), psykisk helse og sosiale tjenester (PHST), avdeling hjemmetjenester og avdeling for institusjonstjenester.

Fagavdelingene dekker tjenester for hele livsløpet. En stadig større andel av tjenestemottakerne er yngre mennesker med omfattende bistandsbehov, noe som også ses på landsbasis. Tilbudene er i stor grad døgnbaserte tjenester og personellintensive med en høy andel deltidsansatte.

Legetjenesten er, som i 2019, presset budsjettmessig. I hovedsak grunnet fastlegemangel og dyre vikarordninger. Området følges nøye og det er tilført midler for å rekruttere og beholde fastleger. De andre fagavdelingene følger budsjettplan, men er betydelig mer presset enn tidligere år. Coronasituasjonen har utfordret avdelingens drift i 2019.

Avdeling for legetjenester og samfunnsmedisin (LTS)

Driftsavdelingen driver lokalmedisinsk senter (LMS) med tilhørende legetjenester, lege-

tjenester i sykehjem og helsestasjon, turnusleger, legevakt, smittevern, folkehelse og andre helsetjenester. Rana kommune har samarbeidsavtale med Hemnes kommune om legevaktstjenester. Legevaktsformidling 24/7 selges som tjeneste til kommunene Træna, Lurøy og Rødøy.

Miljøterapeutisk avdeling (MTA)

Tjenesten omhandler dagtilbud, institusjonsavlastning, privatavlastning, støttekontakt for målgruppen og boligjeneste med bemannede omsorgsleiligheter. Ved inngangen av 2020 er det registrert 114 personer med psykisk utviklingshemming som kommunen rapporterer på etter gitte kriterier. En reduksjon med en sammenlignet med året før.

Psykisk helse og sosiale tjenester (PHST)

Avdelingen yter tjenester innen psykisk helse og rusfeltet. Driver krisesentertilbud, krisearbeid og er ansvarlig for etablering av evakuerings- og pårørendesenter. I tillegg driver avdelingen 3 heldøgns bemannede botiltak og tilbyr støttekontakt. Avdelingen gir også arbeids- og aktivitetstilbud til personer med rus/psykisk helseproblemer. Salgs-, skjenke- og serveringsbevillinger og kontroll med virksomheter som selger tobakksvarer ligger også til avdelingen. Kommunepsykolog er tilknyttet avdelingen, og oppstart av metodikk og tilbud «Rask psykisk helsehjelp» er iverksatt fra oktober -20.

Avdeling hjemmetjenester

Avdelingen leverer i stor grad døgnbaserte tjenester innenfor døgnbemannede omsorgsboliger og leiligheter, hjemmesykepleie og hjemmehjelp, brukerstyrt personlig assistent, kreftsykepleie og kreftkoordinator, demenslag og rehabiliteringstjenester inkludert hjelpe-middellager. Avdelingen yter omsorgslønn. Det gis også tilbud om digitale trygghetsalarmer og vil etter hvert tilknyttes sensortechnologi. Prosjektet Mo Aktivitetshus er videreført.

Avdeling institusjon

Avdelingen drifter institusjonsplasser fordelt på korttids- og avlastningsplasser til personer med demenssykdom og ordinære sykehjemsplasser. Avdelingen drifter også sentral-kjøkkenet på Ytteren. I institusjonsplasser inngår Helseparken med døgnrehabilitering og senger til øyeblikkelig hjelp i et samarbeid med Lurøy, Rødøy, Nesna og Hemnes. De tre første har sagt opp samarbeidsavtalen fra 2021.

Tildelingskontoret

Kontoret har ansvar for mottak av søknader og saksbehandling av brukerretta tjenester i helse og omsorg, unntatt legetjenester og fysio- og ergoterapitjenester. Statistikk over brukerdata og ventelister for tjenestene vil gi verdifull overordnet informasjons- og styringsdata. Koordinerende enhet, hverdagsrehabilitering, demenskoordinator og hukommelsesteamet er tillagt kontoret.

Utvalgte enhetskostnader drift 2020:

Botilbud til utviklingshemmede (63)	1 300 000
Dag/arb.tilbud Rana arbeidssenter (61)	150 000
VTA-plass (28)	45 000
Ressurskrevende tjenester < 67 år (47)	1 720 000
Sykehjemsplass (240)	1 100 000

I tillegg: evt. investeringskostnader, der det er aktuelt

Utfordringer

Økt behov, nye brukergrupper, økte forventninger og større rettighetsfesting for tjenester innen alle områdene (somatikk, habilitering, rehabilitering, legetjenester, rus, psykisk helse og miljøterapi) kombinert med mindre tilgang på personell og strammere økonomi.

Framskrevet økt personellbehov i 2030 er ca. 160-180 årsverk i tillegg til de 240 ansatte som i 2020 er over 55 år og skal erstattes.

Den største oppgaven nå er å sikre at de grep som tas treffer på lang sikt. Innen alle fagområdene må man finne driftsformer som med mindre ressursbruk treffer flere.

Strukturer og tilbud som etableres må være med tanke på fremtiden, en fremtid med mindre tilgang på personell, mindre økonomisk spillerom og med økt behov.

Det er heller ikke rett tidspunkt nå å konkludere med størrelsen på et nytt sykehjem. Dersom nåværende dekningsgrad for sykehjem skal opprettholdes, er det behov for ca. 63 nye sykehjemsplasser i 2025 og ytterligere 65 nye plasser i 2030. Kostnad er 1,1 mill. kr og omtrent 1 årsverk per plass. Tabellen på side 19 i Perspektivanalysen viser økonomi- og personellbehov ved ulike dekningsgrader for sykehjemsplasser.

Tjenesten trenger nå time-out for å kunne utprøve og endre strukturer og ordninger, dvs. å ombygge tjenesten. I verste fall kan man ende opp med kostbare løsninger som treffer få, og kommunen risikerer å få et A og B-lag med «de som er innenfor og de som ikke kommer dit».

Vi må også fortsatt finne rom for, og søke, eksternt delfinansierte utviklingsprosjekt. Disse skal fortløpende evalueres med tanke på kost/nytte. Eksempelvis primærhelseteam og FACT-team.

Dersom vi lykkes vil kommunen kunne gi gode omsorgstjenester med færre sykehjemsplasser til lavere kostnad, og mer riktig og effektiv bruk av knappe personellressurser.

Utfordringene i tjenestene kan i tillegg opplistes kort:

- Sykefravær, heltid, rekruttere og beholde fagpersonell og ledere.
- Tilgang på utviklingsressurser
- Covid 19
- Betaling for utskrivningsklare fra sykehus (somatikk, rus, psykisk helse)
- Eldre formålsbygg med renoveringsbehov, noen eks.: Gruben gamle sykehjem, Ytteren sentralkjøkken, Krisesenteret.

Ventelister enkelte områder per oktober 2020 (2019 i parentes):

- 18 (15) sykehjem
- 16 (30) bemannet omsorgsbolig for eldre
- 22 (36) differensiert bolig MTA (i planperioden)
- Ca. 15 (14-17) differensiert bolig PHST
- 18 (25) dagplass for eldre
- 0 (5) barn/ungdommer avlastning på Gardsbakken
- 1 (6) dagaktivitet på Rana Arbeidssenter
- 53 (40) ergoterapi
- 7 (7) til terapeutiske samtaler innen PHST

Budsjett og økonomiplan 2021 – 2024

Det har vært fokus på husleienivå og eieform i kommunalt botilbud for vanskeligstilte. Prinsippet er selvkost. De fleste utleieenheter (MTA og PHST) er bygget med få leiligheter, noe som utfordrer bærekraften med tanke på bemanning/drift og investeringskostnader og dermed husleien for beboerne. Alternativer utredes og er en omfattende og tidkrevende sak.

Boliger for vanskeligstilte innen MTA og PHST

Fra gjeldende økonomiplan: *«I det økonomiske opplegget er det lagt inn en rammebevilgning 7,5 mill. kr i 2021, økende til 15 mill. kr i 2022 for å imøtekomme behovene i boligpolitisk plan. Det forutsettes at avdelingen arbeider videre med saken for å komme tilbake med mere bærekraftige løsninger til neste rullering av budsjett og økonomiplan.»*

Dette er endret til 2 mill. kr i 2021 økende til 15 mill. kr i 2022.

Det er lagt inn bygging av 7 enheter innen MTA på Kløverbakken. Innen PHST er det lagt inn 6 (til 8) enheter med bemanning, og 6 (til 8) enheter uten bemanning i nærheten av bemanningsbasen for å hente synergier. Den beste beliggenheten er Høgda, ved at

fracflyttet bygning, tidligere Ungbo, rives. Der kan man i tillegg bygge i høyden, noe som blir rimeligere enn bygging i en etasje. Det er også lagt inn 4 enheter (småboliger) for spesielt vanskeligstilte på boligområdet. De må ligge sentralt men ikke nær opp til annen bebyggelse. Tomteavklaringer gjenstår.

Beboernes alder og funksjonsnivå er svært forskjellig i dagens boliger. Differensiering av målgruppene i eksisterende boliger bør også ses på, for eksempel opprettelse av eget bygg med bemanning for eldre med utviklingshemming. Det må opprettes en ambulant hjemmetjeneste i MTA. Denne «avlastningen» kan bidra til at behov for permanent bemannet bolig utsettes, og også gi konkret bistand til beboerne i eksisterende boliger. Planleggingen av nye boliger innen MTA og PHST og tidlig dialog med Husbanken må starte så raskt som mulig.

Generelle utfordringer

De demografiske, økonomiske og organisasjonsmessige utfordringene innenfor alle tjenesteområdene må løses med tilgjengelig personell og innenfor vedtatte økonomiske rammer. Det er derfor viktig å holde fast på at tjenestene må endres fra personell- og kostnadskrevende tjenester i for eksempel sykehjem og små enheter innen boligtjenester til andre modeller/ strukturer. Tjenestetrappa skal være styrende. Grep som tas skal være faglig og økonomisk bærekraftige i et lengre perspektiv enn økonomiplanperioden.

I et arbeidsgiverperspektiv er arbeidet med sykefravær og nærværarbeid, rekruttering og heltidskultur særdeles viktig.

Samarbeid

Innbyggernes eget ansvar for eget liv/helse blir også særdeles viktig. Synergier mellom tjenester, frivillighet, innbyggere og samarbeidspartnere må være i fokus.

Den statlige eldreforamen «Leve hele livet» handler om en bred, tverrsektoriell utvikling

og tilrettelegging i kommunene av det aldersvennlige samfunnet. Innbefatter teknisk avdeling, idrett, kultur mv i tillegg til helse og omsorg.

Det må fortsatt satses på tverrfaglig samarbeid med frivillige, tjenesteinnovasjon og velferdsteknologi. Dette for å bidra til tjenesteutvikling som fører til økt livskvalitet, selvstendighet og mestring for brukerne. Det betyr at kommunen også i større grad må utvikle tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats og rehabilitering. Vi må bygge ut og dimensjonere en tjenestetrapp som ivaretar behovene på riktig nivå. Samarbeidet med sykehuset om pasientsentrert helseteam og innføring av innsatsteam i hjemmetjenestene er viktige tiltak å få på plass. Her er nåværende rehabiliteringsavdeling viktige deltakere. Deres arbeidsform blir derfor endret.

Velferdsteknologi

Kommunen er med i Digitale Helgeland sammen med BRAVO-kommunene (Brønnøysund, Alstadhaug, Vefsn, Rana og omegn). Et av delprosjektene er innen helse og omsorg: et spredningsnettverk for implementering av velferdsteknologi (=VT) og deltakelse i det Nasjonale velferdsteknologi-programmet. Rana har opprettet en egen stilling for å få større fokus på VT.

Tiltak i økonomiplanperioden

For å kompensere for demografisk utvikling, gis det 1,45 mill. kr i 2021. I det økonomiske opplegget er det også lagt inn en rammebevilgning 2 mill. kr i 2021, økende til 15 mill. kr i 2022 for å imøtekomme behovene i boligpolitisk plan innen områdene MTA og PHST.

Rammereduksjoner

Helse og omsorg sin andel av rammereduksjonen er 10,7 mill. kr i 2021, og samlet i økonomiplanperioden 18,2 mill. kr, en samlet rammereduksjon på 3 prosent. Med et slikt

kraftig reduksjonskrav kombinert med manglende konsekvensjustering og forventet kraftig vekst i etterspørsel av tjenester er det ikke mulig å opprettholde nåværende struktur og nivå på omsorgstjenestene. Konsekvensene knyttet til nedtrekkene fra 2021 vil bli nedsatt kapasitet, og kan føre til økte ventelister samt gjøre pågående omstillingsarbeid vanskeligere.

Rammereduksjonene for 2021 er fordelt ut pro rata på fagområdene, slik:

	2021	2022	2023	2024
Psyk. helse og sos.tjenester	-1 070	-1 558	-1 802	-1 802
Legetj. og samfunnsmedisin	-550	-870	-690	-620
Tildelingskontoret	-210	-310	-360	-360
Institusjoner	-3 000	-5 000	-5 000	-5 000
Miljøterapeutisk avdeling	-2 105	-3 066	-3 546	-3 546
Hjemmetjeneste	-2 910	-4 238	-4 902	-4 902
Generelt nedtrekk	-816	-482	-1 656	-1 726
Sum	-10 661	-15 524	-17 956	-17 956

PHST: reduksjon 1,5 årsverk

LTS: reduksjon 0,3 årsverk, listeøking (økt inntekt) for kommunalt legesenter og økt tilskudd fra ALIS-Nord

Tildelingskontoret: reduksjon 0,3 årsverk knyttet til koordinerende enhet.

Institusjonstjenesten: reduksjon med 10 sykehjemsplasser, erstattes med 10 enheter i bemannet boligfellesskap for personer med lettere demenssykdom: belyst og beskrevet i Perspektivanalysen

MTA: årsverksreduksjon i alle boliger.

Hjemmebaserte tjenester: hente synergier: opprette innsatsteam, personsentrert helse-

tjenestetteam og omstille rehabiliteringsavdelingen og hverdagsrehabiliteringsteamet til forebyggende behandling og tidlig(ere) innsats. Betyr at noen kommunale oppgaver fra rehabiliteringstjenesten flyttes til private fysioterapeuter. Hente ut synergier og økonomisk gevinst av samlokalisering av hjemmetjenesten i Mellomvika.

På området «felles» kan nevnes:

Hente ut effekt ved bruk av teknologi, stramme inn på tildeling av tjenester, finne andre måter å levere tjenester på, samt også å hente ut synergier av omorganisering og samlokalisering. Lykkes man ikke vil det kunne medføre at man må kutte mer i den direkte tjenesteleveransen og kommunens tilbud til brukerne, samt vurdere å legge ned flere sykehjemsplasser.

Samlet:

Perioden 2021 – 2024 vil for avdelingen bli utfordrende knyttet til omstilling og ombygging parallelt med driftsutfordring. Økte forventninger og etterspørsel utfordrer avdelingen. Arbeidet med omstilling mot mer moderne tiltak er viktig. Det skal bidra til å møte utviklingen i økonomiplanperioden i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger. Reduksjon i personalressurser vil indirekte og direkte utfordre videre fremgang innen omstillingsarbeidet.

Hvis vi ikke lykkes med omstillingen til mer moderne og fremtidstettede tiltak, vil kommunen i dårlig grad klare å bistå ovenfor befolkningens behov for helse og omsorgstjenester.

Mål:

Tiltak	Indikator	Mål 2021
Fastlegeordning- rekruttering og stabilisering	Red. i vikarutgifter. Halvårs-rapporteringer til H/O-utvalget	Besatte faste stillinger
Metodikken Housing First er sårbart grunnet få ressurser i PHST som er direkte knyttet til denne	Færre leietakere i kommunale boliger sliter med dårlig boevne	Implementer metodikken Housing First i hele PHST
FACT-samarbeidet med Helgelandssykehuset er i en sårbar fase på grunn av få ansatte i teamet	Høyere oppfyllelse av årsverk i FACT	RK bidrar med 3 årsverk i FACT i 2021
Metodikken Rask psykisk helsehjelp, tidlig innsats reduserer langvarige psyk helse-problemer	Antall deltakere i tiltaket	Fortløpende måle effekt av tiltaket, samt vurdere ressursanvendelsen i teamet
Botiltak for personer med rus-/psykiske helseproblemer	Framdrift i arbeidet i henhold til investeringsprogrammet	1. halvdel 2021 er planprosess, tomter, kontakt med Husbanken, igangsatt og tidslinje besluttet.
Heltidskultur. Eget prosjekt sykehjemmene	Jfr. målsetting fra K-styret. Kvartalsvis rapport til K-styret	I henhold til K-vedtak
Inntjening ved LMS	Økt inntjening	Regnskap brukerbetaling
Samhandling: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter har økt i fra 2017	Egne tall	Reduksjon helst til 2016-nivå
Andel korttidsplasser av totalt antall plasser er lavere enn ønsket	Score Kommunebarometer 2,98 (høyeste score er 6)	Flere plasser benyttes til korttid. Høyere score
Rehabilitering: Plasser avsatt til rehabilitering i institusjon per 1.000 innbyggere over 67 år er lav i Rana	Score kommunebarometer: 1,6 (høyeste score er 6)	Flere plasser benyttes til rehabilitering. Bedre score/høyere opp på listen.
Tidlig innsats	Få på plass pasientsentrert helsetjenesteteam i samarbeid med sykehuset	Et aktivt team som en del av tidlig innsats
Ombygging av institusjonsomsorgen til hjemmebasert	Omgjøre 10 sykehjemsplasser til 10 enheter i boligfellesskap lettere demenssykdom	Klarert hvor, iverksette
Storforshei omsorgsboliger	Bygging innen Husbankens frister (oppstart bygging innen 01.04.21 og ferdigstillelse innen 01.06.22)	Avklart prosjekt
Botilbud MTA, Toranegaten (Kløverbakken)	Byggestart. Samarbeid teknisk, H/O og Husbanken.	Bygging/ferdigstillelse i 2022

Rammereduksjoner

<i>Tiltak</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Psykisk helse og sosiale tjenester				
Reduksjon av årsverk (1,5 årsverk i 2021 og økning ut overi perioden)	-1 070	-1 558	-1 802	-1 802
Legetjeneste og samfunnsmedisin				
Reduksjon av 20 prosent helsesekretær	-50	-100	-100	-100
Økt listestørrelse og økte tilskudd	-300	-300	-120	-50
10 prosent reduksjon sykepleier	0	-70	-70	-70
Tilskudd ALIS Nord	-200	-400	-400	-400
Tildelingskontoret				
Reduksjon i 30 prosent saksbehandlerstilling	-210	-210	-210	-210
Reduksjon bevilgning omsorgslønn	0	-100	-150	-150
Institusjoner				
Reduksjon 10 sykehjemsplasser som omgjøres til botilbud	-3 000	-5 000	-5 000	-5 000
Miljøterapeutisk avdeling				
Reduksjon 0,3 årsverk per bolig. Reduksjon fagsjefstilling fra 2022	-2 105	-3 066	-3 546	-3 546
Hjemmetjeneste				
Samlokalisering i Mellomvika og andre strukturtiltak	-910	-2 238	-2 902	-2 902
Etablere innsatsteam - redusere betaling utskrivningsklare pasienter	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Generelt nedtrekk	-816	-482	-1 656	-1 726
Sum tiltak	-10 661	-15 524	-17 956	-17 956

NAV kommune

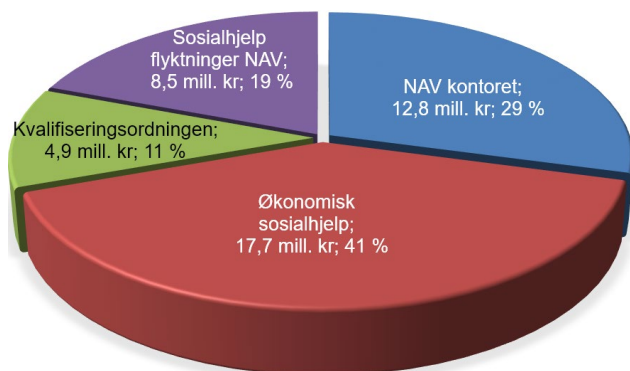
	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	55 118	56 070	51 446	49 728	47 870	47 370
Sum inntekter	-6 349	-2 758	-2 820	-2 820	-2 820	-2 820
Rammeendring			-4 686	-6 404	-8 262	-8 762
Netto driftsramme	48 769	53 312	48 626	46 908	45 050	44 550
Nye tiltak/endringer						
Lønnsvekst			0	0	0	0
Prisjustering inntekter/utgifter			1 037	1 037	1 037	1 037
Endring pensjon			-400	-400	-400	-400
Rammereduksjon 2021-2024			-1 573	-2 291	-2 649	-2 649
Økt egenandelstak - skjerming utsatte grupper			250	250	250	250
Redusert bosetting flyktninger			-4 000	-5 000	-6 500	-7 000
Sum rammeendring			-4 686	-6 404	-8 262	-8 762

Avdelingsbudsjett

NAV kontoret	NAV avd 1-3	Kvalifiser. Ordningen	Sosialhjelp	Sum
5 364	10 048	4 756	33 144	53 312

Status

Tjenesteleveranse 2019

NAV Rana er et partnerskap mellom Rana kommune og NAV Nordland om drift og utvikling av felles arbeids- og velferdskontor.

Den samlede kompetanse og bruk av felles virkemidler i partnerskapet, skal bidra til å oppnå felles mål innen arbeids- og velferdsområdet.

Det er 20 faste årsverk innenfor kommunens andel av partnerskapet. NAV Rana har per i dag 58 medarbeidere.

I tillegg er det to årsverk knyttet til arbeid med IPS (jobbspesialister). To årsverk finansieres av

NAV Nordland i 2021. Ett årsverk omdisponeres av kommunal ressurs slik at teamet til sammen utgjør tre årsverk. IPS er et samarbeidsprosjekt mellom Helse- og sosial avdelingen, Helgelandssykehuset og NAV Rana. Partene vil arbeide med hvorvidt det er mulig å få til en fast finansiering av IPS-teamet fra høsten 2021. Prosjektet har vært understøttet av Helsedirektoratet siden 2018 og avsluttes i 2020.

NAV Rana sine kjerneoppgaver er å fremme arbeid og aktivitet gjennom god oppfølging, bruk av relevante arbeidsrettede tiltak og sikre økonomisk trygghet. Det er et mål å redusere behovet for økonomisk sosialhjelp.

Koronapandemien har gitt utfordringer både for enkeltmennesker og deler av næringslivet, som har store utfordringer. Vi er inne i en usikker tid der det er vanskelig å vite hvilken effekt pandemien vil få på sikt. Det er imidlertid gledelig at antall permitterte og arbeidsledige er redusert. Nordland har den laveste ledigheten.

Det er et stort trykk på de samlede tjenestene i kontoret da det er med flere person brukere og bedrifter som trenger vår oppmerksomhet.

Samtidig er det strammere rammevilkår både på statlig og kommunalt område, som krever spissing av prioriterte områder og fokus på kjerneoppgavene. Fastholdelse av prioriterte satsingsområde mener vi fortsatt vil gi effekt.

Det kommunale tjenesteområdet har redusert saksbehandlingstiden ved behandling av søknader om økonomisk sosialhjelp. Vi hadde mobilitetsløsninger til alle medarbeidere og søknadsløsning for personbrukere på plass før pandemien. Dette var avgjørende for å sikre tjenester etter sosialtjenesteloven. Vi vil i 2021 investere i utvidelse av digitale løsninger slik at også brukere med behov for kommunale tjenester i NAV, kan ha elektronisk dialog med sine veiledere.

Digital søknadsløsning har også bidratt til en mer effektiv utnyttelse av personell ressursene.

Den økonomiske sosialhjelpen har hatt en positiv utvikling. Dette henger sammen med flere forhold. Under pandemien har brukere fått forlenget vedtak på arbeidsavklaringspenger og arbeidsrettede tiltak er blitt forlenget. Videre har brukere fått raskere svar på søknader om økonomisk sosialhjelp og redusert omfang av nødhjelpssøknader.

Kontoret har klart å følge opp brukere og per august 2020 var det færre unge under 30 år med behov for økonomisk sosialhjelp enn året før. En organisatorisk endring der arbeidet med unge ble samlet i ett team, har styrket kompetansen og oppfølgingen av den enkelte.

Familiekoordinatorene har fulgt opp barnefamilier på målområdene økonomi, arbeid, bolig og barnas situasjon. Arbeidet gir effekt i kvalitet på oppfølgingen av familiene og har redusert behov for økonomisk sosialhjelp.

Arbeidet med kvalifiseringsprogrammet er noe lavere enn tidligere. Det er nedgang i kjøp av eksterne tjenester og hvor oppfølgingsarbeidet i større grad gjøres i egen regi. Programmet er fortsatt viktig og er en rettighet når brukere fyller inngangsvilkårene.

Råd og veiledning i forbindelse med gjeldsrådgivning er under ekstra stort press. Det er søkt om midler via fylkesmannen for å styrke tjenesten som følge av pandemien, for å forebygge behov for økonomisk sosialhjelp til de som har fått redusert inntekt. Kommunen har fått midler slik at arbeidet styrkes i 2021.

Permitterte og arbeidsledige skal sikres nødvendig oppfølging, og det er vesentlig for oss å være tett på arbeidsmarkedet gjennom tett dialog med bedrifter og næringsliv.

Det er fortsatt like viktig å hindre vekst i gruppen unge ledige og uføre gjennom tidlig innsats og inkluderingsløft. Noe av det viktigste vi kan gjøre er å følge opp tidlig og tett, koordinere samarbeidet med andre aktører, og ikke minst ha god kunnskap om behovene og mulighetene i arbeidsmarkedet.

Deler av arbeidsmarkedet i Rana har måttet permittere medarbeidere og en del bransjer opplever stor usikkerhet. Det er økt arbeidsledighet, men lavere enn under nedstengingen av landet. Utviklingen i arbeidsmarkedet følges nøye og det er usikkerhet med hensyn til hvordan pandemien vil slå ut både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Tjenester som er rettet inn mot arbeidsgiverne og deres behov, er avgjørende for å lykkes.

Utfordringer og muligheter

Det er fortsatt behov for å utvikle tjenesten til flyktninger for å sikre at de får nødvendig opplæring slik at de står bedre rustet i arbeidsmarkedet. De som er analfabeter har de største utfordringene. Samhandling med Rana voksenopplæring og flyktningetjenesten er fortsatt like aktuelt.

Ungdom med sammensatte behov skal ha samordnet innsats. Det er viktig å stimulere til utdanning og arbeid. NAV samarbeider tett med oppfølgingstjenesten og andre instanser, der ungdom har behov utover det NAV kontoret kan tilby.

NAV kontorets samlede innsats forventes å bidra til å dempe veksten i behov for økonomisk sosialhjelp.

Budsjett og økonomiplan 2021 - 2024

NAV kommune har et omstillingsbehov på 1.5 mill. kr. i 2021 og skal iverksette tiltak som til

sammen skal bidra til å redusere driftsnivået med 2,6 mill. kr i økonomiplanperioden.

Reduksjon i rammen oppnås gjennom fortsatt fokus på NAV sine kjerneoppgaver. Tett og riktig oppfølging over tid til prioriterte målgrupper, skal gi effekt.

Mål

Utfordring	Indikator	Mål
Redusere antall brukere med behov for økonomisk sosialhjelp herunder fokus barnefamilier	KOSTRA	Redusere antall brukere med sosialhjelp som hovedinntektskilde
Beholde kompetente og motiverte medarbeidere	Lav turnover og gode søkere til stillinger	Beholde kompetente medarbeidere og rekruttere riktig kompetanse
Øke andel brukere med overgang til arbeid, utdanning eller arbeidsrettet aktivitet	KOSTRA / intern rapportering	Øke oppfølging av unge under 30 år med mål om økt deltakelse i skole, arbeid eller arbeidsrettede tiltak

Rammereduksjoner

Tiltak	2021	2022	2023	2024
Redusert behov sosialhjelp barnefamilier	-850	-1 200	-1 248	-1 248
Redusert behov sosialhjelp unge under 30 år	-423	-691	-901	-901
Reduser behov sosialhjelp generell	-300	-400	-500	-500
Sum tiltak	-1 573	-2 291	-2 649	-2 649

Tekniske tjenester

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	324 381	318 905	313 662	313 194	313 884	313 884
Sum inntekter	-130 290	-119 556	-120 514	-120 514	-120 514	-120 514
Rammeendring			-6 201	-6 669	-5 979	-5 979
Netto driftsramme	194 091	199 349	193 148	192 680	193 370	193 370

Nye tiltak/endringer

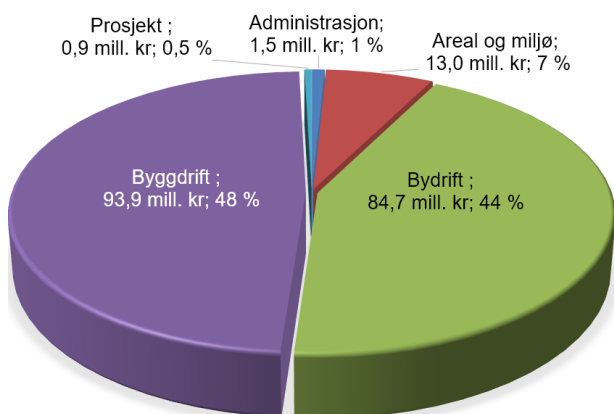
Lønnsvekst			673	673	673	673
Prisjustering inntekter/utgifter			3 519	3 519	3 519	3 519
Endring pensjon			-3 700	-3 700	-3 700	-3 700
Rammereduksjon 2021-2024			-3 549	-5 167	-5 977	-5 977
KST vedtak - driftsutfordringer Moheia bad			350			
KST vedtak - flerbrukshall Gruben				2 000	4 000	4 000
Besparelse FDV ny skolestruktur			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Nye veier, gang og sykkelveier			100	100	100	100
Redusert bosetting flyktninger			-500	-1 000	-1 500	-1 500
Intern overføring - renholdere fra oppvekst og kultur			176	176	176	176
Intern overføring - nye lokaler legevakt			30	30	30	30
Intern overføring - overføring budsjettmidler kommunale boliger			-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Sum rammeendring			-6 201	-6 669	-5 979	-5 979

Avdelingsbudsjett 2020

Teknisk administrasjon	Areal og miljø	Bydrift	Byggdrift	Prosjekt	Sum
1 777	16 094	86 797	92 234	2 447	199 349

Status

Tjenesteleveranse 2019

Tekniske tjenester har ansvaret for kommunens infrastruktur (bygg, veier, anlegg, park, idrett og vann/avløp).

Sektoren ivaretar også områder innen samfunnsplanlegging (arealplan, regulering, eiendom, kart, byggesak, miljø og landbruk), forebygging og beredskap (brann og redning).

«Kommunens tekniske tjenester kalles også de hemmelige tjenestene. Alle tar dem som en selvfølge, men få tenker på hvordan de produseres», er en betraktning fra NITO.

Tekniske tjenester er lokalisert på 6 ulike steder noe som representerer en utfordring for samhandling og effektivisering.

Tekniske tjenester består av 4 avdelinger (ingen egne stabsfunksjoner). Dette er byggdrift, bydrift, areal og miljø samt prosjekt.

Et kommunalt foretak

Fra 1.1.2021 vil avdeling byggdrift i tekniske tjenester etableres som et kommunalt driftsforetak med et eget styre utnevnt av kommunestyret.

Kommunestyret har vedtatt følgende formål for KF byggdrift: «Formålet med selskapet er å redusere antall kvm kommunen eier og leier og øke kommunes FDVU knyttet til kommunale bygg.»

I det politiske ordskiftet ble det antydnet en kostnadsreduksjon på 15-20 mill. kr. Administrativt ble det lagt vekt på at utredninger ikke kunne dokumentere noen gevinster ved et foretak.

Hele bygningsmassen overføres til KF byggdrift. Dette omfatter (unntatt VA-bygg):

- Kategori 1: Formålsbygg, herunder leiekontrakter – Boliger, herunder leiekontrakter og inntekter – Tilhørende tomtedområder
- Kategori 2: Stakobygget AS – Borettslag – Boligstiftelse (egne styrer)
- Kategori 3: Driftssentral – Gartneri – Brannstasjon – Moheia fritidspark (forvaltes i dag av avdeling bydrift)
- Kategori 4: Sagbakken bygg – Klokkehagen bygg – Haukesodden bygg (forvaltes i dag av avdeling bydrift)

De strategiske prosjektene

Hovedfokus de siste årene har vært de store strategiske prosjektene for Rana (tekniske tjenester sine bidrag i parentes):

- Flyplass (reguleringsplan, vannforsyning og grunnnerv).
- Sykehus (saksutredninger, tomtemuligheter og sykehjemsalg).
- Campus (eiendomsdrift, mulighetsstudier og kafedriver).
- Studentboliger (reguleringsplan, tomteoverdragelse og tomtemuligheter).
- Dypvannskai (reguleringsplan og miljømudring).
- Batterifabrikk (tomtemuligheter og planprogram).
- FV12 Bustneslia og E6 Mo i Rana (bidrag til påtrykk).

Stabilitet i tjenesteproduksjonen

Budsjett i 2020 på 199 mill. kr. og mindre-forbruk i 2019 på 4,9 mill. kr.

Antall årsverk i 2020 på om lag 215 omtrent som tidligere år.

Sykefravær hittil i 2020 på 4,3 prosent som er godt under gjennomsnittet til tross for koronapandemien.

Utfordringer

Hovedutfordringen i kommunen er den demografiske utviklingen (flere eldre og færre yngre) som krever omstilling av tjenesteproduksjonen. Sett fra tekniske tjenester er hovedutfordringene dette:

- Klimaendringer – økende ekstremvær.
- Kapitalslit – økende vedlikeholdsetterslep.
- Forventnings gap – økende innbyggerkrav.
- Samfunnsutvikler – økende breddeansvar.

Bærekraftutfordringene kan i kortform oppsummeres til dette:

- Kommunegjeld – 2,5 mrd. kr.
- Vedlikeholdsetterslep – 3,7 mrd. kr. (bygg, veier og vann/avløp).

De ti siste årene er det investert over 1,3 mrd. kr i skolesektoren. Bakgrunnstallene finnes i «*Perspektivanalyse 2021-2024*» i vedlegg 9 – «*Skoleløftet i Rana – i et investeringsperspektiv*».

Klimaendringer utfordrer kommunen

Økende ekstremvær og vedlikeholdsetterslep utgjør i kombinasjon en alvorlig økonomisk og sikkerhetsmessig risiko mot kommunens infrastruktur som for eksempel veier.

Flere av veiene i Rana har mistet verdien i slitelaget (og deler av bærelaget), og er på vei inn i en fase hvor kostnaden for nødvendig vedlikehold stiger kraftig med hvert år som går uten tiltak.

Det vises til «*Hovedplan vei*» 2018-2027 som også bygger på ambisjonene i «*Kommuneplanens samfunnsdel*» 2017-2027.

Dette året har til fulle dokumentert risikovurderingen over. Stikkord er snøvinter, høstflom og bru-/veiutrasinger.

Kommuneplanen på alvor

Kommuneplanen som er enstemmig vedtatt av kommunestyret, varsler behovet for en ny retning for kommunen. Dette er fulgt opp av tekniske tjenester. Noen konkrete eksempler:

- «*Verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg*» – Rana ungdomsskole, Moheia fritidspark og Sagbakken stadion samt asfaltprogram.
- «*Byutvikling med vekt på grønnstrukturer og urbanisering*» – Nordlandstorget, Talvikparken og studentboliger.
- «*Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk*» – Gruben barneskole og Båsmoen barneskole.
- «*Framtidsretta infrastruktur*» – Gruben med Storsandalveien.

Byggsykkelpreisen i 2019 gikk til Selfors sykehjem og Sansehagen.

Budsjett og økonomiplan 2019-2022

Nye tiltak og endringer for tekniske tjenester i økonomiplanen framkommer i tabellen foran.

Rammereduksjoner

Tekniske tjenester har en omstillingsoppgave på 3,5 mill. kr i 2021. Samlet i

økonomiplanperioden øker dette til 6 mill. kr. Tiltakene er:

Avdeling byggdrift

Kommunestyret har vedtatt at avdeling byggdrift skal etableres som et kommunalt foretak. Det betyr at kommunestyret – via et eget styre – vil få et direkte ansvar for rammereduksjoner og effektivisering de neste årene. Foreslåtte tiltak fra administrasjonen er bemanningseffektivisering, husleieøkning og innkjøpsreduksjon.

Avdeling bydrift

Budsjettrammen til Moheia bad er styrket med 350 000 kr som følge av kommunestyrets vedtak om fritak for treningsavgift.

Det foreslås tiltak i fritidsparken både på driftseffektivisering og økte reklameinntekter.

Samferdsel effektiviseres gjennom bemanningseffektivisering, digitalisering, kameraovervåking og overtidskutt skiløyper.

Brann og redning må benytte kapasitet til å bistå andre avdelinger/seksjoner, for eksempel låserunde i stedet for innleie.

Treningskort i kommunale anlegg vil bli utredet.

Avdeling areal og miljø

Gebyrene økes med forventet lønns- og prisvekst. Andre endringer i gebyrregulativet finnes i vedlegg 4.4 «*Gebyrregulativ areal og miljø*».

Mål

Tekniske tjenester: Mål	Resultat (Evaluering 2019)
Økonomi: Kostnadseffektiv drift	Regnskap = Tiltak = 0 avvik (Resultat 2019: + 4,9 mill. kr.)
Org: Redusert sykefravær	Tilstedeværelse = Tiltak > 95 % (Resultat 2019: 94,1 %)
Org: Ledersamtaler og lederavtaler	Begge tiltak = 100 % (Resultat 2019: 100 %)
Tjenester: Samfunnsutviklerrolle *	Diverse tiltak (Resultat 2019: Delmål nådd)
• Støtte nyskaping	• Flyplass – Sykehus – Campus – Studentboliger – Dypvannskai – Batterifabrikk – FV12 Bustneslia – E6 Mo i Rana
• Videreføre byutvikling	• Havmannakse – Moheiatrekant – Friluftsområder/Uteområder
• Utvikle kommunen	• Grønt planfokus – Bygg/Anlegg – Bolig/Næringsfelt – Gang/sykkelveger – Kollektivtilbud – Luft/Vann – Miljøfyrtårn – Plastreduksjon
• Sikre infrastruktur	• Vedlikeholdsetterslep – Veihovedplan/Bygghanalyse – Fjernvarme/ENØK/VA
• Styrke folkehelse	• Idrettsanlegg – Tur/Skiløyper – Gang/Sykkelveger – Friluftsområder
Byggdrift	
Tjenester: Fyllingsgrad for alle bygg i FDVU-systemet	Antall bygninger 99 = 100 % (Resultat 2019: 76 %)
Bydrift	
Tjenester: Framtidsretta og bærekraftig kommunal infrastruktur	Regularitet VA/veg-timer = 99 % (Resultat 2019: 99 %)
Areal og miljø	
Tjenester: Saksbehandling med faglig kvalitet	Adm. og politiske vedtak basert på adm's innstilling, skal i minimum 90 % av klagesakene stadfestes av fylkesmannen (Resultat 2019: 99 %)
Prosjekt	
Tjenester: Økonomi og investeringsplan prosjektleveranser	Innen tid og/eller kostnad = 100 % (Resultat 2019: 80 %)

Rammereduksjoner

<i>Tiltak</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>	<i>2024</i>
Byggdrift				
Renhold: Bemanningseffektivisering	-275	-275	-275	-275
Boligforvatning: Husleieinntektsøkning	-650	-750	-1 025	-1 025
Energi/teknisk drift og byggsikring: Innkjøpsreduksjon	-102	-118	-225	-225
Driftsteknikk: Bemanningseffektivisering	-650	-1 300	-1 300	-1 300
Bydrift				
Moheia fritidspark: Driftseffektivisering	-250	-300	-300	-300
Moheia fritidspark: Vedlikeholdseffektivisering	-100	-200	-200	-200
Moheia fritidspark/Sagbakken: Reklameinntektsøkning	-200	-200	-200	-200
Samferdsel, park og idrett: Sesongarbeider-/overtidsreduksjon	-200	-200	-200	-200
Samferdsel, park og idrett: Effektivisering og digitalisering	-279	-599	-600	-600
Samferdsel, park og idrett: Låseavtale Mjølan	-100	-100	-100	-100
Samferdsel, park og idrett: Løypekjøring	-100	-100	-100	-100
Brann og redning: Bidrag til oppgaveløsning internt	-150	-200	-559	-559
Idrettsanlegg: Treningskort for kommunale anlegg	-200	-400	-400	-400
Areal og miljø				
Miljø, landbruk og eiendom: Inntektsøkning	-119	-145	-163	-163
Kart og arealplan: Inntektsøkning	-75	-130	-150	-150
Byggesak: Inntektsøkning	-99	-150	-180	-180
Sum tiltak	-3 549	-5 167	-5 977	-5 977

Selvkostområder

Vann og avløp

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	78 865	75 000	74 907	80 558	93 309	110 940
Sum inntekter	-78 855	-75 000	-74 907	-80 558	-93 309	-110 940
Netto driftsramme	10	0	0	0	0	0
Nye tiltak/endringer						
Driftsutgifter			8 063	9 210	12 886	14 091
Kapitalkostnader			-3 911	-979	2 470	6 472
Avsetning til bundne fond			-4 245	-2 580	-2 605	-2 932
Bruk av bundne driftsfond					-1 920	-1 454
Gebyrinntekter			93	-5 651	-10 831	-16 177
Sum rammeendring			0	0	0	0

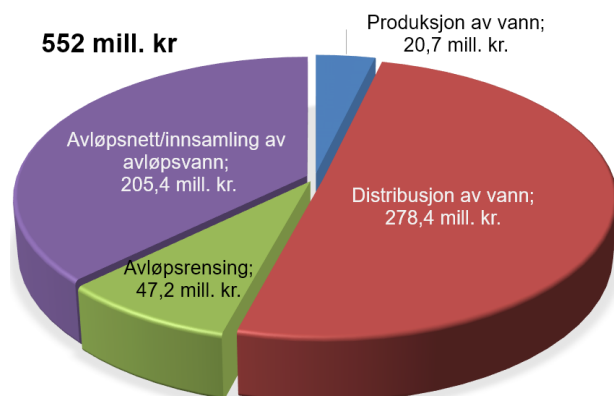
Rana kommune fører samtlige utgifter og inntekter inkludert kapitalkostnader og indirekte kostnader på selvkostområdet.

Ved årsavslutning skal det enten avsettes eller brukes av bundne fond, slik at områdene går i balanse. Over tid skal dermed utgiftene være like store som inntektene, jamfør selvkostprinsippet.

Status og utfordringer

I perioden 2009-2019 har vi investert for 552 mill. kr på vann- og avløpsområdet, som tilsvarer bruttoinvesteringer på 690 mill. kr.

Figur 17. Investeringer vann og avløp 2009-2019

I økonomiplanperioden er det lagt opp til 355 mill. kr i investeringer, en økning på 90 mill. kr fra nåværende økonomiplan og gjennomsnittlig 88,9 mill. kr i året.

Bakgrunnen for at investeringene øker skyldes stort vedlikeholdsetterslep på ledningsnett, økte klimautfordringer og skjerpede rensekrav på avløp.

Vi har totalt 253 km avløpsledninger og 216 km vannledninger. Det er beregnet at vedlikeholdsetterslepet bare på vann- og avløpsnettet i dag er på 2 205 mill. kr.

I tillegg til at ledningsnettet er gammelt og dårlig fører også økte klimautfordringer til at kapasiteten på avløpsnettet tidvis er for liten. Dette gjør at arbeidet med å separere avløpsnettet i spillvann og overvann er svært viktig. Dette vil også på sikt føre til at vi behandler mindre rent vann i avløpsrenseanleggene våre.

Budsjett og økonomiplan 2021 - 2024

I økonomiplanperioden er ett av de store investeringsprosjektene nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran. Samtidig har vi så stort etterslep på ledningsnettet at vi også er nødt til å opprettholde en forsvarlig utskiftingstakt på dette.

Den daglige drifta videreføres med samme bemanning og nivå på kjøp av varer og tjenester. For å kunne ta en del rehabilitering på drift, har vi har lagt inn en fast økning i driftsbudsjettene på vann og avløp med henholdsvis 5,0 mill. kr og 2,0 mill. kr fra og med 2020, som også prisjusteres i perioden.

Det er lagt inn tilsvarende reduserte investeringsutgifter, som igjen vil gi en noe lavere økning i kapitalkostnader i perioden fremover. Det er lagt inn en årlig lønns og prisvekst på 2,5 prosent i hele perioden.

Oppgaver som vil prioriteres er blant annet:

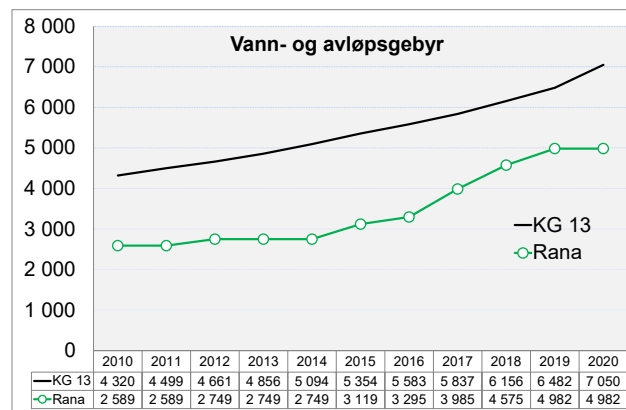
- Oppfølging av tiltak i hovedplan avløp
- Oppfølging av tiltak i hovedplan vann
- Nytt avløpsrenseanlegg til erstatning for Moskjæran.
- Ombygging Storforshei renseanlegg
- Nytt høydebasseng Skillevollen
- Rehabilitering og separering av VA nett
- Rørinspeksjon

Årsgebyrer

Med forutsetningene som er lagt til grunn, anbefales en økning av vann- og avløpsgebyrene med henholdsvis 5 og 10 prosent.

Gebyrnivået i Rana er lavere enn i KG 13. Spesielt avløpsgebyret er lavere, der Rana har 2 539 kroner i gebyr, mens gjennomsnittet i

KG 13 er på 4 189 kroner. Det vil si at gebyret er 65 prosent høyere i KG 13 enn i Rana.

I KG 13 har det vært en jevn økning av gebyrene de siste 10 årene, og en særlig økning de siste to årene. I Rana lå gebyrene på omtrent samme nivå i perioden 2010 til 2014, mens gebyrene økte i perioden 2015 til 2018. Avløpsgebyret har vært uendret de siste tre årene i Rana, mens vanngebyret har vært på samme nivå i 2019 og 2020.

Vann- og avløpsgebyr 2020

	Rana	KG 13	Differanse
Avløp	2 539	4 189	-1 650
Vann	2 443	2 861	-418
Sum	4 982	7 050	-2 068

Feiing

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	4 575	4 569	4 785	4 785	4 785	4 785
Sum inntekter	-4 575	-4 569	-4 785	-4 785	-4 785	-4 785
Netto driftsramme	0	0	0	0	0	0
Nye tiltak/endringer						
Driftsutgifter			195	195	195	195
Kapitalkostnader			21	21	21	21
Gebyrinntekter			-195	-195	-195	-195
Avsetning til bundne fond						
Bruk av bundne driftsfond			-21	-21	-21	-21
Sum rammeendring			0	0	0	0

Status

Feietjenestens virksomhet er forankret i forskrift om brannforebygging § 17.

Feietjenestens virksomhet finansieres gjennom selvkost.

Forskrift om brannforebygging krever at kommunen utfører feiing og tilsyn med alle fyringsanlegg for oppvarming av rom, herunder også fyringsanlegg i fritidsboliger, næringsbygg og institusjoner.

Den 29.09.2020 ble ny forskrift om feie og tilsynsavgift for Rana kommune vedtatt. Dette betyr en endring i gebyrordning. Vi går bort fra ordningen med fast årlig gebyr uavhengig av hyppighet og tidspunkt for tjeneste, til gebyr knyttet til tidspunkt for den enkelte tjeneste. Gebyret differensieres videre i forhold til ulike objekttyper og hvor ressurskrevende tjenesten er for de ulike objektene.

Serviceoppdrag (tjenesteoppdrag som ikke faktureres over feie- og tilsynsavgiften)

faktureres på samme måte som før og reguleres i samsvar med kommunal lønns- og prisvekst.

Utfordringer

Ny gebyrordning betyr helt nye gebyrer og gebyrstørrelser. Det betyr at vi ikke har tidligere års gebyrer å sammenligne gebyrstørrelsene med.

Feiing og tilsyn i fritidsboliger og i større bygg (næringsbygg og institusjoner) er vesentlig mer ressurskrevende sammenlignet med helårsboliger.

Feiing og tilsyn i fritidsboliger er utført først etter 2016 og erfaringsgrunnlaget for beregning av ressursbruk er fortsatt lite. Tilsyn med fyringsanlegg i større bygg er så langt ikke utført. Dette betyr at det er noe usikkerhet i beregning av ressursbruk og det må påregnes justeringer i forholdet mellom de ulike gebyrene i noen år fremover.

Støttetjeneste

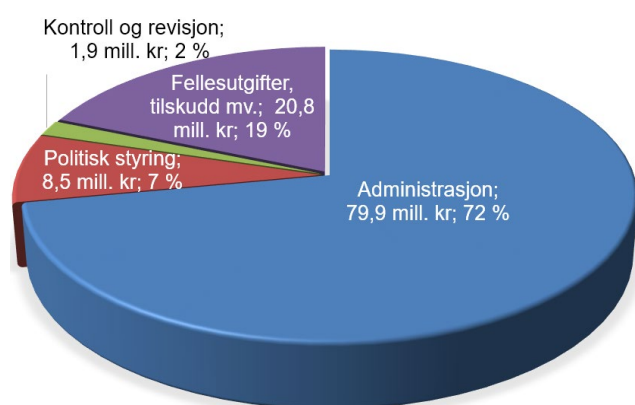
	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	135 199	130 663	126 878	126 080	126 757	125 707
Sum inntekter	-24 230	-17 344	-17 580	-17 580	-17 580	-17 580
Rammeendring			-4 021	-4 819	-4 142	-5 192
Netto driftsramme	110 969	113 319	109 298	108 500	109 177	108 127

Nye tiltak/endringer

Lønnsvekst			690	690	690	690
Prisjustering inntekter/utgifter			1 379	1 379	1 379	1 379
Endring pensjon			-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
Rammereduksjon 2021-2024			-1 640	-2 388	-2 761	-2 761
Valg 2021 og 2023			1 050	0	1 050	0
Flere lærlinger				1 000	1 000	1 000
Pensjon lærlinger			1 500	1 500	1 500	1 500
Statsbudsjett 2020 - intern flytting etablering og tilpasning bolig			-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
Statsbudsjett 2021 - øremerket tilskudd frivilligsentraler			-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Statsbudsjett 2021 - helårseffekt skatteoppkreving til staten			-1 250	-1 250	-1 250	-1 250
Statsbudsjett 2021 - tilskudd tros- og livssynssamfunn til staten			-550	-550	-550	-550
Justert prisjustering av tilskudd			-200	-200	-200	-200
Sum rammeendring			-4 021	-4 819	-4 142	-5 192

Status

Tjenesteleveranse 2019

Status

Støttetjenesten leverer tjenester til innbyggere, folkevalgte og øvrige avdelinger i kommunen. Området består av økonomi, HR, service, juridisk, kommunikasjon og IKT.

Fagområdene har ansvar for å tilrettelegge for god politisk og administrativ styring, samt ivareta en rekke fellesfunksjoner på vegne av hele organisasjonen.

69,3 årsverk er tilknyttet sektoren. Dette inkluderer prosjektstillinger, rådmanns-

området og ansatte ved kommunikasjonsavdelingen. I 2020 overføres fem ansatte fra skatteoppkreving kommune til skatteetaten.

Arbeidet med å forenkle og effektivisere administrative tjenester er videreført. Støttetjenesten har jobbet systematisk med satsing på lærlinger, arkiv og digitalisering. Det er også prioritert ressurser mot internkontroll, virksomhetsstyring og lederstøtte. I 2019 brukte Rana kommune mindre på administrasjon enn sammenlignbare kommuner i KOSTRA gruppe 13 (KG 13)

Utfordringer og satsinger

Støttetjenesten har en nøkkelrolle i utviklingen av en effektiv og robust kommuneorganisasjon. Vårt oppdrag er å sikre effektiv enhetlig administrativ praksis og samhandling i organisasjonen.

Endringstakten er høy og tjenestene må løpende utvikles i takt med dette. I Budsjett – og økonomiplanen legges det opp til strammere økonomirammer. Hovedutfordringen er å balansere økte behov og

forventinger opp mot reduserte rammer og krav til effektivisering.

Effektiv administrasjon oppnås gjennom samordning og utstrakt grad av digitalisering. Det gir stordriftsfordeler, robuste fagmiljø og økt mulighet til å rekruttere kompetent arbeidskraft. Administrasjon av kommuner blir stadig mer kompetansekrevende. Analyse- og utredningskompetanse er nødvendig for å håndtere strengere krav til kontroll og rapportering. Digitalkompetanse og kompetanse på kunstig intelligens er nødvendig for å utvikle fremtidas kommune.

I 2020 har det vært gjennomført et organisasjonsprosjekt i støttetjenesten for å møte fremtidas kommune – kommune 3.0. Ny organisering og nye arbeidsformer rulles ut i 2021.

Praktisk utøvelse av arbeidsgiverrollen er avgjørende for at kommune skal fremstå som en attraktiv og profesjonell arbeidsgiver. Det er viktig å sikre felles rutiner, gi lederstøtte og tilrettelegge for medbestemmelse både på strategisk og operativt nivå. HR har ansvar for å implementere og utvikle verktøykassa innenfor fagområdet. Arbeidet med å styrke strategisk HR videreføres i 2021.

Arbeidet med virksomhetsstyring videreføres sammen med, utrulling av innhold og moduler i kommunens kvalitetsportal. Dette skal sikre god styring, internkontroll og grunnlag for løpende forbedringsarbeid. Det skal jobbes videre med å styrke innkjøp og implementere vedtatt anskaffelsesstrategi. Kommunens systematiske beredskapsarbeid videreføres.

God økonomistyring er viktig for å sikre økonomisk bærekraft. Økonomiavdelingen skal tilrettelegge for god økonomistyring gjennom utvikling av verktøy, analyser, beslutningsgrunnlag, og løpende oppfølging av økonomisk utvikling. I 2021 tas det i bruk nye verktøy for å forenkle produksjon av styringsdokumenter. Det skal også vurderes hvordan vi kan videreføre «*Ranamodellen*»

etter at KØB prosjektet (kommunal økonomisk bærekraft) er avsluttet.

For å lykkes med innovasjonsarbeid må det utvikles innovasjonskultur. Støttetjenesten skal være pådriver for effektivisering, kvalitet og fornying. Det er gjennomført flere gjennomgående utviklingsløp de siste årene og nye tiltak igangsettes løpende. IKT skal tilrettelegge for operasjonalisering av vedtatt digitaliseringsstrategi og er opprustet med prosjektstillinger som skal bistå sektorene.

Det digitale løftet krever digital kompetanse. For å imøtekomme den digitale arbeidsdagen og fremtida, prioriteres det også i 2021 å styrke IKT kompetansen blant ansatte. Siste del av utrulling av digitale løsninger innenfor HR området og nye digitale løsninger innenfor regnskap-/innkjøp prioriteres. I løpet av 2021 skal vi ta i bruk digital innsynsløsning, e-signatur og ny løsning for møtegjennomføring. Dette vil effektivisere hele organisasjonen.

Krav til effektivisering og endret bruksmønster blant innbyggere og næringsliv gjør det nødvendig å utvikle gode digitale løsninger. Som ledd i satsing på digitalt førstevalg lanseres ny tjenesteportal i 2021. Portalen vil være under stadig utvikling og automatisering av arbeidsprosesser vil være en del av dette utviklingsarbeidet i årene fremover.

Strategisk kommunikasjon er et viktig virkemiddel for å nå kommunes mål. Kommunikasjonsavdelingen har en sentral rolle og skal brukes aktivt for å støtte opp om ønsket utvikling. Markedsføring, rekruttering, mobilisering og tilrettelegging for tilflyttere er noen av temaene som har prioritet.

Budsjett og økonomiplan 2021 - 2024

Støttetjenesten har en omstillingsoppgave på 1,6 mill. kr i 2021 som samlet beløper seg til 2,7 mill. kr i økonomiplanperioden. Driftsrammen styrkes som følge av ny pensjonsordning for læringer og stortingsvalg i 2021. Iverksettelse av siste år i opptrappingsplanen for læringer er skjøvet ut i tid.

Rammetilpasning oppnås gjennom:

Omorganisering - nye arbeidsformer

Effektiviseringsgevinster skal tas løpende ut gjennom digitalisering, automatisering og effektivisering av arbeidsprosesser. Ny organisering og nye arbeidsformer skal gi bedre ressursutnyttelse og robuste tjenester. Tiltak og gevinstrealisering håndteres løpende i økonomiplanperioden for å nå budsjettmål. Gevinstuttak vil i hovedsak skje gjennom nedtrekk av stillinger.

Ny driftsform rådhuskantene

Kantinedrift er ikke en administrativ kjerneoppgave. Rådhuskantene bør driftes profesjonelt av andre aktører. Det legges inn en forventet effektiviseringsgevinst i 2021.

Oppsigelse av avtaler og medlemskap

Avtale om kjøp av finanstjenester sies opp. Deler av gevinsten vurderes lagt inn i ny rådgiverstilling for å styrke prioriterte kompetansebehov. Rana kommunes medlemskap i WHO's nettverk Sunne kommuner sies opp. Kommunen velger å rette energi og ressurser mot bærekraftsarbeidet.

SIIN – Samordna innkjøp i Nordland

I 2021 evalueres innkjøpssamarbeidet og alternative løsninger. Nåværende avtale har ett års oppsigelse. Varsel om mulig fratredelse sendes innen utgangen av året med virkning fra 1.1.2022.

I 2021 er det avsatt investeringsmidler til slutføring av tjenesteportalen.

Mål

Utfordring	Indikator	Status i dag	Mål 2021
Øke andel digitaliserte administrative arbeidsprosesser.	Endring overgang- digitale arbeidsprosesser.	2 per år	2 per år
Økt andel innbyggere som kommuniserer digitalt med kommunen.	Andel innbyggere med digital postkasse. Antall brev SvarUt	43,7 prosent. 67 600	50 prosent. 90 000
Økt andel digitale søknader - bostøtte Økt andel digitale søknader - startlån	Andel digitale søknader.	89,7 prosent 100 prosent	95 prosent 100 prosent
Overgang til elektronisk Faktura EHF	Andel EHF	98 prosent	100 prosent

Rammereduksjoner

Tiltak	2021	2022	2023	2024
Ny driftsform rådhus kantine	-300	-300	-300	-300
Avvikle ekstern avtale finans	-400	-400	-400	-400
Innkjøpsordning		-483	-483	-483
Omorganisering 2021 støtte -effektivisering	-900	-1 165	-1 538	-1 538
Oppsigelse medlemskap Sunne kommuner	-40	-40	-40	-40
Sum tiltak	-1 640	-2 388	-2 761	-2 761

Fellesområde drift

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	132 415	44 685	56 210	56 210	46 210	46 210
Sum inntekter	-119 354	0	-10 000	0	0	0
Lønnsoppgjør			11 005	11 005	11 005	11 005
Saneringskostnader Gruben barneskole				10 000		
Investeringsstilskudd Gruben allaktivitetshus			-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Investeringsstilskudd Fageråsen hoppanlegg			-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Tilskudd Nordland teater - Black box			-480	-480	-480	-480
Besparelse FDV ny skolestruktur			1 000	1 000	1 000	1 000
Rammebevilgning samfunnsutviklings prosjekt			10 000			
Bruk av næringsfond - samfunnsutviklings prosjekt			-10 000			
Netto driftsramme	13 061	44 685	46 210	56 210	46 210	46 210

På fellesområde drift er det budsjettert med lønnsreserve som skal dekke lønnsoppgjørene i 2020 og 2021. Forventet årslønnsvekst fra 2020 til 2021 er anslått til 2,2 prosent.

I 2021 er det lagt inn 10,0 mill. kr til gjennomføring av vekstkraft og attraktivitetstiltak i tråd med kommuneplanens handlingsdel. Dette finansieres gjennom bruk av næringsfond. I 2022 er det lagt inn 10 mill. kr til saneringskostnader Gruben barneskole.

Kirkelig Fellesråd

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Sum utgifter	15 291	15 613	15 785	15 670	15 613	15 613
Rammeendring			172	57	0	0
Netto driftsramme	15 291	15 613	15 785	15 670	15 613	15 613
Nye tiltak/endringer						
Prisjustering inntekter/utgifter			422	422	422	422
Rammereduksjon 2021-2024			-250	-365	-422	-422
Sum rammeendring			172	57	0	0

Budsjettrammen er justert med forventet lønns- og prisvekst. Rammereduksjonen er basert på samme prinsipper som for øvrige sektorer. Festeavgiften for 2021 foreslås økt jamfør vedtaksdel.

Rammereduksjoner 2021-2024

Tiltak	2021	2022	2023	2024
Inntektsøkning fastede graver	-50	-50	-50	-50
Salg av tjenester	-50	-50	-50	-50
Reduksjon i stilling		-185	-242	-242
Reduksjon i leieutgifter - driftsmidler	-100			
Reduksjon strømudgifter	-50	-80	-80	-80
Sum tiltak	-250	-365	-422	-422

Utfordringer på lang sikt

Offentlig sektor, som innbyggerne først og fremst møter gjennom tjenestene kommunen leverer, vil få endrede rammebetingelser i årene fremover. Hvordan vil det påvirke vår kommune?

Kommunens drift påvirkes av omgivelsene og det som skjer rundt oss. Det er derfor viktig å ha oversikt over trender og drivere som påvirker kommuneøkonomien på kort og lang sikt.

De siste årene har vært preget av lav rente og høy vekst i bruk av oljepenger. Samtidig er det noen forhold som sammen med historiske trekk peker mot svakere økonomisk vekst.

I det store bildet tar globaliseringen nye former og gir økt usikkerhet om den videre utviklingen i internasjonal politikk og økonomi. Det er flere faktorer som vil påvirke kommunenes handlingsrom fremover. Oljesektoren vil ikke være samme sterke drivkraft i økonomien som før, og veksten i befolkningen i arbeidsdyktig alder blir lavere, samtidig som det blir flere eldre. I tillegg vil klimautfordringer påføre kommunen økte klimakostnader. Til slutt vil koronapandemien få ringvirkninger for den kommunale økonomien i flere år og gi et trangere handlingsrom.

For Rana kommune byr endringer i demografien på store utfordringer. Det stilles nye krav til innretning av tjenester og det utløser investeringsbehov til demografi og strukturtilpasninger.

Kommunens tjenester

Mindre inntekter og endringer i behovsprofilen med flere eldre, betyr strammere økonomiske rammer for Rana kommune i tiden som kommer. Samtidig har innbyggere og næringsliv stadig større forventninger til kommunens tjenester og kommunal oppgaveløsning. Regjeringen på sin side forventer at

kommunesektoren er offensiv og bidrar med fornying og effektivisering for å øke eget handlingsrom.

Rana kommune leverer gode tjenester. Tjenestene skal være bærekraftige og gi innbyggerne mulighet for økt selvhjelpenhet, mestring og læring. Vi skal i fellesskap utvikle et bærekraftig lokalsamfunn med muligheter for alle.

Utfordringene i offentlig sektor er betydelige og vil tvinge frem nye måter å løse fellesskapets oppgaver på. I årene fremover vil samskaping og samarbeid for å nå nasjonale og globale bærekraftsmål stå sentralt.

Hovedelementene i omstillingstiltakene handler i stor grad om å gjøre strukturelle endringer i tjenestene. Det handler om å utnytte stordriftsfordeler, og drifte med økt kvalitet og reduserte kostnader. Nye konsepter for tjenestene er under utvikling blant annet gjennom bruk av teknologi.

- Helse- og omsorgstjenestene er i omstilling. Innbyggerne skal være lengst mulig i eget hjem. Hverdags-mestring/-rehabilitering og forløpstenking skal implementeres. Kompetanseutnytting på tvers er viktig for gode tjenester. Tjenestene videreutvikles og har fokus på nye reformer.
- Skole omstiller for å oppnå optimal drift og sikre elevene gode rammevilkår for læring.
- Barnehagene må innrette driften fleksibelt for å tilpasse seg til svingninger i barnetall og nye krav til innhold /utvidede tjenester.

- Store etterslep på kommunale veier og bygg må håndteres.
- Det forventes at kommunen skal ha en aktiv rolle som samfunnsutvikler.

Behovsprofil tjenester

Det er vanskelig å se i glasskulen hvordan de kommunale tjenestene vil se ut i 2040 men basert på befolkningsprognosen er det dradd ut noen hovedtrekk som forventes å influere på tjenesteprofil og investeringer i et lengre perspektiv.

- Flere eldre med behov for tjenester.
- Knapphet på helse – og omsorgspersonell.
- Eldre bygningsmasse/omsorgsbehov. Behov for tomteareal.

Økning i antall eldre vil medføre behov for å prioritere ressurser inn mot denne målgruppa. Fra 2025 vil aldersgruppen over 80 år øke kraftig.

Allerede i forkant av veksten i eldre, må det sees på nødvendig ombygging av omsorgstjenestene for på sikt å oppnå god balanse i tjenestekjeden. Tjenestene må organiseres etter samfunnsoppdraget. Målet er at innbyggerne skal være lengst mulig i eget liv og i eget hjem. Hverdagsmestring/-rehabilitering og pasientforløp skal implementeres, heri bruk av velferdsteknologi. Samarbeid med sykehuset er viktig for gode pasientforløp. Omsorgsomgivelsene skal være funksjonelle.

Uforløst frivillighet trenger organisering og struktur for å ta ut potensialet. Rekrutteringsutfordringene er store og må gis fokus.

Vekst i antall eldre kan ikke møtes med tradisjonelle løsninger. Det vil ikke være nok økonomi og personell til å videreføre dagens struktur og tjenestenivå: Tjenestene må ombygges til å redusere behovet for nye sykehjemsplasser.

Fastlegeordningen må moderniseres. Det vil også bli behov for nok et legesenter.

Innen rustjenester, psykisk helse og innen tilbudet til funksjonshemmede må det sees på boalternativer og alternative eieformer.

Innenfor oppvekst og kultur er tidlig innsats nøkkelordet.

Fremtidens skole og planlagte investeringer må kontinuerlig tilpasses elevtallsprognosene. Det skal derfor satses på løsninger som gir fleksibilitet og som kan håndtere svingninger i elevtall.

Hvis trenden med lave fødselstall vedvarer, må hele barnehagestrukturen gjennomgås. Fremskrevet prognose frem til 2040 viser en nedgang i aldersgruppen 0-5 år 57 barn.

Den store utfordringen ligger i demografien med den kraftige veksten i eldre. Også andre områder har store utfordringer, slik som tjenester til personer med utviklingshemming, legetjenester, psykisk helse og innen rusfeltet.

Innovasjon og digitalisering

Aldrende befolkning og redusert handlingsrom

Bærekraftige velferdskommuner

Kilde: KMD 2020 Statsbudsjett 2021

Det er også en stor utfordring å ta ut kostnadsreduksjoner på tjenesteområder som har demografinedgang i den takt som rammene tilsier.

Utfordringsbildet i tekniske tjenester kan kort oppsummeres til følgende: Klimaendringer (økende ekstremvær), kapitalslit (økende vedlikeholdsetterslep), forventningsgap (økende innbyggerkrav) og samfunnsutvikler (økende breddeansvar).

Den største strukturelle utfordringen i tekniske tjenester er veisystemet og bygningsmassen.

Det kreves en bred satsing dersom vi skal løse utfordringene og innrette driftsområdene for fremtiden. De trengs både kortsiktige og langsiktige grep. Man må:

- se på andre, mer bærekraftige driftsløsninger enn dagens velprøvde strukturer/modeller
- igangsette tiltak som reduserer etterspørselen på sikt
- igangsette tiltak som kan redusere mangelen på arbeidskraft, utvikle ansatte og bevare kompetansen

Befolkningsutvikling

Norge og befolkningen i kommunene eldes i et økende tempo. Om få år vil det for første gang være flere eldre enn barn i landet.

Befolkningsprognose fra Statistisk sentralbyrå (SSB) fra 2020, viser en lavere befolkningsvekst enn tidligere år kombinert med sterkere aldring. Dette er trender som vil prege befolkningsutviklingen i Norge framover.

Det forventes ikke at koronapandemien øker dødeligheten, men derimot reduserer fruktbarheten og innvandringen på kort sikt.

Historisk lav fruktbarhet

Vi har en historisk lav fruktbarhet i Norge i dag, og delvis på grunn av koronapandemien forventes fortsatt lav fruktbarhet de neste fem årene.

Tobarnsnormen står fortsatt sterkt – men stadig færre får mer enn to barn, dermed har barnetallet sunket svakt, til litt under to barn per kvinne.

Siden kvinner er eldre enn tidligere når de først får barn, må de være raske på avtrekkeren når de først kommer i gang, dersom de skal ende på opp mot to barn i framtiden.

I 2019 var gjennomsnittsalderen for førstegangsfødende 29,8 år for mødre og 32 år for fedre.

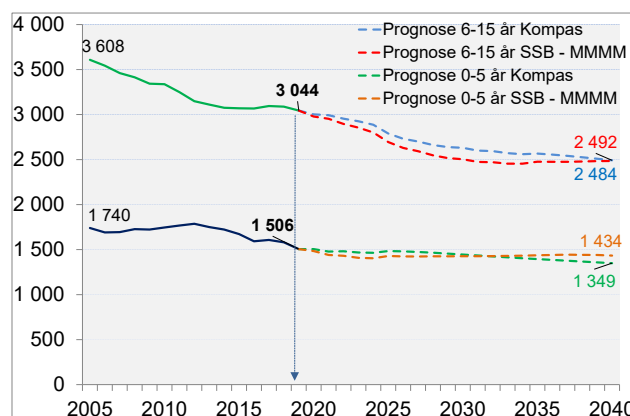
Befolkningsprognose

Kommunens befolkningsprognose legger opp til en årlig nettoutflytting lik null. Dette betyr at vi forventer at like mange personer flytter inn som ut av kommunen, noe som isolert sett ikke vil gi en endring i antall innbyggere.

Vi forventer redusert nettoinnvandring fra utlandet og lavere fruktbarhet, på lik linje med nasjonale forventninger. Rana har hatt befolkningsnedgang i 2019 og i første halvår 2020. Fødselstallene i disse periodene har vært historisk lave, samtidig som nettoflyttingen har vært negativ.

Kommunens befolkningsprognosen er mer positiv enn utviklingen i 2019 og hittil i 2020 viser og mer positiv enn SSBs hovedalternativ. Befolkningsprognosene viser samme utviklingstrend på lengre sikt, med befolkningsnedgang, færre barn og unge, samt flere eldre. Mens prognosen fra SSB viser en befolkningsnedgang mot 2040 på rundt 1 000 innbyggere, viser kommunens prognose en nedgang på i underkant av 500 personer.

Figur 18. Prognose Rana/SSB 0-15 åringer

Størst reduksjon forventes blant barn i grunnskolealder, 6-15 år. Denne aldersgruppen kan bli redusert med over 500 personer frem mot 2040 og det kan bli rundt 2 500 elever i grunnskolen, dersom prognosene slår til.

Størst økning skjer i eldregruppene. Antall personer over 67 år forventes å øke fra ca. 4 500 i 2019 til over 6 700 personer i 2040.

Tabell 27. Befolkningsprognose 2019-2040

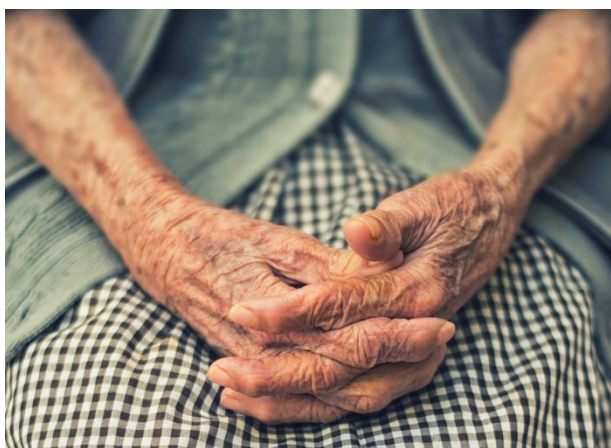
Alder	2019	2024	Endring	2030	2040
0-5 år	1 506	1 464	-42	1 445	1 349
6-15 år	3 044	2 887	-157	2 630	2 492
16-66 år	17 065	16 715	-350	16 280	15 200
67-79 år	3 204	3 559	355	3 784	4 086
80-89 år	1 097	1 315	218	1 691	2 025
90 år og over	268	290	22	355	603
Sum	26 184	26 230	46	26 185	25 755

Kommunens befolkningsprognose gir en forventet folkemengde på 25 755 innbyggere i 2040.

I prognosen er det ikke tatt høyde for konsekvenser som følge av ny flyplass, batterifabrikk og eventuelt andre større etableringer i kommunen.

Flere eldre

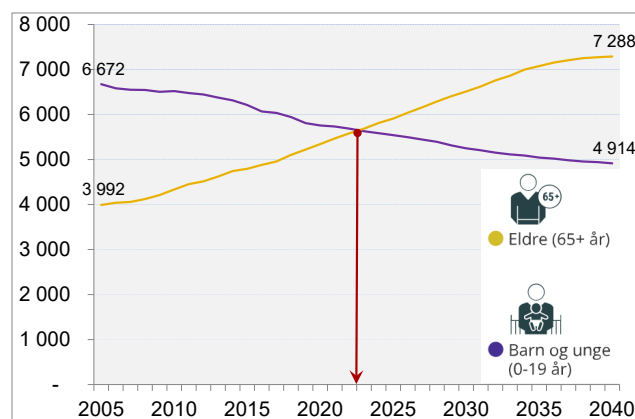
Rana vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det blir stadig færre yrkesaktive samtidig som vi får flere eldre.

Arbeidskraftbehovet kan bli vanskelig å dekke, spesielt innenfor pleie- og omsorgsykker.

Samtidig blir det relativt sett færre i yrkesaktiv alder til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Figur 19. Forsørgerbilde barn og eldre i Rana

Figuren over viser den samme utviklingen i Rana som i landet for øvrig, men at Rana ligger sju år foran landet. Fra 2023 viser prognosen at det for første gang i kommunen er flere personer i alderen 65 år og over enn antall personer i alderen 0-19 år.

Det blir også flere eldre innvandrere i landet. I følge SSB vil hver fjerde innvandrere være 70 år eller mer i 2060. Innvandrere vil ikke bare arbeide i helse- og omsorgssektoren, men også selv være brukere av disse tjenestene. Denne utfordringen vil vi også møte i Rana.

Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv

I det langsiktige perspektivet er oversikt over investeringer som er vedtatt i gjeldende budsjett og økonomiplan samt nye innspill tatt inn. Innspillene gjelder både vedtak etter budsjettvedtaket høsten 2019, og innmeldte behov i forbindelse med den administrative prosessen som ble påbegynt før sommeren.

Dette er gjort for å ha en oversikt over fremtidige behov, som blant annet må vurderes i forbindelse med veksten i eldregruppene frem mot 2030. Oversikten gir et godt grunnlag for å vurdere prioriteringer

over en lengre periode enn den fireårige økonomiplanperioden.

Investeringsnivået kommunen legger seg på fremover er en av de kraftigste driverne for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. Den langsiktige horisonten er også nødvendig for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft, jamfør bærekraftmodellen (KØB).

I perspektivet fram mot 2030 er årlige rammer til trafiksikkerhetstiltak, kommunale veier, kjøp av tomtegrunn, småinvesteringer 5+5 mill. kr og egenkapitaltilskudd til pensjonsordningen med 6,4 mill. kr videreført.

I tillegg til innspillene ovenfor som strekker seg utover økonomiplanperioden har en i arbeidet med perspektivanalysen 2020 sett på investeringsbehov frem mot 2030. Økningen i antall eldre i befolkningen aktualiserer en dreining av ressursbruken mot disse gruppene i tiden fram mot 2030.

I analysen ønsker en å vurdere konsekvensen av bygging av to nye sykehjem i perioden. Det første med nytt sentralkjøkken inkludert til 250 mill. kr og det andre med 200 mill. kr. Det er forutsatt et tilskuddsnivå på ca. 45 prosent, eller ca. 94 mill. kr for hvert av prosjektene.

I gjeldende økonomiplan er vedlikeholdsetterslepet på øvrig bygningsmasse utenom skolebygg omhandlet. Tas det høyde for oppgradering av bygningsmassen, blir etterslepet på 1,1 mrd. kr. Det er lagt til grunn 25 000 kr/m². I analysen har en forutsatt at

det legges inn et årlig beløp på 65 mill. kr fra og med 2025 for å ivareta renovering/-oppgradering av øvrige bygg i perioden frem til 2031, tilsammen 455 mill. kr. I tillegg er det lagt inn et udefinert beløp på 25 mill. kr årlig for andre investeringsbehov, samt 50 mill. kr årlig på selvkostområdet i perioden.

Innmeldte prosjekter som ikke er med i investeringsplanen

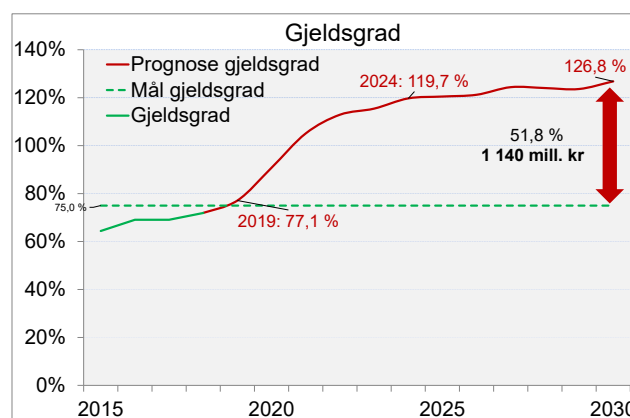
I en egen tabell i perspektivanalysen er det en oversikt over innmeldte investeringsbehov og prosjekter som ikke er tatt med i simuleringen.

Innenfor helse og omsorg er det meldt inn flere prosjekter. Det meldt inn behov for renovering av Gruben sykehjem, ombygging av tidligere lokaler for hjemmetjenesten ved Selfors sykehjem samt ombygging av lokaler ved reduksjon av sykehjems plasser. I tabellen i perspektivanalysen er bygging/etablering av nytt krisesenter uteglemt. Kostnaden er usikker.

Innenfor tekniske tjenester er utbygging gatelyst, uteområde Mjølanstranda og samlokalisering tekniske tjenester på Mjølan innmeldt uten å være tatt inn i planen.

Detaljert oversikt over innmeldte uprioriterte investeringsprosjekter fremgår av perspektivanalysen.

Figur 20. Gjeldsgrad 2015-2030

Flere av prosjektene mangler kostnadsanslag. Prosjektene det er anslått beløp på, utgjør til sammen 639 mill. kr. Med hensyn til

kompensasjon for merverdiavgift, vil lånebehovet øke med ca. 500 mill. kr uten tilførsel av ytterligere egenkapital.

Finansielle konsekvenser av investeringsplanen i et 30-års perspektiv

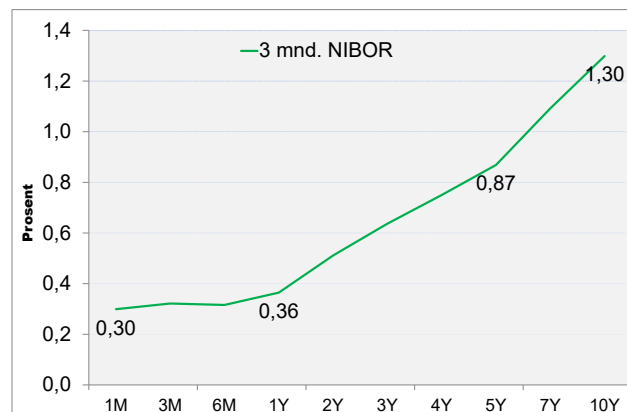
For å illustrere hva som kreves for å komme ned på en gjeldsgrad som tilsvarer 75 prosent av brutto driftsinntekter er det regnet på hvor mye årlige avdrag må økes med over en tidsperiode.

Skal målet nås i løpet av en 10-års periode må årlige avdrag økes med ca. 98 mill. kr, eller ca. 49 mill. kr i en 20-års periode. Samtidig må ikke årlige låneopptak overstige ordinære avdrag, som i 2024 vil ligge på ca. 90 mill. kr. Det betyr et gjennomsnittlig investeringsnivå på ca. 112 mill. kr i årene etter 2024.

Investeringsbeløpet er inkludert selvfinansierende investeringer. Gjennomsnittet i planperioden 2021-2024 er over 430 mill. kr. Korrigert for flyplassen over 330 mill. kr.

Kommunalbanken utarbeider prognoser for renteutviklingen i 30-års perspektiv. Med utgangspunkt i prognosen for 3 mnd. NIBOR vil denne stige fra i overkant av 0,3 prosent i dag til 1,3 prosent ved utgangen av 2030. Dette indikerer en kommunal innlånsrente på i underkant av 2 prosent i det langsiktige perspektivet, en økning på under ca. 1 prosentpoeng fra utgangen av 2020. Dette rentenivået er det tatt høyde for ved beregningen av konsekvensene av investeringsnivået i perspektivanalysen.

Figur 21. Renteprognose 3 mnd. Nibor 2020-2030.

Med forbehold om alt annet likt vil gjennomføringen av dette investeringsprogrammet frem til 2030 øke gjeldsgraden til overkant av 126,8 prosent. I kroner utgjør dette ca. 1,1 mrd. kr over målet for en gjeldsgrad på 75 prosent. I økt rente- og avdragsbelastning utgjør dette ca. 66 mill. kr.

Korrigert for lån til selvfinansierende prosjekt (VA) må over halvparten av dette finansieres av frie inntekter, eller sagt på en annen måte, gjennom reduserte driftsrammer.

Tabell 28. Investeringsnivå 2018-2030

Mål gjeldgrad 75 %	Gjelds grad	Avvik i prosent	Avvik i mill. kroner
Gjeldsgrad 2019	77,1 %	2,1 %	46
Gjeldsgrad 2024	119,7 %	44,7 %	983
Gjeldsgrad 2030	126,8 %	51,8 %	1 140

Vedlegg

Vedlegg 1. Bevilgningsoversikt drift

	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024
Rammetilskudd	-765 208	-789 100	-782 000	-784 000	-786 000	-789 000
Inntekts- og formuesskatt	-683 083	-693 100	-719 200	-718 200	-717 200	-716 200
Eiendomsskatt	-90 757	-80 760	-80 060	-79 360	-78 660	-77 960
Andre generelle driftsinntekter	-106 614	-94 170	-85 799	-80 686	-79 842	-78 864
Sum generelle driftsinntekter	-1 645 662	-1 657 130	-1 667 059	-1 662 246	-1 661 702	-1 662 024
Sum bevilgninger drift, netto	1 476 734	1 503 677	1 537 460	1 518 150	1 493 602	1 485 233
Avskrivinger	80 554	70 507	70 528	72 128	73 928	76 028
Sum netto driftsutgifter	1 557 288	1 574 184	1 607 988	1 590 278	1 567 530	1 561 261
Brutto driftsresultat	-88 374	-83 146	-59 071	-71 968	-94 172	-100 763
Renteinntekter	-28 508	-23 470	-13 620	-11 570	-12 070	-12 470
Utbytter	-25 810	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Renteutgifter	55 235	58 330	33 497	40 929	47 078	52 030
Avdrag på lån	58 228	63 728	75 100	78 700	80 500	79 400
Netto finansutgifter	59 145	88 588	84 977	98 059	105 508	108 960
Motpost avskrivinger	-80 550	-70 507	-70 507	-72 107	-73 907	-76 007
Netto driftsresultat	-109 779	-65 065	-44 601	-46 016	-62 571	-67 810
Overføring til investering	56 014	49 631	800	800	17 851	49 631
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	10 708	7 339	-4 536	7 129	5 184	5 323
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	66 661	-9 844	48 337	38 087	39 536	12 856
Sum disp. eller dekning av netto driftsresultat	133 383	47 126	44 601	46 016	62 571	67 810
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-20 926	0	0	0	0	0

Vedlegg 2. Bevilgningsoversikt investering

Bevilgningsoversikt - investering	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Investeringer i varige driftsmidler	335 151	727 575	896 250	294 750	166 650	246 100
Tilskudd til andres investeringer	4 472	6 830	22 700	20 720	29 240	21 140
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	6 181	6 000	6 400	6 400	6 400	6 400
Utlån av egne midler	6 050	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	351 854	740 405	925 350	321 870	202 290	273 640
Kompensasjon for merverdiavgift	-53 089	-76 760	-82 850	-41 500	-10 800	-28 050
Tilskudd fra andre	-2 991	-14 798	-24 780	-13 480	-13 600	-2 400
Salg av varige driftsmidler	-78 189	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Utdeling fra selskaper	-4 593	-1 100	-450	-250	-200	-100
Mottatt avdrag på utlån av egne midler	-24 790	-6 040	-6 040	-6 040	-6 040	-6 040
Bruk av lån	-228 502	-297 591	-388 520	-254 690	-149 439	-192 559
Sum investeringsinntekter	-392 154	-398 289	-504 640	-317 960	-182 079	-231 149
Videreutlån	77 190	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Bruk av lån til videreutlån	-77 190	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000	-70 000
Avdrag på lån til videreutlån	36 047	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-35 902	-37 345	-36 928	-36 928	-36 928	-36 928
Netto utgifter videreutlån	145	-13 345	-12 928	-12 928	-12 928	-12 928
Overføring fra drift	-56 014	-49 631	-800	-800	-17 051	-49 631
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	74 804	13 345	12 928	12 928	12 928	12 928
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	21 812	-292 485	-419 910	-3 110	-3 160	7 140
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	40 602	-328 771	-407 782	9 018	-7 283	-29 563
Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	447	0	0	0	0	0

Vedlegg 3. Hovedoversikt investeringer

Hovedoversikt investering	Regnskap 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	ØkPI 2022	ØkPI 2023	ØkPI 2024
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-78 189	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Andre salgsinntekter	-81	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-366	-14 798	-24 780	-13 480	-13 600	-2 400
Kompensasjon for merverdiavgift	-53 089	-76 760	-82 850	-41 500	-10 800	-28 050
Statlige overføringer	-2 880	0	0	0	0	0
Andre overføringer	-111	0	0	0	0	0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak	-4 593	-1 100	-450	-250	-200	-100
SUM INNTEKTER (L)	-139 309	-94 658	-110 080	-57 230	-26 600	-32 550
Utgifter						
Lønnsutgifter	5 315		0	0	0	0
Sosiale utgifter	1 374		0	0	0	0
Kjøp av varer og tj som inngår i kommunal tj.prod.	273 454	400 105	413 400	254 450	155 850	218 050
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tj.prod.	0	0	0	0	0	0
Overføringer	57 560	334 300	505 550	61 020	40 040	49 190
Renteutg og omkostninger	1 920	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
SUM UTGIFTER (M)	339 623	734 405	918 950	315 470	195 890	267 240
Finansieringstransaksjoner						
Avdrag på lån	36 047	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Utlån	83 240	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Kjøp av aksjer og andeler	6 181	6 000	6 400	6 400	6 400	6 400
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsetning til ubundne investeringsfond	33 692	9 140	8 490	8 290	8 240	8 140
Avsetninger til bundne investeringsfondfond	100 755	43 345	42 928	42 928	42 928	42 928
SUM FINANSIERINGSTRANSAKSJONER (N)	259 915	152 485	151 818	151 618	151 568	151 468
FINANSIERINGSBEHOV (O = M+N-L)	460 229	792 232	960 688	409 858	320 858	386 158
Finansiering						
Bruk av lån	-305 692	-367 591	-458 520	-324 690	-219 439	-262 559
Salg av aksjer og andeler		0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-60 692	-43 385	-42 968	-42 968	-42 968	-42 968
Overføringer fra driftsregnskapet	-56 014	-49 631	-800	-800	-17 051	-49 631
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-11 880	-301 625	-428 400	-11 400	-11 400	-1 000
Bruk av bundne fond	-25 951	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000	-30 000
SUM FINANSIERING (R)	-460 229	-792 232	-960 688	-409 858	-320 858	-386 158
UDEKKET/UDISPONERT (S = O-R)	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 4. Gebyrregulativ

Gebyrregulativ og priser for kommunale tjenester ligger på kommunens nettside:

https://www.rana.kommune.no/organisasjon/priser_gebyrer/Sider/side.aspx

Vedlegg 4.1 Vann- og Avløp

Det anbefales at vann- og avløpsgebyrene utskrives med 5 prosent økning for vann og 10 prosent økning for avløp. Priser for 2020 i parentes.

Tilknytningsgebyrer

Gjelder for alle kommunale vannverk (Mo, Storforshei, Røssvoll, Dalselv, Sør-Sjona/Utskarpen og Åga vannverk):

Tilknytningsgebyr vann: **13,42 kr** (12,78 kr) **per m²**. Minste grunnlag for beregning = 100 m².

Tilknytningsavgiften ved førstegangstilknytning skal under enhver omstendighet beregnes etter minimum 100 m² bruksareal for bolig og annen bebyggelse. Tilknytningsavgift betales ved tilbygg eller påbygg større enn 25 m² netto bruksareal, for bolig og annen bebyggelse.

Tilknytningsgebyr avløp: **18,70 kr** (17,00 kr) **per m²**. Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for vann

Fastgebyr vann: **1 014 kr** (966 kr) **per år**.

Gjelder for alle boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: **10,77 kr** (10,26 kr) **per m³** vann for de som har **vannmåler**.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ per m² bruksareal: **12,92 kr** (12,31 kr) **per m²**

Eks.: En bolig på 120 m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (1 014 kr + 1 550 kr) = **2 564 kr** (2 443 kr) **eks. mva.**

(10,77 kr per m³ x 1,2 m³ x 120 m² = 1 550 kr + fastgebyr 1 014 kr = 2 564 kr)

Eiendom som ikke hovedsakelig benyttes til bolig skal betale den variable del av årsgebyret etter målt forbruk.

Ubebygdt tomt skal betale samme fast del som for boenheter. Gjelder også hvis det står hus på tomta som er ubeboelig, slik at eiendommen er å betrakte som ubebygdt tomt.

I tillegg kommer mva.

Årlig gebyr for avløp

Fastgebyr avløp: 1 117 kr (1 015) per år. Gjelder for boenheter og eiendommer i tillegg til et variabelt gebyr.

Variabelt gebyr: 11,64 kr (10,58 kr) per m³ avløp for de som har **vannmåler**.

For eiendommer uten måler regnes et forbruk på 1,2 m³ per m² bruksareal: **13,97 kr (12,70 kr) per m²**

Eks.: En bolig på 120 m² uten vannmåler får et årlig gebyr på (1 117 kr + 1 676 kr) = **2 793 kr (2 539 kr) eks. mva.**

(11,64 per m³ x 1,2 m³ x 120 m² = 1 676 kr + fastgebyr 1 117 kr = 2 793 kr)

Øvrige betingelser som for vann.

I tillegg kommer mva.

Saksutredning

Målsettingen er at årsgebyrene skal være så forutsigbare som mulig for abonnentene og ikke variere sterkt fra år til år, selv om kommunen enkelte år får store kostnader på drift eller investeringer. Det er et mål at kommunen i planperioden skal ha tilstrekkelig med reserver på fond. Dette gjør det enklere å unngå store variasjoner i gebyrene og legge inn et jevnere gebyrnivå over flere år, samt ha en buffer for uforutsette hendelser.

Med forslag til gebyrendring, viser prognosen at utgiftene vil bli omtrent på samme nivå som inntektene i 2021 og ingen oppbygning eller bruk av fond. For 2021 budsjetteres det med en avsetning på 95 000 kr til selvkostfond vann og bruk av 120 000 kr fra selvkostfond avløp. Det anbefales at gebyrene utskrives med 5 prosent økning for vann og 10 prosent økning for avløp.

Eks.: For en enebolig på 120 m² vil gebyrene da bli:

Årsgebyr vann for en gjennomsnittsbolig **2 564 kr (2 443 kr) eks. mva.**

Årsgebyr avløp for en gjennomsnittsbolig **2 793 kr (2 539 kr) eks. mva.**

Dette tilsvarer en samlet økning av vann- og avløpsgebyrene for en gjennomsnittlig enebolig på 120 m² på 375 kr + mva.

Tabell 29. Selvkostområde vann: regnskap 2019 - prognose 2020-2024

Endring av normalgebyr fra i fjor (%)		0,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %
Vann	2019 Etterkalkyle selvkost	2020 Prognose	2021 Budsjett	2022 Økonomiplan	2023 Økonomiplan	2024 Økonomiplan
Driftsinntekter	39 902 528	36 200 000	38 606 940	40 683 690	40 220 378	42 358 479
Direkte driftsutgifter	17 137 195	23 000 000	23 745 983	24 339 632	24 948 123	25 571 826
Direkte kapitalkostnader	15 667 744	12 658 795	13 883 653	15 320 705	16 214 302	17 263 086
Indirekte kostnader	839 626	860 616	882 132	904 185	926 789	949 959
Driftskostnader	33 644 565	36 519 411	38 511 767	40 564 523	42 089 215	43 784 871
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	33 510 505	36 519 411	38 466 093	40 539 322	40 072 401	42 206 803
Resultat	6 257 963	-319 411	95 172	119 167	-1 868 837	-1 426 392
Selvkostgrad (%)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	700 302	7 046 339	6 809 568	6 993 883	7 211 798	5 437 122
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	6 257 963	-319 411	95 172	119 167	-1 868 837	-1 426 392
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	88 074	82 640	89 143	98 749	94 161	75 583
Selvkostfond 31.12	7 046 339	6 809 568	6 993 883	7 211 798	5 437 122	4 086 313

Tabell 30. Selvkostområde avløp: regnskap 2019 - prognose 2020-2024

Endring av normalgebyr fra i fjor (%)		0,0 %	10,0 %	10,0 %	7,5 %	7,5 %
Avløp	2019 Etterkalkyle selvkost	2020 Prognose	2021 Budsjett	2022 Økonomiplan	2023 Økonomiplan	2024 Økonomiplan
Driftsinntekter	35 698 489	33 500 000	36 475 192	40 268 817	43 489 455	46 884 153
Direkte driftsutgifter	23 439 520	21 600 000	22 140 000	22 693 500	23 260 838	23 842 358
Direkte kapitalkostnader	14 466 541	12 045 836	13 353 065	14 975 278	17 510 647	20 652 237
Indirekte kostnader	1 049 297	1 075 529	1 102 417	1 129 978	1 158 227	1 187 183
Driftskostnader	38 955 358	34 721 366	36 595 483	38 798 756	41 929 712	45 681 778
Samlet selvkost (Gebyrgrunnlag)	38 598 403	34 721 366	36 475 192	40 268 817	43 489 455	46 884 153
Resultat	-3 256 869	-1 221 366	-120 291	1 470 061	1 559 743	1 202 375
Selvkostgrad (%)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Selvkostfond 01.01	8 888 485	5 798 597	4 639 486	4 578 726	6 123 180	7 786 469
-/+ Bruk av/avsetning til selvkostfond	-3 256 869	-1 221 366	-120 291	1 470 061	1 559 743	1 202 375
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	166 981	62 255	59 531	74 393	103 546	134 203
Selvkostfond 31.12	5 798 597	4 639 486	4 578 726	6 123 180	7 786 469	9 123 046

Vedlegg 4.2 Feie- og tilsynsgebyr

Følgende satser for feie- og tilsynsgebyrer vedtas for 2021:

Feiing

Skorsteiner i helårsboliger inntil 2 etasjer:	477 kr
Skorsteiner i helårsboliger <u>over</u> 2 etasjer (blokkbebyggelse):	792 kr
Skorsteiner i fritidsboliger:	1 179 kr
Skorsteiner i næringsbygg og institusjoner:	2 711 kr

Tilsyn med fyringsanlegg

Boenheter i helårsboliger (småhus):	614 kr
Boenheter i helårsboliger (<u>blokkbebyggelse</u>):	398 kr
Fritidsboliger:	1 154 kr
Fyringsanlegg i næringsbygg og institusjoner:	1 989 kr

I tillegg kommer mva.

Følgende satser foreslås for oppdrag som faktureres utenom feie- og tilsynsavgiften (serviceoppdrag). Sats for 2020 i parentes:

Serviceoppdrag (timepris):	792 kr (771 kr)
----------------------------	------------------------

I tillegg kommer mva.

Vedlegg 4.3. Gebyrregulativ areal og miljø

Endringer i forskriften fra 2020 til 2021 er markert med rødt.

§ 15 Rabatter

A Søknad uten mangler

Leveres det komplett søknad ved første innlevering, gir vi **20** prosent rabatt på saksbehandlingsgebyret.

B Søknad levert via **digitale søknadsløsninger**

Ved elektronisk innsending av søknad via **digitale søknadsløsninger**, gir vi **20** prosent rabatt på saksbehandlingsgebyret.

Søknad om utslippstillatelse må leveres av fagkyndig/entreprenør/leverandør i Powel Entreprenørportal.

G Tiltak som gjelder oppgraving av nedgravde oljetanker

For å sikre at flest mulig iverksetter oppgraving av nedgravde oljetanker som ikke er i bruk, innføres gebyrfri behandling av tiltaksplan for forurenset grunn i disse sakene.

Gebyrfritaket gjelder private tiltakshavere.

H Oppgradering av eksisterende avløpsanlegg eller bytte til nytt avløpsanlegg

Søkes det om å oppgradere eksisterende avløpsanlegg eller bytte til nytt avløpsanlegg uten at kommunen sender forhåndsvarsel eller pålegg om utbedring, gir vi 40 prosent rabatt på saksbehandlingsgebyret. Forutsetningen er at søknaden leveres av fagkyndig/entreprenør/leverandør i Powel Entreprenørportal.

Rabatt etter bokstav C og D blir refundert under forutsetning av at energikravene blir dokumentert når man søker om ferdigattest. Samlet sett kan ikke reduksjoner overstige 50 prosent av **saksbehandlingsgebyret.**

KAP. 2 Private planforslag

2.3 REGULERINGSPLAN, PBL §§ 12-3 og 12-11		2021	2020
2.3.4	Tillegg for regulert friareal, grønnstruktur, jord- og skogbruk eller bruk og vern av sjø og vassdrag som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning) uten at det gjenskaffes nytt fullgodt erstatningsareal innenfor planområdet. Per m ²		

Beregning av bygningsareal i 2.3 OG 2.4:

Eksisterende bebyggelse som skal bestå og som endrer formål og/eller får økt utnyttelsesgrad skal medregnes, men kun med det som endres/økes.

Der det i planen er oppgitt maks BRA legges dette til grunn for beregningen.

I øvrige planer regnes arealet ut fra tillatt prosent BYA multiplisert med antall etasjer planen åpner for i de ulike områdene. **Kjeller/parkeringskjeller (plan der underkant dekke eller himling er høyst 0,75 m over planert terreng i gjennomsnittsnivå rundt bygningen) skal ikke medregnes som egen**

etasje ved gebyrberegningen. For industri og verkstedbebyggelse i en etasje uten innvendig inndeling i plan, regnes kun én etasje uansett høyde.

2.4 MINDRE ENDRINGER I REGULERINGSPLAN, PBL §§ 12-14		2021	2020
2.4.3	Tillegg for regulert friareal, grønnstruktur, jord- og skogbruk eller bruk og vern av sjø og vassdrag som omreguleres til byggeformål, næringsareal eller anleggsformål (herunder råstoff- og mineralutvinning) uten at det gjenskaffes nytt fullgodt erstatningsareal innenfor planområdet. Per m2		

KAP. 3 Bygge- og delesaker

I tillegg til basisgebyr ilegges et arealgebyr for nytt bruksareal (BRA) med kr. 20,- per m². Areal beregnes etter NS 3490.

3.1. BOLIGBYGG OG FRITIDSHUS		2021	2020
	Basisgebyr		
b	Enebolig med hybel-/sokkelleilighet (selvstendig sekundærleilighet)		

3.18. DELINGSSØKNADER		2021	2020
b	Behandling av enkle delingssøknader (f.eks. mindre endring i plan), 50 % av 3.18.a		
c	Ved fradeling av flere tilgrensende tomter samtidig, betales 90 % for tomt 2-5, 80 % for tomt 6-10 og 70 % for tomt 11 og videre.		

KAP. 4 Matrikkelloven

4.1.2 Oppretting av grunneiendom og festegrunn (tilleggsareal)		2021	2020
	Tilleggsareal (inntil 250 m ²) til eksisterende eiendommer samt frittliggende arealer inntil 100 m ² til naust, garasjer og uthus. Det betales gebyr med 70 % av satsene i pkt. 4.1.1.		
4.2.1 Oppretting av matrikkelenhet uten oppmåling			
	Gebyr faktureres etter medgått tid, med et minimumsgebyr	7 200	6 200
4.3.1 Grensejustering - Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
	Ved grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal. (maksimalgrensen er satt til 500 m ²). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- eller jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.		11 400
4.6 Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheter			
	For inntil 4 punkter		11 400

KAP. 6 Prisliste for andre tjenester

6.2 Påvisning av byggelinje		2021	2020
6.2.1	Påvisning av byggelinje med inntil 4 punkt		
6.2.2	Utgår		
6.3.1	Andre oppdrag		
	Arbeidet faktureres etter medgått tid med minstepris 1,5 t		

6.5 Miljøfyrtårnsertifisering		2021	2020
	Sertifisering og resertifisering		6 600
6.6 Administrasjonsgebyr ved salg av kommunale eiendommer			
a	Ved inngåelse av kjøpekontrakt	5 000	
b	Ved innløsning og salg av festetomter når tilbudet er akseptert	2 500	
c	Ved salg av kommunale tilleggsarealer når tilbudet er akseptert	2 500	

KAP. 7 forurensningsloven

7.1 Saksbehandlingsgebyr for søknad om utslippstillatelse		2021	2020
a	Forurensningsforskriften kapittel 12: Lite gråvannsutslipp fra enkel/liten hytte med lav VA-standard. Typisk eldre enkel/liten hytte med maks 6 sengeplasser, ikke WC, oppvaskmaskin og vaskemaskin.	2 000	
b	Forurensningsforskriften kapittel 12: 1 - 15 pe 15 pe tilsvarer ca. 3 boenheter. Omfatter også gråvannsutslipp (uten WC) fra større/moderne hytter med høy VA-standard og fasiliteter som legger til rette for høy bruksfrekvens og stort vannforbruk.		7 300
c	Forurensningsforskriften kapittel 12: 16 - 49 pe	11 000	
d	Forurensningsforskriften kapittel 13: kommunalt avløpsvann Fra 50 pe, også private avløpsanlegg.	21 000	15 000
e	Forurensningsforskriften kapittel 15: utslipp av oljeholdig avløpsvann Gjelder både privat avløpsanlegg og påslipp til offentlig avløpsnett.		10 700
f	Forurensningsforskriften kapittel 15A: påslipp		10 700

7.2 Tilsyn av separate avløpsanlegg		2021	2020
a	Tilsynsgebyr, hytter med små gråvannsutslipp	200	
b	Tilsynsgebyr, anlegg kapittel 12		535
c	Tilsynsgebyr, anlegg kapittel 13	900	

Vedlegg 4.4 Gebyrer for husholdnings- og fritidsrenovasjon og kommunal septik tømning i 2021

Etter konkursen i RenoNorden AS har kostnaden på innhenting av husholdningsavfall økt med ca. 11 mill. kr per år. Gebyret har økt betydelig i 2018 og 2019 på grunn av konkursen, i 2020 og 2021 vil det bli gjennomført kostnadsbesparende tiltak som gjør at husholdningsrenovasjonsgebyret ikke blir økt i 2021.

Septikgebyr vil ha en økning på 3 prosent i 2021 for tømning av tanker inntil 4 m³ og for alle tanker over 4 m³.

Fritidsrenovasjonsgebyr vil ha ingen endring i 2021.

NB! Alle GEBYRER er INKLUSIVE MVA.

HUSHOLDNINGSRENOVASJON 2021

Renovasjonsgebyr, 140 liter standardvolum:	kr. 4.908,- /ab
Rabatt for 80 liters beholder:	20 %
Tillegg for 190 liters beholder:	30 %
Rabatt for deling av beholder < 1000 liter:	5 %
Rabatt for levering til fellescontainer >2 m ³ :	10 %
Rabatt for heimekompostering:	20 %
Tillegg for tilbakesetting inntil 20 meter	kr. 501,- pr.
Tillegg for egen papirdunk uten deling	kr. 328,- pr.

FRITIDSRENOVASJON 2021: (fellesdunk/container på samleplass)

Fritidsbolig nr. 1 919,- pr år

Fritidsbolig ut over 1: 50 prosent rabatt på fullt gebyr pr. ekstra enhet.

Fritidsbolig med egen dunk:

(Gebyr tilsvarende standard husholdningsabonnement) **4.908,- per år.**

PS! Egen dunk forutsetter at fritidsboligen ligger i et område med dunkbasert husholdningsrenovasjon)

SEPTIKGEBYRER 2021: (tømning annet hvert år)

Alle boenheter tilknyttet inntil 4 m ³ tank:	kr. 1.951,-/tøm.
Septikgebyr, stortanker:	kr. 400,-/m³
Tillegg for traktortømning	kr. 2.500,- /tank

Vedlegg 4.5 Eiendomsskatt 2021

Følgende vedtak er fattet med hjemmel i Eiendomsskattelovens bestemmelser:

1) Eiendomsskatt, Esl. § 2

- a) Det skal utskrives eiendomsskatt i Rana kommune.

2) Avgrensing av utskrivingen (eiendomsskatteområdet), Esl. §§ 3 og 4

Eiendomsskatt skal utskrives etter alternativet i Esl. § 3 f)

- a) På klart avgrensede områder helt eller delvis utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang, jf. Esl. § 3 b), jf. vedlegg 1, 2 og 3.
- b) På næringseiendom, kraftverk, kraftnett i hele kommunen, jf. Esl. § 3 d)
- c) Det utskrives skatt på næringsdelen (bygning og grunn) i tidligere skattlagte verk og bruk, jf. annet ledd i overgangsregel til Esl. §§ 3 og 4.
- d) Det utskrives skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med tre syvendedel i 2021, jf. første ledd i overgangsregel til Esl. §§ 3 og 4.

3) Satser og regler for utskrivingen, Esl. § 10

- a) Den generelle eiendomsskattesatsen settes til 7 promille, jf. Esl. § 11
- b) Eiendomsskattesatsen for bolig og fritidseiendommer settes til 2 promille jf. Esl. § 12 a)
- c) Skattegrunnlaget for bolig og fritidseiendommer skal ha et obligatorisk reduksjonsfradrag på 30 % dvs. verdien multiplisert med 0,7, jf. Esl. § 8 A-2 (1).
- d) Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget er 7 promille, jf. første ledd i overgangsregel til Esl. §§ 3 og 4.
- e) Bunnfradraget fastsettes til 300.000 kr per boenhet på boligeiendommer jf. Esl. § 11 2. ledd. Følgende vilkår settes for bunnfradrag:
 - I. Boenheter til bolig på bolig-, nærings-, og landbrukseiendom skal, inneholde kjøkkenløsning, bad og toalett innenfor hoveddel, - være godkjent etter plan og bygningsloven, og - være ført i matrikkelen før bunnfradrag gis.
 - II. Bunnfradrag skal også gis fritidseiendom som ikke har godkjent boenhet, og –andre eiendommer som benyttes til fritidsbolig.
- f) Eiendomsskattene skal betales i tråd med vedtak i K.sak 30/19 med forfall sammen med øvrige kommunale avgifter, jf. Esl. § 25
- g) Takster vedtas av sakkyndig nemnd med sakkyndig klagenemnd som klageorgan jf. Esl. § 8 A-3 (4) og Esl. §§ 19 og 20.

4) Fritak for eiendomsskatt, Esl. § 5 og § 7**a) Vedtaksmyndighet**

- (1) Eiendomsskattekontoret avgjør om eiendom faller inn under bestemmelsene i Esl. § 5, eller kommunestyrets generelle eiendomsskattevedtak om fritak etter § 7 jf. Esl. § 14
- (2) Ved klage avgjør sakkyndig ankenemnd klagen jf. Esl. § 20.

b) Fritak Esl. § 5 – obligatoriske fritak.

Loven angir her eiendommer som skal ha fritak eier og hva eiendommene benyttes til.

c) Fritak Esl. § 7 – frivillige fritak.

Frivillige unntak etter Eskl. § 7 gis så langt dette ikke strider mot lov og forskrift for eiendommer som fyller følgende kriterier:

- (1) Eiendommer eid av fylkeskommunen og som benyttes til skole, helse ol. samfunnsoppgaver.
- (2) Eiendommer som er fredet av riksantikvaren og kommunens kulturminneplan.
- (3) Eiendommer som brukes til barnehage.
- (4) Eiendommer som tilhører frivillige lag/foreninger/organisasjoner med samfunnsnyttig formål der eiendommen brukes i henhold til laget/foreningens/organisasjonens formål.
- (5) Eiendommer som tilhører religiøse organisasjoner og ikke er bolig eller drives i næring. Bolig som eies av organisasjonen og benyttes til bolig for organisasjonens religiøse ledere, skal likevel være unntatt.
- (6) Eiendommer som eies av menighetsrådene eller kirkelig fellesråd og ikke er bolig eller drives i næring. Prestebolig(er) skal likevel være unntatt.
- (7) Eiendommer som er felles private veier, regulerte lekeplasser, grøntarealer og friområder.

5) Alminnelig taksering utsettes.

6) Gjeldene takster benyttes i 2021.

Vedlegg 5. Utgiftsutjevning 2021

A	B	C	D	E	F	G
Utgiftsutjevning	Vekt 2021	Antall Rana	Utgiftsbehovs indeks	+ / - utjevning	Andel utgiftsbehov	Endring fra 2020
		26 145	Lands- gjennomsnitt = 1	(1000 kr)	‰	(1000 kr)
0-1 år	0,0055	435	0,8141	-1 506	3,9599	-575
2-5 år	0,1363	1 051	0,9105	-17 968	4,4287	4 095
6-15 år	0,2628	3 021	0,9683	-12 277	4,7099	-2 771
16-22 år	0,0231	2 267	1,0285	969	5,0028	61
23-66 år	0,1054	14 749	0,9803	-3 054	4,7685	291
67-79 år	0,0572	3 250	1,1029	8 666	5,3647	-456
80-89 år	0,0781	1 108	1,2082	23 937	5,8767	3 246
over 90 år	0,0393	264	1,1831	10 595	5,7548	-3 526
Basistillegg	0,0160	1	0,4441	-13 097	2,1601	-66
Sone	0,0100	116 191	1,1469	2 163	5,5787	-539
Nabo	0,0100	45 883	0,9910	-133	4,8203	266
Landbrukskriterium	0,0021	0,0037	0,7541	-760	3,6679	27
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,0070	199	0,7956	-2 106	3,8702	2
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0082	368	0,4854	-6 213	2,3610	213
Dødlighet	0,0464	202	1,0257	1 753	4,9890	1 351
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,0167	545	0,9890	-271	4,8106	-998
Lavinntekt	0,0105	779	0,5613	-6 783	2,7300	1 096
Uføre 18-49 år	0,0063	643	1,1424	1 320	5,5566	566
Opphopningsindeks	0,0093	0	0,3951	-8 283	1,9219	1 245
Aleneboende 30 - 66 år	0,0189	2 256	0,9492	-1 414	4,6170	433
PU over 16 år	0,0497	114	1,1908	13 964	5,7924	-452
Ikke-gifte 67 år og over	0,0464	2 039	1,1403	9 582	5,5464	-566
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0166	157	0,8206	-4 385	3,9915	-3 647
Innbyggere med høyere utdanning	0,0182	5 579	0,7896	-5 638	3,8408	-64
	1,0000		0,99257	-10 941	4,8280	-769

Andel av befolkningen 4,8642 ‰

Andel utgiftsbehovsindeks 4,8280 ‰

Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger 2021:

Rana 55 900

Landet 56 318

Vedlegg 6. Befolkning

Befolkning plansoner 2000 – 2019 (skolekretser)

	2000	Andel i % 2000	2015	2016	2017	2018	2019	Andel i % 2019	Endring 2018-2019	Endring 2000-2019	Endring i %
Lyngheim	5 945	23,5 %	6 801	6 905	7 052	7 162	7 129	27,2 %	-33	1 184	19,9 %
Gruben	5 317	21,0 %	5 249	5 283	5 357	5 283	5 213	20,1 %	-70	-104	-2,0 %
Båsmoen	2 800	11,1 %	2 751	2 791	2 814	2 782	2 763	10,6 %	-19	-37	-1,3 %
Ytteren	2 568	10,2 %	2 437	2 411	2 357	2 389	2 407	9,1 %	18	-161	-6,3 %
Selfors	2 204	8,7 %	2 247	2 204	2 194	2 187	2 250	8,3 %	63	46	2,1 %
Hauknes	1 851	7,3 %	2 171	2 172	2 161	2 172	2 140	8,3 %	-32	289	15,6 %
Storforshei	1 205	4,8 %	1 155	1 151	1 113	1 137	1 115	4,3 %	-22	-90	-7,5 %
Skonseng	1 143	4,5 %	1 099	1 082	1 073	1 096	1 100	4,2 %	4	-43	-3,8 %
Utskarpen	927	3,7 %	816	798	821	818	782	3,1 %	-36	-145	-15,6 %
Dalsgrenda	819	3,2 %	764	758	750	748	741	2,8 %	-7	-78	-9,5 %
Alteren	499	2,0 %	549	546	538	541	544	2,1 %	3	45	9,0 %
	25 278	100 %	26 039	26 101	26 230	26 315	26 184	100 %	-131	906	3,58 %

Statistikk 2000 - 2019

	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Folkemengde 31.12	25 278	25 499	25 652	25 752	25 943	26 078	26 039	26 101	26 230	26 315	26 184
Fødte	310	277	276	281	260	249	232	260	241	250	210
Døde	231	208	238	262	235	206	216	249	211	230	233
Ekstern innflytting	745	754	781	817	846	778	835	870	792	753	653
Ekstern utflytting	800	616	666	737	675	685	790	754	742	728	760
0-1 år	645	574	563	555	543	516	511	502	496	516	459
2-5 år	1 458	1 172	1 204	1 232	1 207	1 207	1 162	1 091	1 111	1 065	1 047
6-15 år	3 382	3 337	3 249	3 148	3 111	3 075	3 070	3 067	3 095	3 088	3 044
16-22 år	2 015	2 443	2 468	2 542	2 582	2 556	2 550	2 492	2 442	2 347	2 278
23-66 år	14 330	14 233	14 322	14 394	14 498	14 574	14 522	14 616	14 684	14 800	14 787
67-79 år	2 434	2 461	2 561	2 594	2 733	2 880	2 960	3 041	3 096	3 160	3 204
80-89 år	905	1 053	1 054	1 056	1 034	1 032	1 024	1 048	1 056	1 069	1 097
90 +	109	226	231	231	235	238	240	244	250	270	268

Befolkningsprognose 2020-2030

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Folkemengde 31.12	26 194	26 204	26 215	26 223	26 230	26 232	26 231	26 226	26 217	26 203	26 185
Fødte	240	242	242	242	241	239	237	236	234	232	230
Døde	230	231	232	233	235	236	238	241	243	245	248
Ekstern innflytting	721	714	709	704	699	695	691	689	687	685	681
Ekstern utflytting	721	714	709	704	699	695	691	689	687	685	681
0-1 år	457	485	486	486	485	482	479	475	472	468	464
2-5 år	1 048	994	996	982	980	1 002	1 001	998	994	988	981
6-15 år	3 002	2 993	2 954	2 926	2 887	2 789	2 731	2 701	2 661	2 639	2 630
16-22 år	2 229	2 181	2 158	2 149	2 160	2 185	2 187	2 171	2 168	2 146	2 110
23-66 år	14 767	14 736	14 687	14 625	14 555	14 511	14 452	14 409	14 326	14 254	14 170
67-79 år	3 313	3 396	3 473	3 542	3 559	3 582	3 617	3 612	3 672	3 710	3 784
80-89 år	1 106	1 144	1 166	1 216	1 315	1 380	1 449	1 529	1 586	1 646	1 691
90 +	273	276	295	297	290	301	315	331	338	352	355

Vedlegg 7. Eiendomsskatt og skattebelastning (satser 2020)

Sum takst 2020	Sum bunnfradrag 2020	Sum grunnlag 2020	E-skatt bolig 2020	avtaler	boenheter
11 909 754 000	3 179 400 000	8 730 354 000	17 458 012	7 230	10 598

Bunnfradrag	0	50 000	100 000	200 000	300 000	400 000	500 000	600 000	700 000	800 000	900 000	1 000 000
Promille	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)	Skatteprove (million)
2,0	23,82	22,76	21,70	19,58	17,46	15,34	13,22	11,10	8,98	6,86	4,74	2,62
Skatt pr boenhet	2248	2148	2048	1948	1848	1748	1648	1548	1448	1348	1248	1148
2,5	29,77	28,45	27,12	24,48	21,83	19,18	16,53	13,88	11,23	8,58	5,93	3,28
Skatt pr boenhet	2809	2684	2559	2309	2059	1809	1559	1309	1059	809	559	309
3,0	35,73	34,14	32,55	29,37	26,19	23,01	19,83	16,65	13,47	10,29	7,11	3,94
Skatt pr boenhet	3371	3221	3071	2771	2471	2171	1871	1571	1271	971	671	371
3,5	41,68	39,83	37,97	34,27	30,56	26,85	23,14	19,43	15,72	12,01	8,30	4,59
Skatt pr boenhet	3933	3758	3583	3233	2883	2533	2183	1833	1483	1133	783	433
4,0	47,64	45,52	43,40	39,16	34,92	30,68	26,44	22,20	17,96	13,73	9,49	5,25
Skatt pr boenhet	4495	4295	4095	3695	3295	2895	2495	2095	1695	1295	895	495
4,5	53,59	51,21	48,82	44,06	39,29	34,52	29,75	24,98	20,21	15,44	10,67	5,90
Skatt pr boenhet	5057	4832	4607	4157	3707	3257	2807	2357	1907	1457	1007	557
5,0	59,55	56,90	54,25	48,95	43,65	38,35	33,05	27,75	22,46	17,16	11,86	6,56
Skatt pr boenhet	5619	5369	5119	4619	4119	3619	3119	2619	2119	1619	1119	619
5,5	65,50	62,59	59,67	53,85	48,02	42,19	36,36	30,53	24,70	18,87	13,04	7,21
Skatt pr boenhet	6181	5906	5631	5081	4531	3981	3431	2881	2331	1781	1231	681
6,0	71,46	68,28	65,10	58,74	52,38	46,02	39,66	33,31	26,95	20,59	14,23	7,87
Skatt pr boenhet	6743	6443	6143	5543	4943	4343	3743	3143	2543	1943	1343	743
6,5	77,41	73,97	70,52	63,64	56,75	49,86	42,97	36,08	29,19	22,30	15,42	8,53
Skatt pr boenhet	7305	6980	6655	6005	5355	4705	4055	3405	2755	2105	1455	805
7,0	83,37	79,66	75,95	68,53	61,11	53,69	46,28	38,86	31,44	24,02	16,60	9,18
Skatt pr boenhet	7866	7516	7166	6466	5766	5066	4366	3666	2966	2266	1566	866

Vedlegg 8 Klimabudsjett

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn og formål
2. Hva er klimabudsjett
3. Nasjonale og lokale klimamål
4. Status for klimagassutslipp i Rana kommune
5. Tiltak i klimabudsjett

1. Bakgrunn og formål

Kommunens visjon *Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar* og Kommuneplan 2017-2027 peker ut en tydelig retning mot grønn omstilling.

Klimabudsjett for Rana kommune har som formål å synliggjøre og sikre bedre styring med oppfølging og gjennomføring av lokal klimapolitikk, at tiltak er mer treffsikre, og at utviklingen mot et lavutslippssamfunn akselereres.

Arbeidet med å redusere klimagassutslipp er sektorovergripende. For å nå kommunens klimamål er det en forutsetning at hele kommuneorganisasjonen bidrar, og at kommunen er pådriver og samarbeider med innbyggere, industri, næringsliv, regionale og statlige myndigheter. Generelt kreves det økt oppmerksomhet og mer effektive tiltak for å bekjempe/stoppe klimaendringer og negative miljøpåvirkninger.

Målet er at Rana kommune skal redusere klimagassutslippene med 40 prosent innen 2030 og 90 prosent innen 2050 sammenlignet med referanseåret 2009. Utgangspunktet er Miljødirektoratets statistikk over direkte utslipp av klimagasser innenfor kommunens geografiske område, og målet gjelder ikke-kvotepliktige utslipp for ranasamfunnet.

2. Hva er klimabudsjett

Klimabudsjett for Rana kommune er styringsverktøy for å nå kommunens klimamål. Kommunens klimabudsjett skal bidra til arbeidet med å redusere klimagassutslipp fra hele kommunens geografiske område. Konkrete tiltak gjelder for kommunens virksomhet. Samtidig har kommunen en viktig rolle som pådriver, samarbeidspartner og tilrettelegger for tiltak i andre samfunnssektorer.

Klimagassutslipp deles inn i kvotepliktige og ikke-kvotepliktige utslipp. Omtrent halvparten av norske klimagassutslipp er regulert av EUs system for klimakvoter. Antall klimakvoter som en virksomhet kjøper og/eller tildeles må samsvare med antall CO₂-ekvivalenter virksomheten slipper ut fra år til år. Klimakvotene som er tilgjengelig på markedet reduseres samtidig av EU over tid, slik at de totale utslippene også reduseres. Kvotepliktig sektor omfatter mesteparten av utslippene fra industri, olje og gass og luftfart.

Rana er en industrikommune, og i 2018 kom ca. 86 prosent av klimagassutslippene i Rana kommune fra kvotepliktig sektor, da hovedsakelig fra industri. Miljødirektoratet følger opp industrien og tildeler kvoter ut fra nasjonale føringer og kvotepliktige utslipp er derfor ikke en del av kommunens klimaplan eller –budsjett.

I 2018 kom 14 prosent av klimagassutslippene fra ikke-kvotepliktig sektor. For kommunestatistikken gjelder dette veitrafikk, annen mobil forbrenning, jordbruk, avfall og avløp, oppvarming og sjøfart, og deler av industri og energiforsyningen.

Utslipp av klimagasser deles inn i direkte og indirekte utslipp. Direkte utslipp gjelder alle klimagassutslipp som skjer innenfor kommunens grenser. Et produkt eller tjeneste vil som oftest generere flere utslipp enn det som fysisk finner sted i forbindelse med bruk av produktet innenfor kommunegrensene. For eksempel vil en diesebil ha utslipp av klimagasser gjennom eksosrøret. I tillegg vil produksjonen av alle bildeler ha medført utslipp fra fabrikanlegg i industrien, mens produksjonen av drivstoffet vil ha medført utslipp i energi- sektoren eller arealbrukssektoren. I dette eksempelet vil utslipp fra eksosrøret være bilens direkte utslipp, mens utslipp forbundet med produksjon av kjøretøyet og drivstoff utenfor kommunens geografiske grense vil betegnes som bilens indirekte utslipp.

Klimabudsjettet for Rana kommune baseres på tall for direkte utslipp, som betyr at tallene ikke tar hensyn til import og eksport av varer.

Klimabudsjettet for Rana kommune viser:

- status for sektorfordelte, direkte klimagassutslipp innenfor kommunens geografiske område, både kvotepliktig og ikke-kvotepliktig
- hvilke klimatiltak som skal gjennomføres i kommuneorganisasjonen for å nå kommunens klimamål, når tiltak skal gjennomføres og hvem som har ansvar for gjennomføring
- beregnet eller forventet klimagassreduksjon (anslått prosent) av tiltak i kommuneorganisasjonen
- kostnader for kommunen og hvordan kostnader skal dekkes

Klimabudsjettet er integrert i økonomiplan/kommunebudsjettet, og årlig rapportering legges til grunn for fremdrift og justeringer.

3. Nasjonale og lokale klimamål

Norge har satt seg flere klimamål. Gjennom Parisavtalen og klimaavtalen med EU har Norge forpliktet seg til å samarbeide med EU om å redusere utslippene med minst 40 prosent innen 2030 sammenlignet med referanseåret 1990. Norge har som mål å bli et lavutslippssamfunn i 2050. Det betyr at klimagassutslippene i 2050 skal reduseres med 80 til 95 prosent i forhold til utslippsnivået i 1990. Det er også et mål at det norske samfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene.

Klimamål for Rana kommune

Kommunens mål gjelder ikke-kvotepliktige utslipp innenfor kommunens geografiske grense. Referanseår for kommunen er 2009.

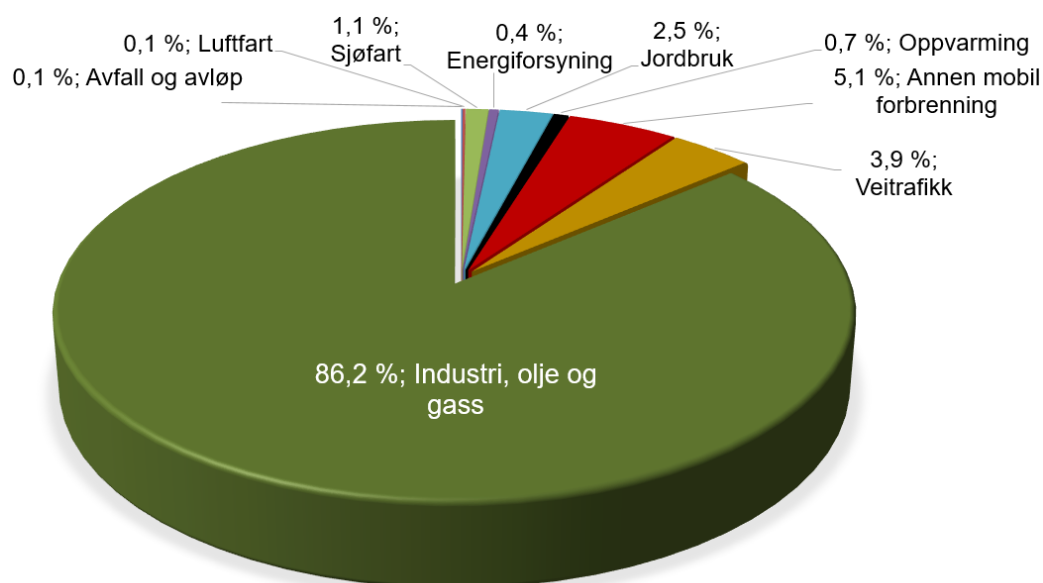
- Klimagassutslippene i Rana kommune skal reduseres med 40 prosent innen 2030.
- Klimagassutslippene i Rana kommune skal reduseres med 90 prosent innen 2050.

4. Status for klimagassutslipp i Rana kommune

Tiltak i klimabudsjettet for Rana kommune gjelder ikke-kvotepliktig sektor, men viser også status for utslipp i kvotepliktig sektor (industri, olje og gass og luftfart). Tallene er hentet fra Miljødirektoratet. Utslippstall publiseres med ett års forsinkelse, slik at 2018-tall publiseres våren 2020.

Klimagassutslippene i Rana har økt fra 2009 til 2018, men ble noe redusert fra 2017 til 2018. Samlet utslipp i 2018 var på 628 604 tonn CO₂ ekvivalenter, som er 18,3 prosent mer enn i 2009. Figur 21 viser direkte sektorfordelte klimagassutslipp i 2018 i Rana kommune. Tallene viser utslipp av klimagassene CO₂, metan (CH₄) og lystgass (N₂O) fordelt på ni sektorer og gjelder utslipp innenfor kommunens geografiske grense. Utslippstallene vises som tonn CO₂-ekvivalenter, som betyr at utslippene for hver gass vektes etter gassens globale oppvarmingspotensial (GWP).

Figur 22. Direkte sektorfordelte klimagassutslipp i 2018 i Rana kommune (Miljødirektoratet 2020)

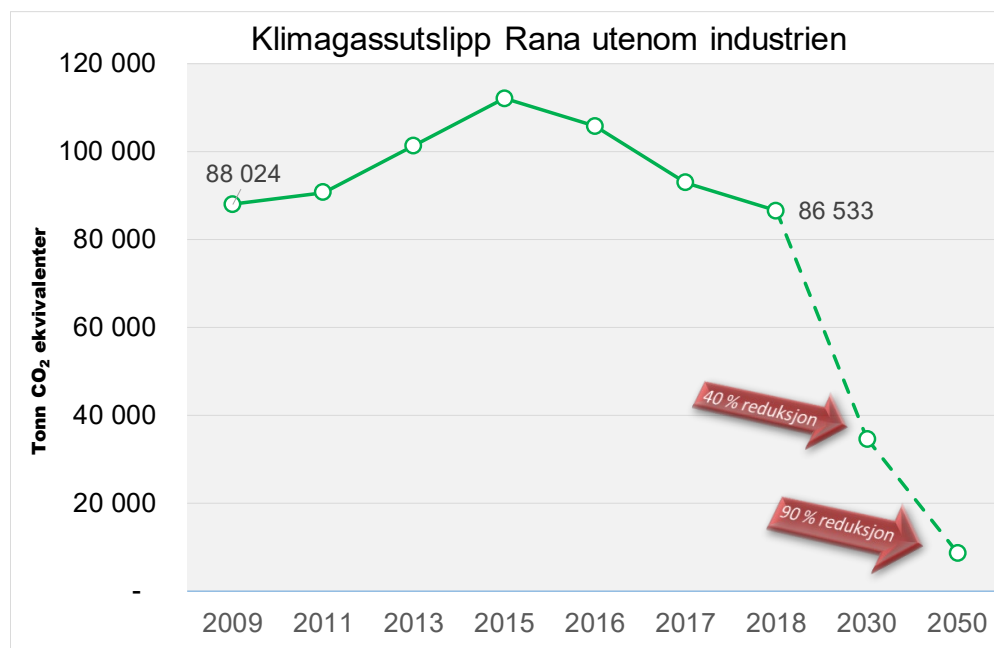

Industri, olje og gass er området med høyest klimagassutslipp og står for 86,2 prosent av samlet klimagassutslipp i 2018. Deretter følger annen mobil forbrenning, der anleggsmaskiner og traktorer utgjør de største utslippskildene. Videre følger veitrafikk (personbiler, varebiler, busser og tungtransport), jordbruk, sjøfart, oppvarming og energiforsyning.

Klimagassutslipp Rana 2009-2018 utenom industri, olje og gass

Figur 22 viser klimagassutslipp i perioden 2009 til 2018 i Rana kommune når industri, olje og gass holdes utenom. Grafen viser også en simulering, dersom klimagassutslippene skal reduseres med henholdsvis 40 prosent og 90 prosent i 2030 og 2050, basert på utslipp i 2009.

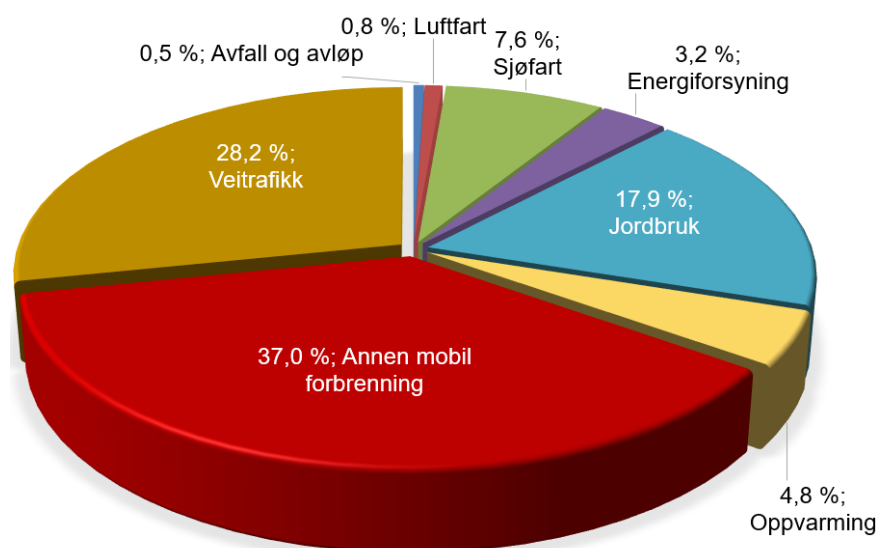
Figur 23. Klimagassutslipp i Rana utenom industrien med beregnet utslipp 2018 – 2050
(Miljødirektoratet 2020).

Klimagassutslipp 2018 utenom industrien

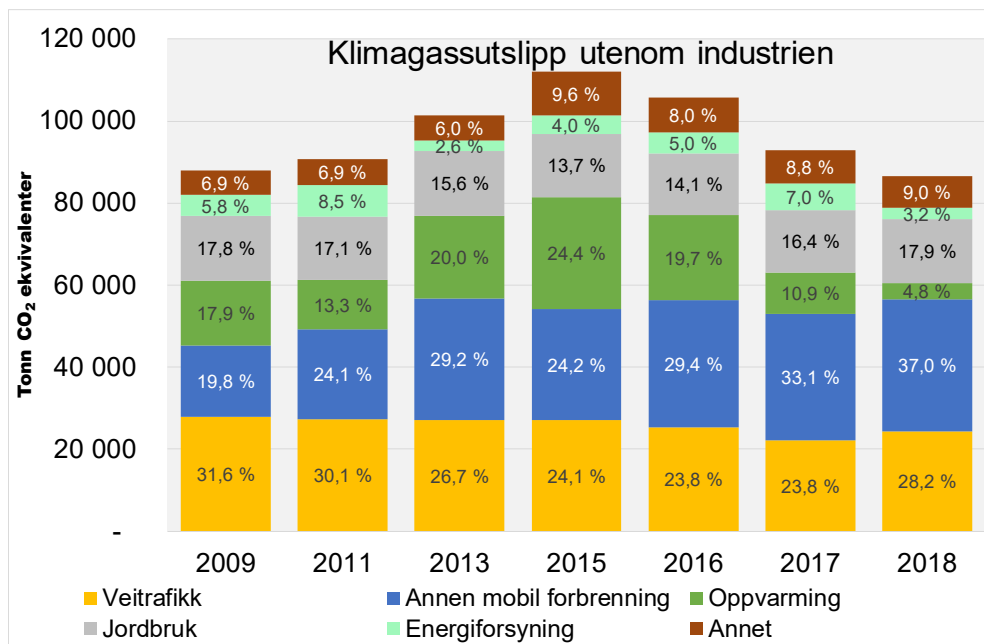
Når industrien holdes utenom, står annen mobil forburning og veitrafikk for det største klimagassutslippet i Rana, se figur 23.

Figur 24. Sektorfordelte direkte klimagassutslipp i 2018 i Rana, utenom industri (Miljødirektoratet 2020).

Samlet utgjør disse områdene 65,2 prosent. Innenfor annen mobil forburning ligger anleggsmaskiner, traktorer, snøscootere og dieseldrevne motorredskaper, mens veitrafikken består av personbiler, varebiler, busser og tungtransport. Figur 24 viser endringer fra 2009 og fram til 2018.

Figur 25. Endringer i klimagassutslipp fra sektorer utenom industrien fra 2009 – 2018 (Miljødirektoratet 2020).

Utslipp fra energiforsyning og oppvarming ble redusert med henholdsvis 58 og 59 prosent fra 2017 til 2018. Hovedårsaken til reduksjonen knyttes til forbud mot oljefyring. Utslipp fra veitrafikk og annen mobil forbrening økte med 14 prosent, mens utslipp fra luftfart og sjøfart ble redusert med 13 prosent. Utslippene fra jordbruk, avløp og avfall ble lite endret.

5. Tiltak i klimabudsjett

Dette kapitlet inneholder informasjon om hvilke typer tiltak som kan gjøres i de ulike utslippssektorer for å redusere klimagassutslipp. Tiltakene skal danne grunnlag for det videre arbeidet med klimabudsjettet.

Klimabudsjettet skal etterhvert inneholde konkrete og prioriterte tiltak som skal gjennomføres i kommuneorganisasjonen for å nå kommunens klimamål. Budsjettet skal inneholde når tiltak gjennomføres, hvem som har ansvaret og kostnader ved gjennomføring. Klimagassreduksjon skal også beregnes for de aktuelle tiltakene.

Følgende strategier legges til grunn for tiltak i 2021:

- Redusere samlet klimagassutslipp
- Redusere samlet energiforbruk
- Bærekraftige anskaffelser

Som grunnlag for tiltak legges også strategiene for grønn omstilling i kommuneplanen:

- Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning
- Bærekraftig utnyttning av fornybare ressurser
- Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk
- Byutvikling med vekt på grønnstruktur og urbanisering
- Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon

Veitrafikk

Denne sektoren omfatter utslipp fra personbiler, varebiler, busser og tungtransport og har store potensialer for utslippsreduksjon. Kommunen kan redusere utslipp fra egen virksomhet, men kommunen har også en viktig rolle som pådriver og tilrettelegger for befolkningen og næringsliv. Eksempler på tiltak kan være:

1. Tilrettelegge for aktiv transport for kommunens ansatte
 - a. Garderober og dusjmuligheter på arbeidsplasser.
 - b. Sykkelparkering innendørs – minimum under tak.
 - c. «Gulrot» for arbeidstakere som velger aktiv transport (økonomisk kompensasjon, redusert arbeidstid, vervepremie, deltagerpremie som i «Sykle til jobben», fokus og oppdatering på antall som deltar, antall kilometer som er syklet/gått/bilkjøring som er redusert e.l.)
2. Tilrettelegging for aktiv transport hos innbyggere
 - a. Gang- og sykkelveier (Brennåsen)
 - b. Bedre vintervedlikehold av fortau og gang- og sykkelveier.
 - c. Helhetlig plan for gang- og sykkelveier (transportruter), med fokus på «korteste vei», krysningspunkter bilvei (antall og risiko), vintervedlikehold.
 - d. Økt samarbeid / koordinering med vegvesenet, spesielt i forhold til vintervedlikehold.
 - e. Sykkelparkering
3. Planlegge arealbruk slik at framtidig transportbehov reduseres
4. El-sykler i kommunens tjeneste
5. Skifte ut kommunens egne personbiler/varebiler til el-biler
6. Redusere utslipp fra bilkjøring/reisevirksomhet til ansatte i kommunen
 - a. Økt bruk av nettbaserte møter
 - b. Økt bruk av hjemmekontor
 - c. Samkjøring til jobb
7. Etterspørre lavutslippsløsninger, samlast og ruteeffektivisering ved vare- og tjenesteleveranser, som innkjøper.
8. Øke parkeringsavgift
9. Ladestasjoner til elbiler og ladbare hybridbiler
10. Fyllestasjon for biogass
11. Stimulere til økt bruk av kollektivtransport.
12. Pådriver for fossilfri kollektivtransport

Annen mobil forbrenning

Denne sektoren omfatter utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel i motorredskaper i blant annet jordbruk, skogbruk, bygg og anlegg og utslipp fra snøscootere. De største utslippene kommer fra anleggsmaskiner og traktorer. Kommunen kan, som byggherre, bidra til kutt i klimagassutslipp ved å etterspørre fossilfrie og utslippsfrie løsninger. Eksempler på tiltak kan være:

1. Jobbe målrettet mot fossil- eller utslippsfrie bygge- og anleggsplasser
2. Forbedret logistikk og økt effektivisering av maskiner på bygge- og anleggsplasser
3. Klimavennlig oppvarming og tørking på bygge- og anleggsplasser

Energiforsyning

Denne sektoren omfatter klimagassutslipp fra utslippskildene avfallsforbrenning, fjernvarme unntatt avfallsforbrenning, elektrisitetsproduksjon og annen energiforsyning. For Rana er det ingen direkte ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i denne sektoren. Kommunen kan bidra til reduksjon av indirekte klimagassutslipp fra avfallsforbrenning gjennom å redusere avfallsmengden. Eksempler på tiltak kan være:

1. Høy grad av kildesortering innen kommunens virksomhet
2. Kreve høy grad av kildesortering og lav avfallsgenerering i kommunens bygg- og anleggsprosjekter
3. Motivere innbyggerne til bedre kildesortering for å minimere mengden restavfall til forbrenning
4. Skape bevissthet rundt betydningen av egen forbrukeratferd og gjenbruk.

Oppvarming

Denne sektoren omfatter utslipp fra oppvarming av næringsbygg og husholdninger fordelt på utslippskildene fossil oppvarming og vedfyring. Fra 1. januar 2020 ble det forbud mot fossil oppvarming av bygninger. Dette gjør at utslippet fra denne sektoren vil reduseres i stor grad. Eksempel på tiltak:

1. Motivasjonstiltak for utskifting av eldre (ikke rentbrennende) ildsteder i private hjem, for eksempel «ovnsfant».

Jordbruk

Denne sektoren omfatter utslipp fra fordøyelsesprosesser hos husdyr, gjødselhåndtering og jordbruksarealer. Kommunen kan være med å påvirke reduksjon av utslipp først og fremst via sin pådriverrolle innenfor jordbruk. Eksempler på tiltak:

1. Kontrollere at de enkelte foretak har en gjødselplan og at denne blir fulgt opp

Avfall og avløp

Denne sektoren omfatter klimagassutslipp fra utslippskildene biologisk behandling av avfall og utslipp fra avløp. Utslipp fra avfallsdeponi vil publiseres i denne sektoren når det foreligger bedre datagrunnlag.

Sjøfart

Denne sektoren omfatter klimagassutslipp fra all sjøfart i kommunen, det vil si at utslipp fra både innenriks, utenriks og gjennomfartstrafikk inkludert. Eksempler på tiltak for utslippsreduksjon fra sjøfart er:

1. Differensiere anløpsavgift eller kaivederlag avhengig av utslipp
2. Landstrøm

Bygg og tekniske installasjoner

For nybygg kan kommunen bidra til å redusere klimagassutslipp ved å fremme klimavennlige og energieffektive løsninger, både som innkjøper, planmyndighet og samfunnsutvikler. For allerede eksisterende kommunale bygg og tekniske installasjoner er det et stort potensiale for energieffektivisering. Eksempler på tiltak:

1. Kravspesifikasjoner for nye kommunale bygg reflekterer relevante punkt for klimastrategi i kommuneplanen
2. Energieffektivisering i allerede eksisterende bygg og tekniske installasjoner
3. Utfasing av eldre og lite energieffektive kommunale bygg (Eks. Brannstasjon bygd rett etter krigen bruker 10 + 10 prosent av driftsbudsjettet til strøm/fjernvarme)
4. Oppgradere bygg til TEK17
5. Rehabilitering av rørnett (vann og avløp)
6. Optimalisere drift og vedlikehold (vann og avløp)
7. Oppgradere eksisterende gatelys med LED
8. Etterstrebe bruk av trevirke i bygningsmassen ved alle nybygg og restaureringer

Mat og matsvinn

Mindre matsvinn og valg av mer klimavennlige råvarer kan føre til lavere klimagassutslipp, redusert forurensning, sparte penger og bedre folkehelse. Eksempler på tiltak:

1. Klimavennlig alternativ i kommunens egen matservering
2. Økt bruk av krav og kriterier i offentlige mat- og drikkeanskaffelser
3. Matsvinntiltak

Figur- og tabelloversikt

Figur 1.	Politisk struktur	10
Figur 2.	Administrativ struktur (nivå 1)	10
Figur 3.	Illustrasjon plan- og styringssystemet.....	11
Figur 4.	FNs bærekraftsmål	12
Figur 5.	Unge uføre i alderen 18-29 år	14
Figur 6.	Økonomisk styring.....	27
Figur 7.	Gjeldsgrad	27
Figur 8.	Fond.....	28
Figur 9.	Bærekrafts trappa	30
Figur 10.	Usikre finansinntekter	31
Figur 11.	Styringsrente 2014-2023	49
Figur 12.	Gjeldsgrad	49
Figur 13.	Rente- og avdragsutvikling.....	51
Figur 14.	Utvikling fondsmidler	51
Figur 15.	Utvikling disposisjonsfond.....	52
Figur 16.	Premieavvik og amortisering.....	53
Figur 17.	Investeringer vann og avløp 2009-2019.....	81
Figur 18.	Prognose Rana/SSB 0-15 åringer	90
Figur 19.	Forsørgerbilde barn og eldre i Rana.....	91
Figur 20.	Gjeldsgrad 2015-2030	92
Figur 21.	Renteprognose 3 mnd. Nibor 2020-2030.	93
Figur 22.	Direkte sektorfordelte klimagassutslipp i 2018	112
Figur 23.	Klimagassutslipp i Rana utenom industrien.....	113
Figur 24.	Sektorfordelte direkte klimagassutslipp i 2018	113
Figur 25.	Endringer i klimagassutslipp fra sektorer.....	114

Tabell 1.	Tilskudd 2021	16
Tabell 2.	Utvalgte styringsparametere samfunn.....	19
Tabell 3.	Årsverk per sektor	21
Tabell 4.	Handlingsplan –arbeidsgiverstrategi	23
Tabell 5.	Utvalgte styringsparametere medarbeidere og organisasjon	23
Tabell 6.	Kommunebarometeret 2019-2020	24
Tabell 7.	Ressursbruk 2019 (korrigert for utgiftsbehov)	24
Tabell 8.	Måloppnåelse	29
Tabell 9.	Utvalgte styringsparametere økonomi.....	29
Tabell 10.	Frie inntekter 2020-2024	33
Tabell 11.	Demografiske rammer	37
Tabell 12.	Bærekraftindikatorer	39
Tabell 13.	Økonomiske drivere 2021-2024	40
Tabell 14.	Økonomisk oversikt drift	41
Tabell 15.	Finansiering av investeringer.....	43
Tabell 16.	Selvfinansierende investeringer og investeringer finansiert av fond/egenkapital	43
Tabell 17.	Investeringer finansiert av lån	44
Tabell 18.	Fordeling av netto lånegjeld etter formål, akkumulerte tall	50
Tabell 19.	Endring rammer finans	50
Tabell 20.	Konsesjonskraft	52
Tabell 21.	Endring pensjonsutgifter 2021-2024	53
Tabell 22.	Tap på startlån	53
Tabell 23.	Utvikling driftsrammer	54
Tabell 24.	Endring driftsrammer tjenesteproduksjon.....	54
Tabell 25.	Realendringer budsjett 2020	56
Tabell 26.	Rammereduksjoner 2021-2024	57
Tabell 27.	Befolkningsprognose 2019-2040	91
Tabell 28.	Investeringsnivå 2018-2030.....	93
Tabell 29.	Selvkostområde vann: regnskap 2019 - prognose 2020-2024	99
Tabell 30.	Selvkostområde avløp: regnskap 2019 - prognose 2020-2024	99

Velkommen til Rana kommune

Nyheter og kunngjøringer

Frister Høringer Nyheter Offentlig ettersyn
Pressemeldinger Sosiale medier

Selvbetjening / Kontakt oss

Beredskap Foreningsregister Gebyrer Kart
Ledige stillinger Postlister Profilhåndbok
Skjema Vakttelefoner

Barn, familie og skole

Barnehage Barnevern Familietjenesten
Helseyskepleier Jordmor Logopedtjenesten PPT
SFO Skole Skolerute SLT Trygg oppvekst
Voksenopplæring

Kultur, idrett og fritid

Moheia Bad/fritidspark Kino Bibliotek
Kulturskole Idrett Fritidsavdeling Friluftsliv
Priser Tur/skiløyper Tilskuddsmidler

Helse og sosial

Fastlege Flyktninger Folkehelse
Funksjonshemmede Fysioterapi Kriesenter
Legevakt Psykisk helse Rehabilitering Rus
Økonomisk hjelp

Omsorg

Omsorgskontor/tildelingskontor Botilbud
Demensteam Helsetjenester i hjemmet Hjelp i
hjemmet Kreftomsorg Møteplasser
Sykehjem

Bolig og eiendom

Botilbud Bostøtte Byggesak Drikkevann
Gravemelding Kart Planbestemmelser
Reguleringsplaner Situasjonkart Startlån
Vannmåler

Brann og feiing

Nød alarmering 110 Akutt forurensning
Beredskap Branntilsyn Feiling og tilsyn Kurs
og kompetanse Restverdiredning.

Vei og trafikk

Gravemelding Motorferdsel i utmark
Parkering Tilskudd private veier
Trafikksikkerhet Veivedlikehold

Natur, miljø og avfall

Forurensning Klima Motorferdsel i utmark
Ranfjorden Ranelva HAF Renovasjon

Skatt og kommunale krav

A-ordningen Arbeidsgiverkontroll e-faktura/
Autogiro Eiendomsskatt Endring av
skattekort/kontonr Skatte/MVA-attest

Næring, Jordbruk, skogbruk, utmark

Bevillinger Erstatning Jakt/fiske
Jegerprøven Konsesjon Kraft
Næringsutvikling Skogfond Snarefangst
Tilskudd Vilt påkjørsel

Politikk og administrasjon

**Politisk representasjon,
Møteplan og saksdokumenter**

Postlister og arkiv

Fakta om Rana

Jobb i Rana kommune

Innkjøp, Priser og gebyrer
Organisasjon Beredskap

Valg
Møter på nett - Innbyggerinitiativ

Enheter og ansatte

Planer, budsjett og regnskap

Profilhåndbok